

Tallinna sisserrändajate väärtusruumid, identiteet ning kohalike teenuste kasutamine

Kristjan Kaldur, Sarah Kruusmaa, Nastja Pertšjonok, Kirill Jurkov, Mari Einmann

Uuring: Tallinna sisse­rändajate väärtusruumid, identiteet ning kohalike teenuste kasutamine

Autorid: Kristjan Kaldur, Sarah Kruusmaa, Nastja Pertšjonok, Kirill Jurkov, Mari Einmann

Teostaja: Balti Uuringute Instituut

Tellija: Tallinna Rände­keskus

Viitamine: Kaldur, K., Kruusmaa, S., Pertšjonok, N., Jurkov, K., & Einmann, M. (2025). *Tallinna sisse­rändajate väärtusruumid, identiteet ning kohalike teenuste kasutamine*. Balti Uuringute Instituut. <https://doi.org/10.23657/IBS.2025.3>

Täname kõiki uuringu intervjuudes ja ankeetküsitluses osalejaid. Samuti täname põhjaliku koostöö ja tagasiside eest Tallinna Rände­keskust.

Uuring on rahastatud Euroopa Sotsiaalfond+ projektist „Kohalike omavalitsuste toetamine lõimumise, sealhulgas kohanemise teenuste pakkumisel“.

Balti Uuringute Instituut
Lai 30
51005 Tartu
tel 699 9480
ibs.ee

DOI: 10.23657/IBS.2025.3

SISUKORD

1.	Sissejuhatus	6
2.	Hinnangud Tallinna suunal	8
2.1.	Üldine arvamus Tallinnast	8
2.2.	Tallinnas kogetavad emotsioonid	13
2.3.	Meeldivad ja ebameeldivad asjaolud Tallinnas	16
3.	Igapäevaelu ja kohanemine Tallinnas	18
3.1.	Üldine kohanemine Tallinnas	18
3.2.	Kohanemisalased väljakutsed	19
3.3.	Kohanemist toetavad tegevused	23
3.4.	Kontaktid, sõprussuhted ja kuuluvustunne	26
3.5.	Osalemine kogukondlikus ja ühiskondlikus tegevuses	30
3.6.	Inforuum ja meediakasutus	32
4.	Teenused	36
4.1.	Teenuste kättesaadavus	36
4.2.	Teenuste kasutuskogemus	38
4.3.	Vajadus uute teenuste järele	42
5.	Keelekasutus, keeleoskus ja eesti keele õpe	44
5.1.	Eesti keele oskus	44
5.2.	Keelekasutus eri sfäärides ja hoiakud eesti keele osas	44
5.3.	Eesti keele õpe	46
6.	Kokkuvõte	49
6.1.	Soovitused ja ettepanekud	50
Lisa 1.	Uuringu metoodika ja ülevaade valimist	53
Lisa 2.	Kasutatud kirjandus ja allikad	55

SUMMARY IN ENGLISH

Value Spaces, Identity, and Usage of Local Services among Immigrants in Tallinn

Kristjan Kaldur, Sarah Kruusmaa, Nastja Pertšjonok, Kirill Jurkov, Mari Einmann

Institute of Baltic Studies, 2025

The research, "Value Spaces, Identity, and Usage of Local Services among Immigrants in Tallinn," carried out by the Institute of Baltic Studies, explores how recent immigrants perceive Tallinn as a living environment, adapt to everyday life, and engage with public services. The research was commissioned by the Tallinn Migration Center. The research applies narrative analysis to understand immigrants' personal stories, emotions, and adaptation experiences. The aim was not only to provide overview of statistical data but also to reflect deeper personal narratives about adapting to a new environment, highlighting both facilitating and hindering factors in their adaptation and integration process.

Immigrants in Tallinn generally hold positive views of Tallinn, especially appreciating its safety, cleanliness, aesthetic appeal, and blend of historical appeal with modern outlook. Particularly valued aspects include effective and free public transportation, Estonia's advanced digital infrastructure (e-government services), and a compact, well-maintained urban environment closely integrated with natural spaces. Respondents appreciate the city's infrastructure, stating the convenience of its size, walkability, and access to parks and nature. Nevertheless, the immigrant narratives reveal substantial challenges that reduce this positivity: most prominently harsh climatic conditions, characterised by cold, dark winters. High living costs, particularly in housing and everyday expenses, and difficulty in accessing healthcare and social services also represent significant negative aspects. Additionally, respondents indicate strong language barriers, social isolation, limited cultural interactions, and perceived unfriendliness or emotional coldness from local residents, contributing to challenges in social integration.

The emotional experiences of immigrants living in Tallinn present a complex picture. The majority reported positive emotions, such as feeling secure, satisfied, and interested in their surroundings. However, negative emotions were also present, for example loneliness, boredom, and stress. These emotional responses vary significantly based on gender, cultural background, and duration of stay. For example, younger immigrants and recent arrivals experience higher levels of anxiety and excitement initially, which tend to balance out over time. Interestingly, perceptions of social unfriendliness and high costs increase with the length of residence, possibly reflecting accumulated experiences or shifting expectations among longer-term residents.

Adaptation levels among Tallinn's immigrants are largely positive, with over 70% rating their adaptation to local life as good or excellent. The analysis identifies critical adaptation-integration factors, notably the presence of Estonian friends, proficiency in Estonian language, and the individual's plans regarding long-term residence in Estonia. Those with Estonian friends, better language skills, and intentions to remain long-term reported significantly higher adaptation scores. Conversely, those experiencing more deeper social isolation or language difficulties reported lower levels of integration and satisfaction.

Accessibility and quality of services notably influence immigrant adaptation. Healthcare, social services, and practical information availability are the ones having the most impact. Positive experiences with public services significantly correlate with higher perceived integration. Conversely, frustrations regarding service access, language-specific barriers, bureaucratic processes, and unclear information are repeatedly identified as obstacles to better adaptation. Respondents from economically less-developed regions tend to rate Tallinn's public services more positively compared

to those from wealthier or culturally closer countries, illustrating the relativity of immigrant expectations based on prior experiences.

To further support immigrant integration in Tallinn, the study recommends enhancing language education, fostering intercultural social interactions, and improving the clarity and accessibility of practical information regarding public services. Immigrants specifically indicate that improved Estonian language proficiency, increased opportunities to form friendships with Estonians, and participation in community activities would significantly support their integration. Additionally, developing targeted services for specific immigrant groups, considering their diverse backgrounds, cultural expectations, and particular needs, is recommended to improve Tallinn's attractiveness as a destination city for international migrants in the long run.

In conclusion, Tallinn is viewed by immigrants as a secure and comfortable city offering high living standards and convenience, yet certain persistent challenges – such as social barriers, language difficulties, high living costs, and limited cultural openness – pose significant obstacles. Addressing these areas will enhance Tallinn's competitiveness and attractiveness for current and future immigrant populations, contributing to stronger societal integration overall.

1. Sissejuhatus

Tallinna elanikkond on viimastel aastatel muutunud üha mitmekesisemaks. See toob kaasa uusi väljakutseid ja võimalusi nii kohaliku omavalitsuse kui ka sisserändajate endi jaoks. Selle muutuse paremaks mõistmiseks viidi 2024. aasta lõpus läbi uuring, mille eesmärk oli saada terviklik ülevaade Tallinna uussisserändajate kogemustest, ootustest ja kohanemisega seotud väljakutsetest.

Viimastel aastatel on Eestis läbi viidud mitmeid uuringuid (nt Eesti Integratsiooni Monitooring), et mõista sisserändajate vajadusi, väärtusi ja hoiakuid ning kohandada kohalikke teenuseid nende ootustele vastavaks. Käesolev uuring lisab sellele teadmusele sügavust, keskendudes narratiivsele käsitlusele – see tähendab, et eesmärk ei ole üksnes statistiline ülevaade, vaid ka sisserändajate isiklike lugude ja tähenduste analüüs.

Narratiivne käsitlus tähendab selles uuringus kvalitatiivset meetodit, mis aitab mõista, kuidas inimesed oma kogemusi sõnastavad ja neile tähendust annavad. Sisserändajate lugude analüüsiga anti ülevaade nende kohanemise protsessist ning toodi esile kohanemist toetavad ja takistavad tegurid. Metoodilisel lähenemisel lähtuti varasemast kirjandusest.

Narratiivse lähenemise üheks oluliseks käsitluseks on väike-narratiivide (*small stories*) teooria, mida on kirjeldanud psühholingvist M. Bamberg ja diskursuseuurija A. Georgakopoulou (2008). Väike-narratiivid keskenduvad inimeste igapäevastele kogemustele ja sellele, kuidas nad neid lugusid jutustades oma identiteeti kujundavad. Sisserändajate narratiivides peegelduvad nii keelelised ja kultuurilised barjäärid kui ka suhted kohalike kogukondade ja ametiasutustega. Lisaks aitab P. Ricœur'i (1984) hermeneutiline narratiiviteooria mõista, kuidas sisserändajad oma kohanemist läbi lugude konstrueerivad ja oma identiteeti kujundavad. Ricœur'i teooria järgi koosneb see protsess kolmest etapist: (1) Prefiguratsioon – varasemad elukogemused ja ootused, millega sisserändajad Tallinnasse saavad; (2) Konfiguratsioon – tegelik kohanemine uues keskkonnas ja selle narratiivne tõlgendamine; (3) Refiguratsioon – kohanemise reflekteerimine ja identiteedi muutumine ajas.

Kirjanduses käsitletud teoreetiline raamistik aitab selgitada, miks mõned sisserändajad kohanevad kiiremini kui teised ning kuidas erinevad kogemused mõjutavad nende kuuluvustunnet ja sotsiaalset lõimumist. Siinne analüüs lähtub sellest raamistikust ja pidepunktidest ning keskendub järgmistele teemadele: (1) Tallinna kui elukeskkonna tajumine – millised on uussisserändajate esmamuljed, emotsioonid ja hoiakud seoses linnaga; (2) Sotsiaalne kohanemine ja kogukond – kuidas kujunevad sotsiaalsed suhted ning millised tegurid toetavad või takistavad lõimumist; (3) Linnapoolsed teenused ja ligipääsetavus – milliseid teenuseid sisserändajad kasutavad ning kuidas nad tajuvad nende kättesaadavust ja kvaliteeti; (4) Keelebarjäär ja keeleõpe – milline on eesti keele roll kohanemises ja millised on peamised takistused keeleõppel.

Käesolev uuring aitab paremini mõista, kuidas Tallinna uussisserändajad oma elu ja identiteeti kohanemisprotsessi käigus kujundavad ning millised tegurid mõjutavad nende pikaajalist lõimumist. Samuti annab uuring praktilisi soovitusi, kuidas Tallinna linn võiks sisserändajate toetamisel veelgi tulemuslikum olla.

Uuringu ülesehitus koosneb kuuest peatükist. Esimene sisupeatükk avab uuringu üldraamistiku ning annab edasi hinnangud Tallinna linna suunal, kus keskendutakse ennekõike sellele, kuidas uussisserändajad tajuvad Tallinna linna kui elukeskkonda, milliseid emotsioone nad saabumisest alates on kõige enam kogenud ja milliseid hoiakuid nad väljendavad. Kolmas peatükk vaatleb

täpsemalt sotsiaalsete kontaktide, kogukonnatunde ja praktiliste kohanemistegurite rolli; samuti toome välja peamised väljakutsed, millega uussisserändajad oma igapäevaelus Tallinnas kokku puutuvad.

Neljas peatükk annab ülevaate uussisserändajate kokkupuutest linnas pakutavate teenustega. Vaatluse all on nii teenuste kättesaadavus, nende kvaliteedi tajumine kui ka see, kuidas teenused mõjutavad inimeste kohanemis- ja lõimumiskogemust. Viiendas peatükis keskendutakse keelebarjääridele ja keeleoskusega seotud küsimustele. Viimases peatükis toome välja uuringu olulisemad järeldused ja teeme ettepanekuid ja soovitusi, kuidas Tallinna linn võiks edaspidi toetada uussisserändajaid veelgi tulemuslikumal moel.

Loodame, et käesoleva uuringu tulemused leiavad laiaulatuslikku kasutust, sealhulgas asjaomaste ametkondade poolt. Head lugemist ning jõudu ja pealehakkamist sisserändajate kohanemise toetamisel!

2. Hinnangud Tallinna suunal

Uuringu fookuses oli käsitleda kohanemist ja lõimumist ennekõike narratiivide võtmes, keskendudes muuhulgas sellele, kuidas Tallinnas elavad uussisserändajad Tallinna linna tajuvad: nii sellistele, milles väljendub inimese emotsioon Tallinna suunal, kui ka narratiividele, mis näitavad inimese igapäevaelulist suhestumist linnaga kui ka ratsionaalseid hinnanguid kohalikule elu-olule. Küsisime seda kahes võtmes ehk kahe erineva nurga alt ning kahe erineva küsimusena: esiteks, mida inimene Tallinnast üldiselt arvab, ning teiseks milliseid emotsioone on ta Tallinnas elades kõige sagedamini kogenud.

2.1. Üldine arvamus Tallinnast

Tallinna kui elukeskkonna kohta arvamuse väljaselgitamiseks koondasime erinevad linnale omased tunnused (nt külalislahk, ebasõbralik, vaikne, kiire jm). Valiku tegemisel lähtusime peamiselt varasemates uuringutes väljatoodud tunnustest, millega linnasid on iseloomustatud. Kuigi algne nimekiri oli oluliselt pikem kui lõplik valik, pidime küsitluse kestuse optimaalsuse huvides tegema nimekirja võimalikult kompaktsaks. Väljavalitud tunnused jaotasime omakorda viide kategooriatesse (emotsioon, kultuur, keskkond ja esteetika, üldine atmosfäär ja elustiil, turvalisus ja elukeskkonna kallidus).

Omistasime igale tunnusele lisaks ka normatiivse väärtuse, st kas tegemist on positiivse, negatiivse või neutraalse taju või hoiakuga. Püüdsime hoida need enam-vähem tasakaalus, st et inimene saaks valida piisava hulga nii positiivsete kui ka negatiivsete tunnuste hulgast. Loomulikult võivad erinevate mõistete tähendused omada erinevate inimeste jaoks erinevaid asju – näiteks „vaikne“ võib olla ühe inimese jaoks positiivne või neutraalne väärtus, seevastu sotsiaalselt aktiivse inimese jaoks aga negatiivne. Kõik hoiakud ja tajud on väljatoodud allolevas tabelis 1.

Tabel 1. Linnale iseloomulikud omadused (ankeedis etteantud valikud).

Kategooria	Kirjeldavad märksõnad	Normatiivne väärtus
1. Emotsioon		
Külalislahk	Sotsiaalne	Positiivne
Sõbralik	Sotsiaalne	Positiivne
Külm	Sotsiaalne	Neutraalne, negatiivne
Ebasõbralik	Sotsiaalne	Negatiivne
Ksenofoobne	Sotsiaalne	Negatiivne
2. Kultuur		
Kultuurne	Kultuurne	Positiivne
Ajalooline	Kultuurne, ajalooline	Positiivne, neutraalne
3. Keskkond ja esteetika		
Ilus	Esteetika	Positiivne
Puhas	Esteetika, keskkond	Positiivne
4. Üldine atmosfäär ja elustiil		
Kiire	Atmosfäär, elustiil	Positiivne, negatiivne
Tühi	Atmosfäär	Neutraalne, negatiivne
Vaikne	Atmosfäär	Positiivne, neutraalne, negatiivne
Moodne	Atmosfäär	Positiivne, neutraalne
5. Turvalisus ja elukeskkonna kallidus		

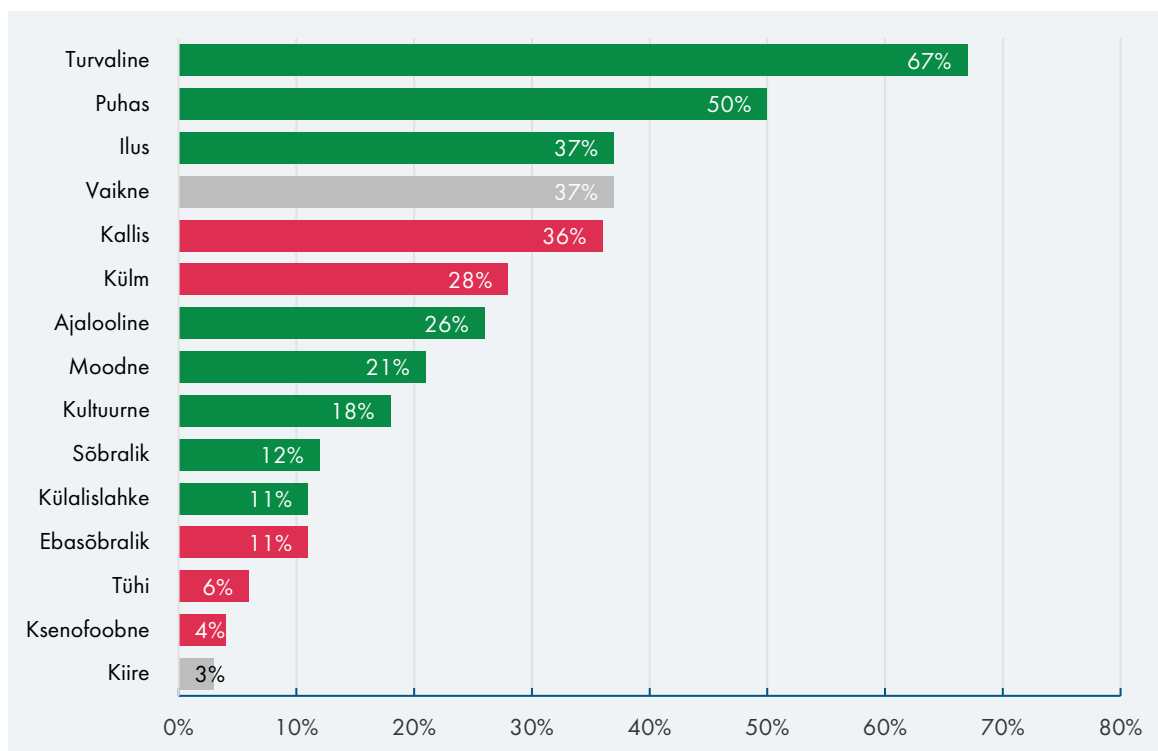
Turvaline	Turvaline elukeskkond	Positiivne
Kallis	Majanduslik hakkamasaamine	Negatiivne

Ankeetküsitluses palusime vastajatel valida, mida nad üldiselt Tallinnast arvavad ning nad said kõikide nende etteantud valikute põhjal teha maksimaalselt neli valikut (sh vajadusel ise märksõnu juurde kirjutada).¹ Selle küsimuse eelduseks oli, et tehtud valikute põhjal saame näha, millisena inimesed üldisemalt Tallinna tajuvad – millised on need narratiivid, mille kaudu Tallinnat iseloomustatakse ja tunnetatakse. Uuringu hüpotees oli, et uussisserändajate narratiivid on erinevad – osad võivad tajuda linna üht- ja teised teistmoodi ehk nad ei moodusta ühtset koherentset rühma inimesi, kelle hoiakud on ühesugused või suurest sarnased. Lisaks oli oluline teada saada, kas eristuvad lisaks ka positiivsed ja negatiivsed narratiivid ning kui jah, siis milline on nende osakaal.

Tulemused (joonis 1) näitavad, et laiemas vaates ehk kõikide vastajate peale kokku eristub kaks peamist narratiivi, mida kõigepealt saamegi vaadelda duaalselt ehk positiivse ja negatiivse paarina. Positiivne narratiiv, mis on ka tugevam ja vastajate arvuliste hinnangute põhjal suurem, näitab seda, et Tallinna tajutakse turvalise (67%), puhta (50%) ja ilusana (37%). Tallinnale omistatakse lisaks ka oma teatud ajaloolist võlu (26%). Seda narratiivi täiendavad osade vastajate jaoks asjaolud nagu linna modernsus või moodsus (21%) ning kultuursus (18%). Seega on Tallinnas elavate uussisserändajate jaoks olemas ka tasakaal modernsuse kui ka ajaloolisuse suhtes, tehes seega linna atraktiivseks nii neile, kes hindavad elupaiga juures nii innovaatilist kui ka ajaloolist-kultuurilist mõõdet. Ka süvaintervjuudes tõid mitmed uuringus osalejad välja, et nende esimese hinnangu kujundajaks olid Tallinnasse kolides üheltpoolt Tallinna vanalinn ning teisalt linna kompaktsus ja hästi töötav ühistransport.

Teine narratiiv on aga negatiivse alatooniga ning näitab, et kuigi Tallinna peetakse nii puhtaks kui ka ilusaks linnaks, tajutakse seda siiski ka majanduslikus mõttes kalli (36%) ning külmana (28%). Sealjuures märgib ligi kümnendik vastajatest, et Tallinn on ebasõralik (11%) ning väike osa uussisserändajatest ka ksenofoobsena (4%). Kolmandiku vastajate jaoks on Tallinn lisaks külmusele ka vaikne (37%) – mida me võime tõlgendada ka selliselt, et linnas on puudu sotsiaalsest elujõulisusest või võimalustest olla sotsiaalselt aktiivne. Samal ajal võib vaiksus olla ka neutraalse, või isegi positiivse tähendusega – näiteks läbi rahulikkuse tähenduse.

¹ Kõik valikud esitati igale vastajale juhusliku järjekorra alusel, st olid randomiseeritud.

Joonis 1. Tallinna tajumine erinevate tunnuste lõikes.

Kokku moodustus valikutest 325 unikaalset kombinatsiooni, kusjuures neli valikut tegi 84% vastajatest, kolm valikut 9,5% ja kaks valikut 6,7% vastajatest. Peamine nelikkombinatsioon oli „Vaikne“, „Ilus“, „Turvaline“, „Puhas“; peamine kolmikkombinatsioon oli „Turvaline“, „Puhas“, „Ilus“; peamine kaksikkombinatsioon oli „Turvaline“, „Puhas“, ning peamine üks tehtud valik oli „Turvaline“.

Üksikult või eraldiseisvalt võetuna on oluline tähelepanu pöörata ka neile hinnangutele ja tajudele, mille puhul me võime ka normatiivselt eeldada, et tegemist on küll positiivsete ja linna seisukohalt väga tugevalt soositud asjaoludega, kuid küsitluses nende valikute tegijate arv oli väga väike. Üheks selliseks on Tallinna tajumine külalislahkena ja sõbralikuna: neist mõlema valisid ankeedis vaid veidi enam kui kümnendik vastanud uussisserändajatest (mõlema puhul 11%). Tegemist on tähelepanuväärse tulemusena, mis viitab osaliselt ka eelnevalt väljajoonistatud teisele narratiivile – Tallinn võib uussisserändajate vaates olla küll turvaline, puhas ja ilus, kuid mingitest asjaoludest tingituna tajutakse seda vähem sõbraliku ja külalislahkena.²

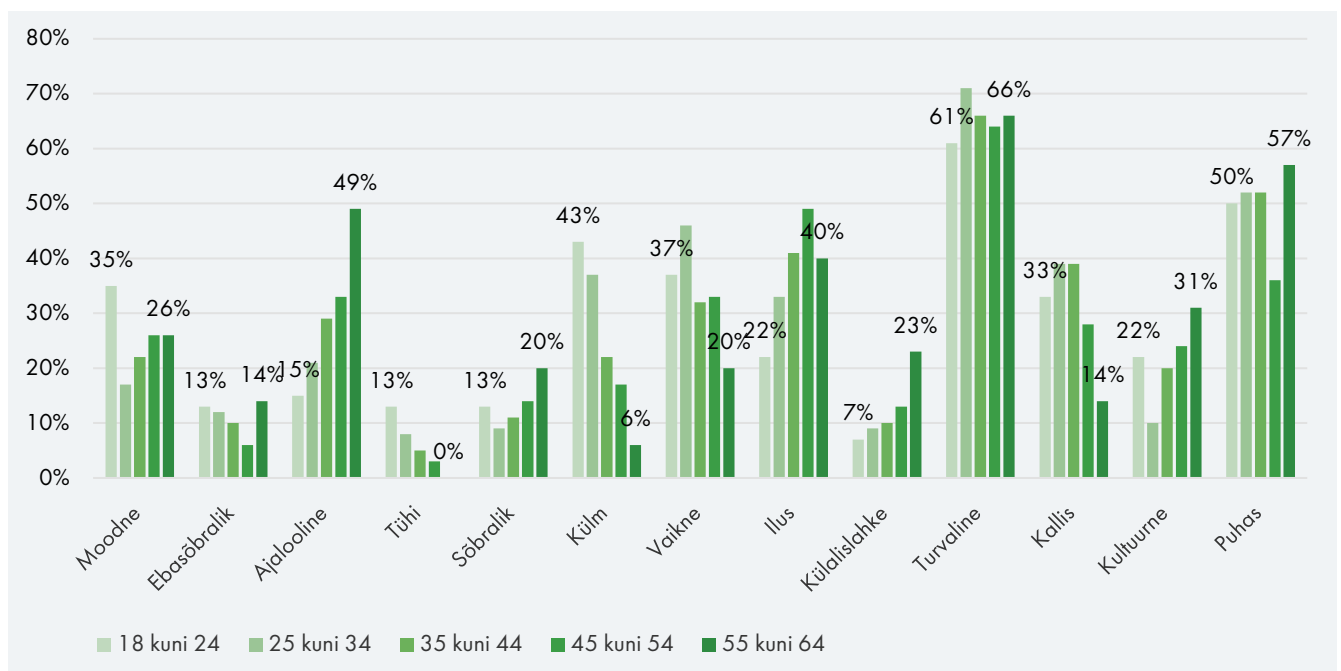
Püüdsime ka hinnata, millised asjaolud seda tingivad – kas sotsiaalsete kontaktide vähesus, vähene eesti keele oskus, Eesti informatsioonist väljas olemine vmt. Analüüsist ilmneb, et sõbralikkuse taju ei mõjuta näiteks sugu, elamine üksinda, vanematega või lastega –, kuid keskmine negatiivne mõju on sellele, kui elatakse koos partneri või elukaaslasega (nemad on keskmisest vähem märkinud Tallinna puhul märksõna „sõbralik“). Teine, kuid pigem nõrk mõju ilmneb uussisserändaja inglise keele oskuses – mida parem on inglise keele oskus, seda vähem on Tallinna puhul samuti märgitud märksõna „sõbralik“. Eestlastest sõprade olemasolu seda valikut pigem ei mõjuta. Ning kuigi eesti

² Oluline on ka siinkohal silmas pidada, et nii nagu tajutakse linna vähesel määral sõbralikuna, ei tajuta samal ajal linna ka ebasõbralikuna. See tähendab, et nende kahe vahel ei ole otsest seost ning pigem viitab see teatud laadi kontaktide ja sotsiaalsuse puudumisele vastajate arvates.

keele oskusel on teatud positiivne mõju, on see statistiliselt väga nõrk ning kaugeleulatuvaid järeldusi eesti keele oskuse mõjust sellele tunnusele ei saa teha.

Lisaks ilmneb tulemustest veel asjaolu, et need uussisserändajad, kes tegid valiku „ebasõbralik“, valisid suurema tõenäosusega ka valiku „ksenofobne“. Sellest võib järeldada kahetist seost – ühelt poolt võib see tähendada seda, et ebasõbralikku kohtlemist võidakse tajuda ksenofoobiana, või vastupidi – enda või teiste suunal tajutud ksenofoobia teiseneb ka hoiakuks, et linn on ebasõbralik. Tulemustest ilmneb, et meeste puhul on see seos tugevam kui naiste puhul. Teine sarnane valikutepaar on „vaikne“ ja „turvaline“ vahel – need vastajad, kes tajuvad Tallinna vaiksena tajuvad seda suurema tõenäosusega ka turvalisena (ja vastupidi). Tulemustest ilmneb, et see seos on tugevam just naiste puhul kui meeste puhul. Kolmas koos esinemise sageduse analüüsist ilmnenu seos on ka paaride „tühi“ ja „külm“ vahel, mis võib viidata asjaolule, et vähemalt osad vastajad tõlgendasid mõistet külm emotsionaalses-sotsiaalses tähenduses, mitte aga niiväga kliima ehk ilmastiku tähenduses.

Huvitavaid erinevusi näeme ka vanuserühmade lõikes. Mitmete tajude osas on täheldatav selge seos vanuse kasvuga (joonis 2): näiteks mida noorem on uussisserändaja, seda rohkem tajub ta Tallinna puhul tühjust ja külmust; seevastu mida vanem on vastaja, seda enam seostub talle Tallinna puhul ajaloolisus, iludus ja külalislahkus. Mitmete ülejäänud tunnuste puhul selget seost vanuse ja taju vahel ei ole, st näiteks turvalisust ja puhtust hindavad kõrgelt kõik vanuserühmad, suhteliselt sarnasel määral.

Joonis 2. Tallinna tajumine vanuserühmade lõikes.³

Huvitav tulemus on kõige noorema vanuserühma (18-24) hulgas aga see, et kui sellele rühmale seostub Tallinn kõrgelt ka märksõnaga „moodne“ ja „kulturne“, siis langeb see järsult kõige madalamale tasemele sellele järgnevas vanuserühmas (25 kuni 34), ning hakkab alates sealt taas tasapisi ülespoole tõusma. See võib viidata asjaolule, et kõige noorem vanuserühm on sotsiaalselt oluliselt aktiivsem olemaks kaasatud näiteks kultuuri või vaba aja veetmisse (kui mõistet „moodne“ selliselt tõlgendada) kui sellele järgnevad vanuserühmad (25-34 ja 35-44), ning alles kõrgemates

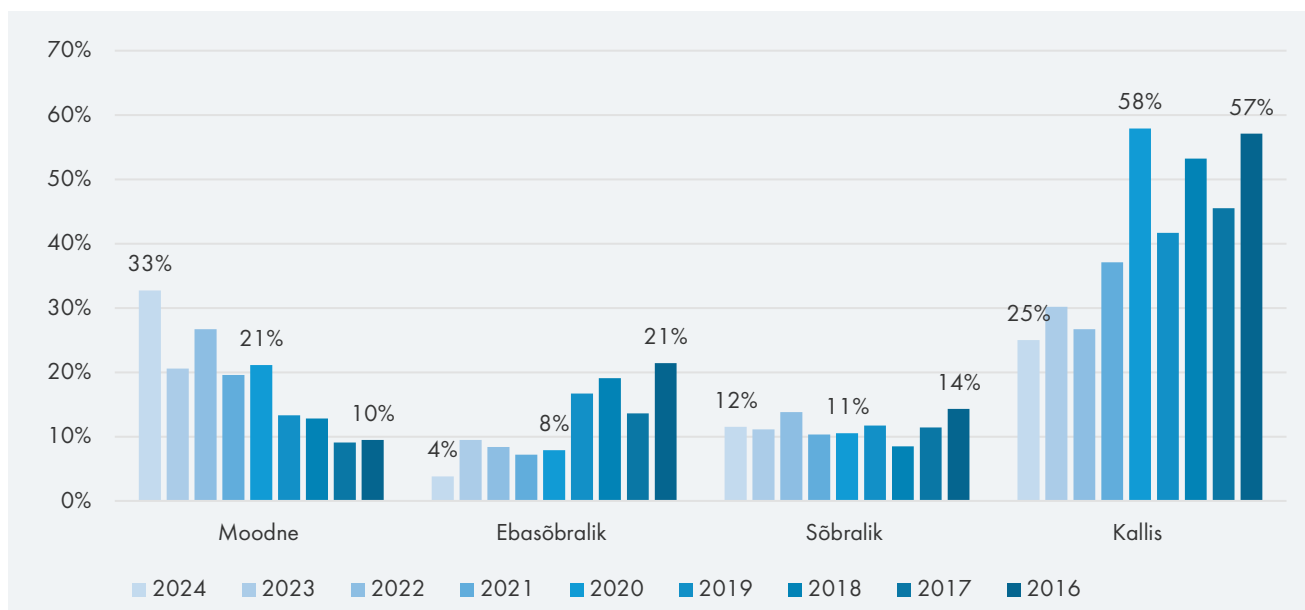
³ Jooniselt on selguse huvides välja jäetud vanuserühmad 65+, valimi väiksuse tõttu.

vanuserühmades (nt 55-64) hinnatakse taas moodsust ja kultuursust, või leitakse selleks rohkem aega vmt.

Muude sotsiaal-demograafiliste taustatunnuste lõikes ilmneb veel, et mehed valivad naistest keskmiselt kaks korda rohkem „ebasõbralik“ (vastavalt 14% vs 7,6%), kuid „ksenofobia“ valik on tehtud üsna sarnaselt (vastavalt 2,5% vs 3,6%). Ka „külm“ ja „vaikne“ valitakse meeste poolt rohkem kui naiste poolt. Naised seevastu kirjeldavad Tallinna kaks korda rohkem külalislahkena kui mehed (vastavalt 14% vs 6,5%) ning mõnevõrra enam kultuurse ja moodsana kui mehed (vastavalt 19% vs 15% ning 22% vs 20%). Nende tulemuste põhjal tajuvad uussisserändajatest mehed Tallinna keskmisest rohkem kui naised külmana, vaiksena ja ebasõbralikumana, seevastu kui naised tajuvad Tallinna keskmisest rohkem sõbraliku ja külalislahkemana kui mehed. See võib viidata sellele, et Tallinna uussisserändajatest meeste puhul on sotsiaalse kohanemise ja lõimumise toetamine olulisem kui naiste puhul.

Eestis viibitud aja järgi ehk saabumisaastate lõikes näeme kolme peamist kohta, kus andmete analüüsi viitab statistiliselt olulistele tulemustele (joonis 3). Esiteks, mida värskem on Tallinna saabunud uussisserändajad (st on hiljuti saabunud ja Tallinnas vähim aastaid elanud), seda rohkem tajutakse Tallinna moodsana. Seevastu huvitava tulemusena ilmneb, et mida kauem on uussisserändaja Tallinnas elanud, seda sagedamini Tallinna ebasõbralikuna tajutakse (kusjuures tajumine sõbralikuna ei muutu märkimisväärsel määral sõltuvalt sisserände aastast). Kuna vastajad said valida ainult neli valikut, ei tähenda see ilmtingimata, et linn muutub nende jaoks ebasõbralikumaks vaid see võib ka viidata, et kauem Tallinnas elanud prioriseerivad valikutena muid tegureid. Kuid see võib ka tähendada, et mida kauem on Tallinnas elatud, seda rohkem erinevaid (ebasõbralikke) kogemusi neil isikutel on aastate jooksul tekkinud või olnud. Kolmas tulemus viitab sellele, et mida kauem on uussisserändaja Tallinnas elanud, seda enam valib ta linna suhtes taju „kallis“. See võib viidata pikaajaliste uussisserändajate vahetule kogemusele viimaste aastate kõrgest inflatsioonist ja elukalliduse tõusust Eestis.⁴

⁴ Kõikides tulemustes, kus siin aruandes on välja toodud või selgitatud Eestis viibimise aja mõju teatud tunnustele, tuleb alati silmas pidada, et tegemist ei ole longituuduuringuga, st me ei vaatle konkreetse inimese või konkreetsete inimeste rühma hoiakute, suhtumise või sotsiaal-majandusliku tausta muutust läbi aja. Antud juhul tähendab muutus ajas seda, et nende inimeste hoiakud, kes on Eestis elanud nt 1 aasta, 3 aastat ja 5 aastat, keskmiselt erinevad või sarnanevad – ning kui me täheldame, et need erinevad, ning erinevad teatud korrapärase mustril alusel (nt 1 aastat elanud inimeste keskmine on n , 2 aastat elanud inimeste keskmine on $n+1$ ja 3 aastat elanud inimeste keskmine on $n+3$), siis me oletame selle põhjal, et see võib olla tingitud mingis ulatuses ka Eestis elamise ajast. Kuid tegemist ei ole samade inimestega. See tähendab, et hüpoteetiliselt võivad esineda olukorrad, kus teatud aastatel (nt 2022, mil Eestisse saabus suur hulk Ukraina sõjapõgenikke) saabunud inimeste hoiakud jm ongi väga erinevad neist, kes saabusid nt aastal 2021. Samuti võivad ilmneda näiteks olukorrad, kus me näeme näiteks seda, et inimeste hoiakud muutuvad teatud tegurite osas aastatel jooksul soosivamaks – kuid see võib tähendada mitte muutust konkreetsetes inimestes, vaid ka seda, et hoiakute muutust mõjutab või võimendab näiteks vähesoosivate hoiakutega inimeste lahkumine Eestist, mis nõuab allesjäänute keskmist hoiakut tõstab või võimendab.

Joonis 3. Tallinna tajumine saabumisaasta lõikes.

Muude tunnuste lõikes olulist varieeruvust saabumisaasta ja Eestis viibitud aja lõikes ei ole, st näiteks turvalisust hindavad kõrgena enamik eri aastatel Tallinna saabunutest, niisamuti nagu ka puhtust jt tunnuseid.

Kuna sõbralikkus oli eraldi tähelepanu all, vaatasime täiendavalt, kas Eesti sõprade olemasolu võib mõjutada muid tunnuseid. Tulemustest ilmnebki, et sõprade olemasolu Eestis mõjutab väga tugevalt ja positiivselt funktsionaalseid, praktilisi ja esteetilisi linnaga seotud elemente: turvalisus, puhtus ja ajaloolisus. Kusjuures kõige tugevam ja statistiliselt olulisem mõju on just turvalisusele. Kuid Eesti sõprade olemasolu näiteks ei mõjuta näiteks emotsionaalset Tallinna linna tajumist – näiteks ebasõbralikkuse tajumist Eesti sõprade olemasolu ei mõjuta. Ilmselt on taoliste emotsioonide põhjused sügavamad (ja pikemad), mida sõprade olemasolu nii lihtsalt ei muuda.

2.2. Tallinnas kogetavad emotsioonid

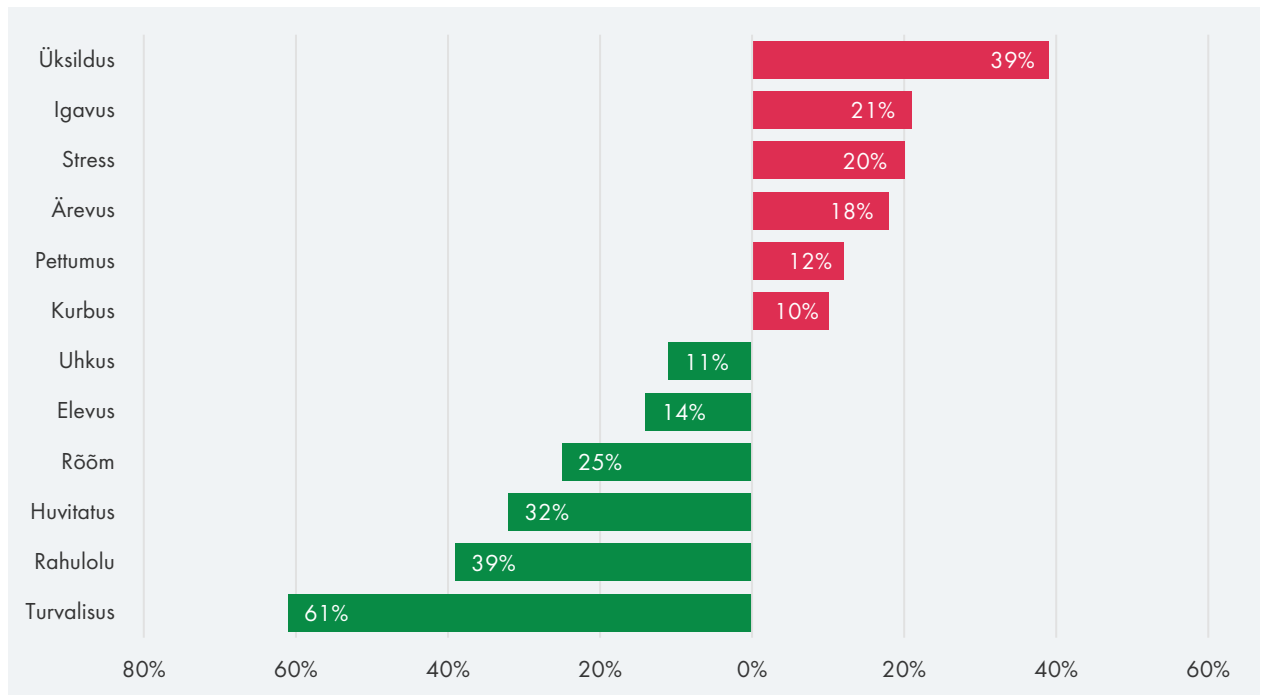
Lisaks üldistele hoiakutele konkreetselt Tallinna linna suunal, uurisime ka inimeste endi isiklikke emotsioone seoses nende eluga Tallinnas. Emotsioonide uurimine võimaldab meil paremini mõista indiviidi enda heaolu, sh vaimset heaolu (mis olnud oluline temaatika teaduskirjandus eriti just sõjapõgenike kontekstis),⁵ mis sageli võib mõjutada seda, kuidas sisseerändaja linnaga (emotsionaalselt) suhestub, nt kuuluvustunde tähenduses.

Andsime vastajatele ette kuus positiivset (rõõm, rahulolu, elevus, uhkus, huvitatus, turvalisus) ja kuus negatiivset emotsiooni (ärevus, kurbus, pettumus, igavus, üksildus, stress), lisaks üks pigem neutraalse tähendusega emotsioon (nostalgia). Nagu ka Tallinna suunaliste tajuhinnangute juures (vt eelmine ptk) kuvati ka selle küsimuse juures vastajatele ankeedi täitmisel kõik emotsioonid juhuslikkuse alusel (st juhuslikus järjekorras) ning ka siin said vastajad valida kokku vaid kuni neli emotsiooni.

Kõikide tulemuste tõlgendamise puhul tuleb silmas pidada, et iga vastaja sai teha ainult neli valikut – see võimaldab meil näha ja analüüsida, millised on kõige olulisemad emotsioonid. Kuid see ei tähenda, nagu vastajad ei võiks Tallinna suhtes tunda ka teisi emotsioone.

⁵ Vt nt Rüdél *et al.* (2024).

Tulemused näitavad (joonis 4), et tervikuna ehk kõikide sisse­rändajate lõikes on kõige sagedamini tuntavad positiivsed emotsioonid Tallinnas elades turvalisus (61%), rahuolu (39%) ja huvitatus (32%), ning kõige sagedamini tuntavad negatiivsed emotsioonid üksildus (39%), igavus (21%) ja stress (20%). Jooniselt on selguse huvides välja jäetud valik „nostalgia“, mida valis kokku 15% vastajatest – selle osas on keeruline hinnata, kas see on positiivne, negatiivne või pigem neutraalne emotsioon. Avatud vastustest (need vastajad, kes kirjutasid ise valikuid juurde), toodi ca 10 vastaja poolt välja ka märksõna rahu ja rahulikkus.

Joonis 4. Emotsioonide kogemine Tallinnas.

Suurimad erinevused emotsioonides ilmnevad vastajate soo lõikes: kui turvalisus on kümne protsendipunkti võrra kõrgem naistel (65%) kui meestel (56%), siis rahuolu emotsioon on seevastu oluliselt kõrgem just meestel (47%) kui naistel (34%). Samas tunnevad mehed Tallinnas viie protsendipunkti võrra rohkem üksildust (42% vs 37%) ning ligi kümne protsendipunkti võrra rohkem ka igavust (26% vs 17%). Stressi ja ärevust on seevastu naistel veidi rohkem kui meestel (vastavalt 22% vs 17% ning 19% vs 15%).

Samuti omab teatud mõju emotsioonidele ka saabumisaasta ehk Eestis elatud aeg – kõige värskemate tulijate hulgas on keskmisest rohkem ärevust, kuid samal ajal ka keskmisest rohkem elevust ja rõõmu. Samas mida kauem Eestis on elatud, seda harvemaks need mõlemad emotsioonid muutuvad. Teisisõnu, kohanemine tähendab antud juhul teatud emotsioonide tasakaalustumist: väheneb ärevus kuid väheneb ka elevus ja rõõm.

Ülejäanud sotsiaal-demograafilised tegurid, nagu näiteks tööalane staatus, ei näi Tallinnas kogetavatele emotsioonidele märkimisväärset mõju omavat. Vanusrühm omab teatud, kuid minimaalset mõju (mida noorem sisse­rändaja Tallinnas, seda suurem ärevus).

Analüüsi käigus ilmnemise veel teatud erinevused emotsioonides päritolupiirkondade ehk vastajate sünniriikide lõikes. Siiski, jaotades vastused sünniriigi põhjal erinevatesse regioonidesse ning eristades vastused veel omakorda erinevate emotsioonide lõikes, jääb valim igas emotsioonikategoorias liiga väikeseks, et teha kauguleulatuvaid järeldusi. Seega vajavad taolised (potentsiaalsed) erinevused kindlasti täiendavat uurimist ning neid tuleb võtta äärmise ettevaatlikkusega peamiselt vaid oletuste või hüpoteesidena. Kuid tulemused, mis ilmnevad, on järgmised:

- *Üksilduse* märgivad emotsioonina kõige enam vastajad, kes on pärit Lõuna-Aasiast (54%) ning Lähis-Idast ja Põhja-Aafrikast (63%), võrrelduna nt Ida-Euroopa (34%), Lääne-Euroopaga (36%) või Põhjamaadega (31%).
- *Rõõm* on suurim Lõuna-Ameerikast (38%) ja Põhjamaadest (38%) pärit vastajate hulgas, kõikides teistes ülejäänud regioonides jääb see vahemikku 20%–28% (v.a. Põhja-Ameerika, kus see on vaid 11%, kuid see võib olla ka selle regiooni valimi väiksusest tulenev asjaolu).
- *Rahulolu* on seevastu suurim Põhja-Ameerikast (53%), Lääne-Euroopast (48%) ja Lähis-Idast (45%) pärit vastajate hulgas, madalaim Ida-Euroopast (sh Ukraina, Venemaa, Läti, Leedu, Valgevene) pärit vastajate hulgas (33%).
- *Ärevus* on kõige sagedamini valitud Lõuna-Aasiast pärit vastajate hulgas (29%), ülejäänud peamiste regioonide lõikes jääb see vahemikku 11–17%.
- *Stress* on sagedasem Lõuna-Aasiast (33%), Kesk-Aasiast (31%) ja Põhja-Ameerikast (32%) pärit vastajate hulgas. Keskmisel määral võrreldes teiste regioonidega märgitakse seda Lähis-Idast ja Põhja-Aafrikast pärit vastajate hulgas (20%) ning Ida- ja Lääne-Euroopast (mõlemad 17%) pärit vastajate hulgas, ning kõige vähem märgitakse stressi Lõuna-Ameerikast (13%) ja Põhjamaadest (15%) pärit vastajate hulgas.
- *Elevus* on sagedasem Põhjamaadest (31%) ja Lääne-Euroopast pärit vastajate hulgas (28%), samas harvem nt Ida-Euroopast (7%) ja Kesk-Aasiast (7%) pärit vastajate hulgas.
- *Igavus* on vähem levinud Ida-Euroopast ja Põhja-Ameerikast pärit vastajatel (vastavalt 12% ja 11%), kõikidel ülejäänud regioonidel jääb see vahemikku 25–31 protsenti.
- *Pettumus* seevastu on harvim Ida-Euroopast pärit vastajate hulgas (7%), samas sagedasim Lääne-Euroopast (19%) ja Lähis-Idast ja Põhja-Aafrikast (25%) pärit vastajate hulgas.
- *Turvalisus* varieerub vahemikus 46–78 protsenti: see on harvim Lõuna-Aasiast (46%) ja sagedasim Lõuna-Ameerikast (78%), Lähis-Idast (58%), Ida- ning Lääne-Euroopast (vastavalt 63% ja 54%) pärit vastajate hulgas.

Nende tulemuste põhjal saame tinglikult regioonid järjestada ka selle põhjal, milline on positiivsete ja negatiivsete emotsioonide suhtarv. Taoline suhtarv näitab, millistest piirkondadest pärit inimestel seostuvad Tallinnaga rohkem positiivsed kui negatiivsed emotsioonid. Kui suhtarv on üle ühe, siis see näitab, et rohkem seostub positiivseid emotsioone, ning kui alla ühe, siis rohkem negatiivseid. Need tulemused on välja toodud allolevas tabelis 2. Peame siinkohal vajalikuks veelkord rõhutada, et valimi suurte erinevuste tõttu erinevates regioonide lõikes on tegemist väga oletusliku järjestusega. Samuti ei tähenda taoliselt järjestatud tulemused, nagu oleks ühest piirkonnast pärit sisserändajad kuidagi paremad või halvemad kui teised. Kuid see võib anda erinevaid hüpoteese ja suuniseid nii tulevaste uuringute jaoks kui ka Tallinna linnale neisse sihtrühmade täpsemaks sisse vaatamiseks ning vajadusel eri teenuste paremaks sihistamiseks.

Tabel 2. Piirkondade järjestamine positiivsete ja negatiivsete emotsioonide suhtarvu põhjal.

Järk	Piirkond	Positiivsete emotsioonide summa (%)	Negatiivsete emotsioonide summa (%)	Positiivne-negatiivne suhe
1	Lõuna-Ameerika	214	100	2.14
2	Ida-Euroopa	178	97	1.84
3	Põhja-Ameerika	212	122	1.74
4	Lääne-Euroopa	207	122	1.70
5	Põhjamaad	200	123	1.63
6	Kesk-Aasia ja Kaukaasia	155	130	1.19

7	Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika (MENA)	183	167	1.10
8	Lõuna-Aasia	147	171	0.86

* arvutustest on välja jäetud nostalgia, mida on keeruline paigutada ainult positiivse või negatiivse emotsiooni alla.

Nende tulemuste ja erinevuste põhjal võime oletada, et mingeid emotsioone mõjutab rohkem linn kui inimene ise, kuid mingeid mõjutab rohkem ilmselt inimene ise kui linn. Näiteks üksildus ei pruugi olla ilmingimata seotud võimaluste olemasoluga Tallinnas, vaid ka näiteks sellega, et tegemist on välimuselt eristuvate sissereändajatega; samuti elevus või huvitatus võib olla suurem nende hulgas, kes on pärit geograafiliselt kaugematest riikidest. Ka turvalisuse tajutakse sellega, et turvalisuse tajutakse just nende hulgas, kes saavad Tallinna vähem turvalisematest riikidest. Enamike vastajate hinnangul on Tallinn aga turvaline.

2.3. Meeldivad ja ebameeldivad asjaolud Tallinnas

Lisaks üldisele arvamusele ja kogetavatele emotsioonidele meie poolt etteantud valikute lõikes, palusime vastajatel märkida, mis neile Tallinnas elamise puhul kõige enam meeldib ning ei meeldi. Positiivseid vastuseid kirjutati kokku 1483 ja negatiivseid 1253 (igal vastajal oli täitmiseks kolm lahtrit mõlema hinnangu kohta, kokku seega kuus). Sarnased ja kattuvad vastused koondasime kokku ning moodustasime nende põhjal temaatilised klastrid. Vastuseid kirjutati eri keeltes (enamjaolt inglise ja vene). Need vastajate endi poolt kirjutatud vastused annavad edasi hea tunnetuse selle osas, kuidas Tallinnas elavad uussissereändajad linnas ning selles elavaid inimesi tajuvad – ehk siis nende põhjal ilmnevad tugevalt ka narratiivid, mida evivad Tallinnas elavad uussissereändajad. Vastused on kokkuvõtlikult väljatoodud tabelis 3 ning need vastused kattuvad ka asjaoludega ja kogemustega, mida toodi meile välja ja kirjeldati läbiviidud intervjuudes.

Negatiivsete vastuste hulgas nimetatakse enim külma ja niisket kliimat ning sellest tulenevalt ka talvist libedust, probleeme lumekoristusel ning kõnniteede halba seisukorda talvistes ilmastikuoludes. Ka süvaintervjuudes tõid mitmed uuringus osalejad ühe suurima väljakutsena Tallinna kui elupaigaga harjumisel pimedad ja jahedad sügised ning talved. Lisaks tajutakse negatiivsena kõrget elukallidust Tallinnas. Vastajad tõid välja, et eluaseme- ja toiduhinnad ei ole kooskõlas riigi keskmise palgatasemega. Samuti on uussissereändajatel raskusi sobiva hinna ning kvaliteediga eluasemepindade leidmisel. Lisaks nähakse puudusena tervishoiuteenuste rasket kättesaadavust. Tervishoiuteenuste puhul tajutakse probleemina nii pikka ooteaega kui ka keelebarjääri ning teenuste kvaliteeti. Samuti tõid mitmed vastajad probleemina esile raskused perearsti leidmisega.

Negatiivsena tajutakse ka barjääri kohalike elanikega suhtlemisel. Eestlasi kirjeldatakse tihtipeale külmade ja suletud inimestena. Samuti tajutakse, et välismaalasena on keerulisem kohalike elanikega sõprussuhteid luua ning hoida, mistõttu tajutakse Eestit ning Tallinna kohati lausa külma ja eemaletõukavana. Lisaks tekitavad rahulolematust töö- ja karjäärivõimaluste piiratus, eriti valdkondades väljaspool IT-sektorit, mille tõttu peavad uussissereändajad tihti leppima madalapalgaliste ametikohtadega.

Positiivsena hinnatakse ja tuuakse enim Tallinna turvalist elukeskkonda. Vastajad tõid välja, et Tallinnas on turvaline liigelda ka öisel ajal ning kuritegevus linnas on madal. Samuti tuuakse välja, et Tallinna nähakse ka turvalise elu- ja liikumiskeskonnana lastele. Lisaks tõi suur hulk vastajaid välja, et Tallinna linnaruum on puhas ning looduslähedane. Olemas on kõnniteed ja avalik ruum on hästi hooldatud ning pakub võimalust nautida loodust kodu lähedal. Ka ühistranspordi täpsust ja mugavust nähakse väärtusliku mugavuse ja eelisena.

Lisaks peetakse oluliseks Eesti tugevat digitaalset infrastruktuuri, mis võimaldab suure osa ametlikest ja argipäevastest toimingutest mugavalt interneti kaudu korda ajada. Paljud uussisserändajad hindavad ka sõbralikke ja abivalmis kohalikke elanikke, rahulikku elutempot ning linnaruumi kompaktsust, kus kõik vajalik on käe-jala juures. Lisaks nähakse positiivsena ka rikkaliku kultuurielu ja ajaloolist vanalinna.

Kokkuvõttes peegeldub vastustes, et Tallinna tajutakse turvalise, hästi toimiva ja elamiseks mugava linnana, kus on hea tasakaal ajaloolise pärandi, kaasaegse elukeskkonna ja looduse vahel. Elu teevad keerulisemaks aga tegurid nagu pime ja külm kliima, suured elamiskulud, keelebarjäär ning kohati raskesti kättesaadavad teenused.

Tabel 3. Positiivsed ja negatiivsed aspektid Tallinnas (TOP10).

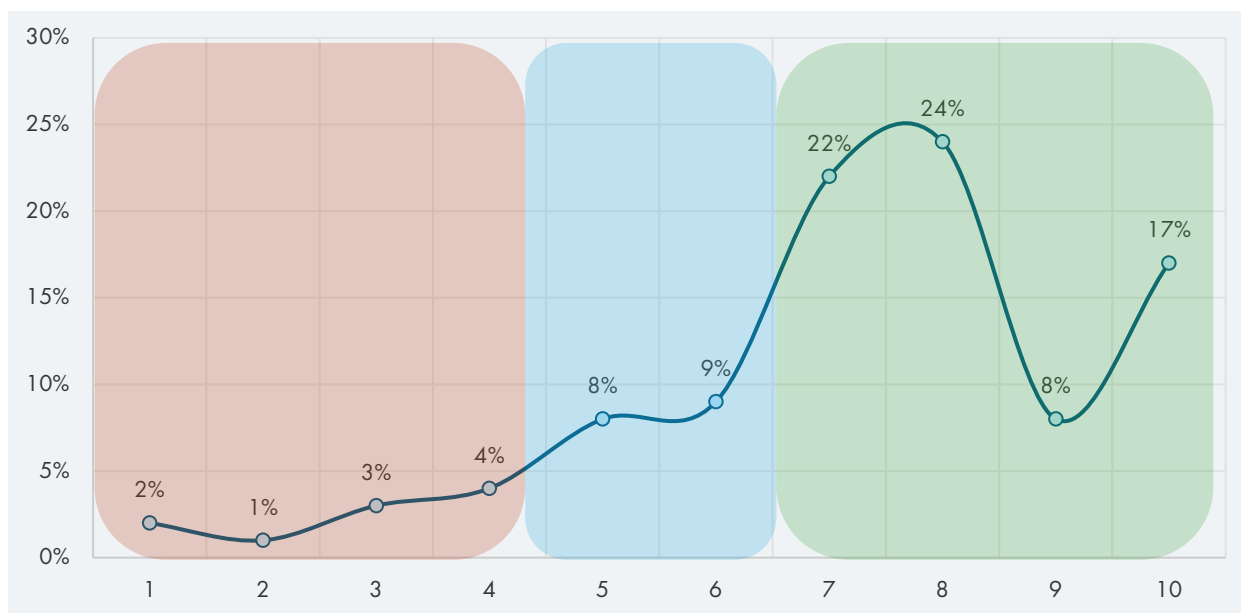
Positiivne	Negatiivne
1. Turvaline elukeskkond	1. Ilm (pime, niiske ja külm kliima)
2. Puhas ja looduslähedane linnaruum	2. Kõrge elukallidus (eluasemehinnad, toiduhinnad, maksud)
3. Hästi toimiv ja tasuta ühistransport	3. Tervishoiuteenuste raske kättesaadavus (pikk ooteaeg, spetsialistide puudus, suhtumine patsientidesse)
4. Digitaalsed teenused ja e-riik	4. Keelebarjäär (keelenõuded töötamiseks, eesti keele õppimise raskus, teenuste puudumine vene või inglise keeles)
5. Hästi arenenud infrastruktuur ja linnakeskkond (kompaktne, kõndimissõbralik, kvaliteetsed teed ja tänavad, hästi hooldatud ühiskondlikud ruumid ja rohealad)	5. Liiklus ja transport (liiklusummikud, parkimisprobleemid, puudulik ühistransport, rattateede puudumine)
6. Sõbralikud ja abivalmis inimesed (sõbralikud elanikud, rahulik ning viisakas suhtlusstiil)	6. Barjäärid sotsiaalses suhtluses (külmad ja suletud inimesed, raskused sõprade leidmisel, negatiivne suhtumine välismaalastesse)
7. Ajalooline linnaruum ning mitmekülgne kultuurielu (ajalooline vanalinn, muuseumid, teatrid, kultuurisündmused)	7. Raskused tööturule sisenemisel (keelebarjäär, madalad palgad ning vähe välismaalastele suunatud töövõimalusi väljaspool IT sektorit)
8. Kõrge elukvaliteediga linn (rahulik ja stressivaba elukeskkond)	8. Talvine tänavapuhastus ja libedad kõnniteed
9. Head haridus- ja huviharidusvõimalused lastele	9. Vähene kultuuri- ja vaba aja tegevuste valik
10. Ilus looduskeskkond (lähedal asuv mets, meri ning matkarajad, ilusad maastikud, valged ööd suvel)	10. Eluasemeprobleemid (kallid üürid, kõrged kommunaalkulud, vanad eluasemepinnad)

3. Igapäevaelu ja kohanemine Tallinnas

3.1. Üldine kohanemine Tallinnas

Uussisserändajad kohanevad Tallinnas erineval määral, erineva tempo ja erineval moel. See võib sõltuda paljudest erinevatest taustateguritest, sh nii riiki saabumise aastast ja riigis viibitud ajast, rändeliigist, või põhjusest, miks Eestisse tullakse. Mõistmaks paremini uuritavat sihtrühma, vaatasime ka Tallinnas elavate uussisserändajate kohanemisega seotud tegureid: subjektiivset taju selle osas, kas ja mil määral ollakse kohapealse eluga kohanenud ning seda, mida saaks teha selleks, et olla paremini kohanenud.

Tulemused näitavad (joonis 5), et enamik Tallinnas elavaid uussisserändajaid on Tallinna eluga keskmiselt või sellest paremini kohanenud. Skaalal 1-10, kus 1 tähendab, et ei ole üldse kohanenud ja 10 tähendab, et on suurepäraselt kohanenud, märgib ennast skaalavahemikku 7-10 kokku veidi rohkem kui kaks kolmandikku ehk 71% uussisserändajatest. Keskmiselt kohanenud ehk skaalavahemikus 5-6 on 17% ning pigem halvasti ehk skaalavahemikus 1-4 on kohanenud kümnendik (10%) Tallinnas elavatest uussisserändajatest.⁶

Joonis 5. Uussisserändajate hinnang enda kohanemisele Tallinnas (1=pole üldse kohanenud ja 10=on kohanenud suurepäraselt).

Analüüsi tulemustest ilmnevad mitmed huvitavad seosed seoses kohanemisega Tallinnas. Esiteks, eraldiseisvalt võetuna viitavad tulemused justkui asjaolule, et mida kauem on uussisserändaja Tallinnas elanud, seda kõrgemalt hindab ta enda kohanemise taset – see on osaliselt ka tõene, kuid täpsemal regressioonianalüüsil ilmneb, et mitte aeg iseenesest ei ole faktor mis kohanemise taset tõstab,⁷ vaid kõige suuremat mõju (vaadeldud mudelis ja valitud tunnuste lõikes) omab Eesti sõprade olemasolu. Teisisonu tekib siin osaliselt kaudne seos läbi selle, et mida kauem inimene Tallinnas elab, seda suurema tõenäosusega tekib tal Tallinnas/Eestis sõpru. Sõprade olemasolu mõjule järgneb ootuspäraselt juba eesti keele oskus (st mida parem on eesti keele oskus seda parem on kohanemine), ning huvitaval kombel omab olulist positiivset mõju kohanemisele ka see, kui inimene elab üksinda (versus elab koos teiste pereliikmetega). Üksinda elamise mõju võib ilmneda ilmselt läbi fenomeni

⁶ See vastab ka EIM2023 tulemustele.

⁷ Vaata aja muutujast kui tegurist ka joonealust märkust 6.

mida lõimumisalastes uuringutes kutsutakse navigatsiooniliseks lõimumiseks (vt nt IPL indeks, Harder et al 2018), st inimese enda võimekus nõ navigeerida ja hakkama saada uues keskkonnas. Võimalik, et üksinda elavatel inimestel on see võimekus suurem, kuna nad peavad iseseisvalt hakkama saama, ning see asjaolu teiseb hiljem ka paremaks kohanemiseks.

Lisaks omab veel väga tugevat positiivset mõju kohanemisele inimese plaan seoses Eestisse jäämisega: need, kes plaanivad Eestisse jääda pikemaajaliselt on ka kõrgema kohanemisskooriga. Ilmselt on siin tegemist ka teatud pöördvõrdelise seosega, ehk need kes on hästi kohanenud soovivad ka pikemalt Eestisse jääda, ja vastupidi – need, kellel on Eestis lahkumise soov omavad ka keskmisest madalamat kohanemisskoori. Tunnused aga, mis ei näi mõjutavat kohanemist Tallinnas on sugu, vanus või näiteks uudiste lugemine/jälgimine Eesti kohta (kui, siis omab Eesti uudiste jälgimine vaid väga nõrka mõju).

Vaatasime eraldi ka võimalust, kas ja kuidas kogemus (kättesaadavus) avalike teenustega mõjutab kohanemist. Tulemustest ilmneb, et statistiliselt olulisel ja tugeval määral mõjutab kohanemist arstiabi ja tervishoiuteenused ning sotsiaalabi ja hooldusteenuste kättesaadavus. Vastajad, kes hindasid nende teenuste kättesaadavust kõrgemalt, on Tallinnas paremini kohanenud. Ka linnaosa teenused (nt elukoha registreerimine) ja lasteaiad ning lastehoid näitavad samuti positiivset seost kohanemisega, kuid tulemused on statistiliselt vähem olulised, eriti analüüsimudelil sisalduvad ka taustamuutujad nagu näiteks päritolupiirkond, sugu, vanuserühm, tööalane staatus ja tulevikuplaanid Eestis. Kokkuvõttes näitavad need tulemused, et Tallinnas toetab kohanemist teenuste võtmes tervishoiu- ja sotsiaalteenuste kättesaadavus (kõige tugevam mõju tulenebki just hinnangust arstiabi teenuste kättesaadavusele), samas kui kohalike munitsipaalteenuste ning lastehoiu kättesaadavuse mõju on samuti positiivne, kuid mitte sama tugev. Teisisõnu – teenustel on mõju, kuid see sõltub teenusest ja mitte kõikidel teenustel ei ole see mõju samaväärne, sh võib mõjutada erinevalt ka erinevaid sihtrühmi (nt mh päritolupiirkonna põhiselt).

Samuti vaatasime, kas ja kuidas rahulolu Tallinna linna teenustega ja teenusepakkumisega mõjutab kohanemist. Tulemustest ilmneb, et kõige vahetum mõju uussisserändaja kohanemisel on kahel teenustega seotud asjaolul: informatsiooni kättesaadavus ning teenuse kasutamise kulud ja tasud. Mida rohkem ollakse rahul informatsiooniga mida Tallinna ametnikega suheldes on saadud, seda parem on kohanemine, ning mõnevõrra väiksema mõjuga ilmneb seos, et mida rohkem ollakse rahul kulude ja tasudega mis seostuvad mõne teenuse kasutamisega, seda kõrgem on kohanemise tase Tallinnas. Teiste teenustega seotud tunnuste puhul (nt ametniku suhtumine, sisserändaja vajadustega arvestamine, teenuse kvaliteet jm) ei ilmne tugevat seost inimese kohanemisele Tallinnas. Täpsemalt on teenustele ligipääs ja rahulolu analüüsituid järgmises peatükis (ptk 4).

3.2. Kohanemisalased väljakutsed

Sisserändajatel Eestis on palju erinevaid kohanemisalaseid väljakutseid, mida on viimastel aastatel ka üpriski põhjalikult uuritud.⁸ Need uuringud, nagu ka teiste riikide uuringud näitavad, et väljakutsed sõltuvad mitmetest erinevatest teguritest (nt inimese vanus, sugu, rändeliik, majanduslik staatus, keeleoskus, laste arv jpm), kuid samuti sellest, millist kohanemis- või lõimumissfääri vaadata. Neid sfääre on omakorda mitu: tööturg, ühiskond, haridus, identiteet, meedia ja infoväli, aga ka vastuvõtva ühiskonna hoiakud jm. Sellest tulenevalt ei ole ka üht lahendust või nõ võluvitsa, millega kõikidele sisserändajatele korraga samal moel tuge pakkuda või nende lõimumist edendada.

Käsitlesime kohanemisalaseid väljakutseid ka selles uuringus, kuid lähtuvalt uuringu narratiivsest fookusest, vaatasime seda mõnevõrra teistsuguse nurga alt kui tavapäraselt. Soovisime fikseerida mitte ainult kindlad sotsiaal-majanduslikud elemendid või sfäärid, kus kohanemine on sisserändajate jaoks Tallinnas osutunud keeruliseks (seda on analüüsinud nt Ainsaar 2024 integratsiooni monitooringu

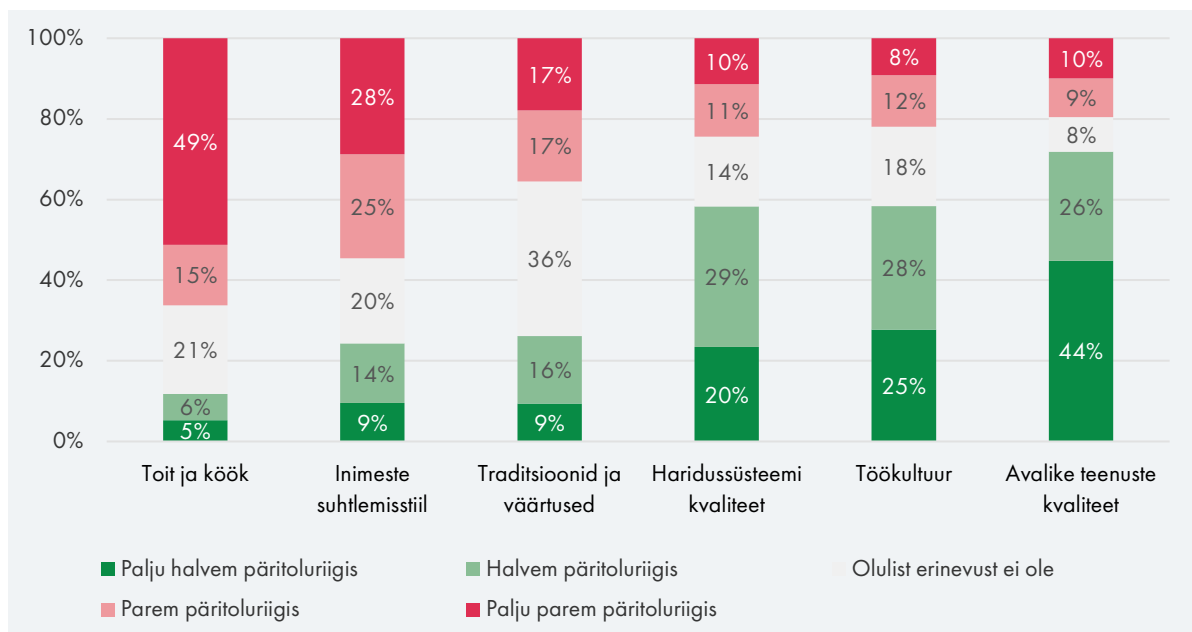
⁸ Vt nt Vihalemm (2023), Kaldur (2019) või Tammaru (2017).

andmete põhjal), vaid soovisime näha ka nende endi tunnetusi ja emotsioone nende poolt tajutavate nn võimaluste struktuuride (nn *opportunity structure*) võtmes. Vaatasime seda läbi kahe tunnuse: sisseändaja enda isiklik-subjektiivne tajus selle osas, mil määral on tema enda päritoluriik (erinevate sfääride lõikes) erinev Eestist, ning isiklik tajus selle osas, kui kerge või keeruline on olnud harjuda Eesti kultuuri ja normidega.

Päritoluriigi erinevus Eestiga võrreldes maalib Tallinnas elavatest sisseändajatest mitmekesise pildi. Andsime vastajatele ette kuus erinevat valdkonda/sfääri, mis katavad ära inimese peamised igapäevaeluga seotud aspektid ning kohad, mis varasemate uuringute põhjal on omanud olulist mõju inimese kohanemisele: avalike teenuste kvaliteet, töökultuur, haridussüsteemi kvaliteet, inimeste suhtlemisstiil, traditsioonid ja väärtused, ning täiendava hüpoteesina ka toit ja köök.

Näeme (joonis 6), et kõige suurem erinevus nende päritoluriigi ja Tallinna vahel ilmneb (Tallinna kasuks) avalike teenuste kvaliteedis: ligikaudu viiendik arvab, et see on palju parem (10%) või parem (9%) nende päritoluriigis; seevastu rohkem kui kaks kolmandikku on arvamisel, et see on parem Tallinnas või Eestis⁹ kui nende päritoluriigis. Järgmine valdkond, mis on nõ Eesti ja Tallinna kasuks on töökultuur (ligi pooled peavad seda paremaks Eestis kui nende päritoluriigis), ning umbes samal tasemel on ka haridussüsteemi kvaliteet. Roheline toon joonisel tähistab seda, et valdkond on halvem päritoluriigis ehk parem Eestis/Tallinnas, ning vastupidi, punane toon tähistab seda, et see on parem nende päritoluriigis kuid halvem Eestis/Tallinnas.

Suurimad erinevused seevastu ilmnevad inimeste suhtlusstiilis: ligi pooled peavad seda paremaks nende enda päritoluriigis, ning kõige suurem erinevus ilmneb toidukultuuris ja köögis (seal peab Eestit paremaks kui nende enda päritoluriiki vaid 11% vastajatest).

Joonis 6. Erinevused päritoluriigi ja Tallina vahel, viies valdkonnas/sfääris.

Analüüsides tulemuste päritoluriikide lõikes ilmnevad ootuspärased tulemused: sisseändajad, kes pärinevad riikidest või regioonidest mis on Eestiga võrreldes (majanduslikult) vähem arenenud, hindavad ka Eesti/Tallinna avalikke teenuseid paremana (neist peamised on Sahara-alusest Aafrikast,

⁹ Alati ei ole võimalik eristada Tallinna teenuseid neist teenustest, mida pakub Eesti riik. Sisseändaja, kes ei orienteeru veel Eesti avaliku sektori üleshituse ja teenuste pakkumise süsteemis, enamasti ei oska eristada kohaliku omavalitsuse teenust riigi omast, sageli ei pruugi nad osata eristada ka nt vabakonna poolt pakutavaid teenuseid riiklikest.

Ladina-Ameerikast ja Lõuna-Aasiast pärit sisse­rändajad). Seevastu riigid, mis on Eestile majanduslikult lähemal või kaugemale arenenud, hindavad teenuste kvaliteeti nende enda päritoluriigis paremini (neist peamised on Põhja-Euroopa, Ida-Euroopa ning Ida- ja Kagu-Aasia).

Huvitaval kombel näib see küsimus väga vähe sõltuvat muudest ankeedis olevatest teguritest/tunnustest, see tähendab, sugu, vanus jmt ei näi omavat sellele hinnangule olulist mõju. Oluline on ka märkida, et vastajate hinnang (Eesti) avalike teenuste paremale/halvemale kvaliteedile võrreldes päritoluriigiga ei oma mõju inimese kohanemisskoorile Tallinnas. Ainus, mis hinnangut avalike teenuste kvaliteedi võrdlusele päritoluriigis vs Eestis olulisel määral mõjutab on Eestisse saabumise aasta, ehk mida kauem on sisse­rändaja Eestis elanud, seda parem on tema hinnang Eesti avalikele teenustele ja halvem tema päritoluriigi teenustele (siin võib teatud mõju omada ka nõ päritoluriigist eemaloleku efekt).

Vaatasime täpsemalt sisse ka inimeste suhtlemisstiiliga seotud hinnangutesse (vasakult poolt teine tulp joonisel). Seda põhjusel, et siinse uuringu andmed – nii intervjuud kui ka ankeedi avatud vastused viitavad ühele läbivale (kuid mitte domineerivale) narratiivile eestlastest kui pigem tõrksa suhtlemisstiiliga inimestest. Nagu tulemused näitavad, on ligikaudu vaid viiendik vastajaid selliseid, kes peavad kohalike inimeste suhtlemisstiili paremaks kui nende päritoluriigis, ning üle poolte on hinnangul, et nende päritoluriigis on inimeste suhtlemisstiil parem kui Tallinnas. Oluline on siin märkida, et me ei küsinud ega täpsustanud suhtlemisstiili all, kas tegemist on etniliste eestlastega, muu emakeelega kohalike elanikega või teiste välismaalastega Eestis. Regioonidevahelises võrdluses näeme, et suurim distant kohalike elanike ja sisse­rändaja päritoluriigi inimeste suhtlemisstiili vahel on ennekõike just Lõuna-Aasiast, Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika (MENA) piirkonnast ning Ladina-Ameerika regioonist pärit vastajate hulgas (neis on ligikaudu 40-45 protsenti vastajatest märkinud, et suhtlemisstiil on „palju parem“ nende päritoluriigis). Väikseim distant on mõneti ootuspäraselt aga Põhja-Euroopast, seejärel Ida-Euroopast ning seejärel Lääne- ja Lõuna-Euroopast pärit vastajate hulgas (neis on ligikaudu 8-25 protsenti vastajatest märkinud, et suhtlemisstiil on „palju parem“ nende päritoluriigis). Oluline on siinkohal ka märkida, et näiteks vanus seda hinnangut ei mõjuta – kõige tugevam prediktor ehk mõjutaja on ennekõik päritoluriik. Mõneti, aga väga nõrka mõju omab ka see, kui kaua on inimene Eestis viibinud (mida kauem, seda enam peetakse inimeste suhtlusstiili Eestis paremaks kui päritoluriigis).

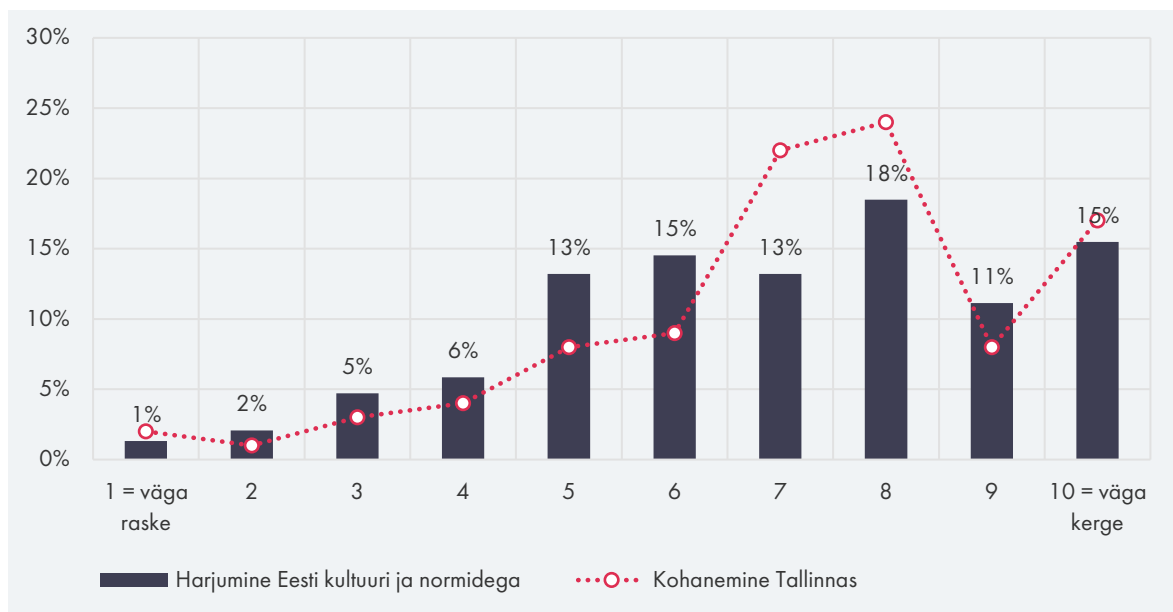
Eesti ja Tallinna konkurentsivõime seisukohalt on oluline silmas pidada, eeldusel, et kui Eestil on ka tulevikus soov ning vajadus sisse­rände järele, siis tuleb järjepidevalt seirata sisse­rändajate hinnangute muutust ka haridussüsteemi kvaliteedi ja töökultuuri osas. Sest nii nagu Eesti muudab oma teenuseid järjepidevalt paremaks, arendavad oma teenuseid edasi ka teised riigid. Seega kui töökultuuri ja haridussüsteemi kvaliteedi, aga loomulikult ka avalike teenuste võtmes, on vaekauss hetkel Eesti/Tallinna poolel (vähemalt nende sisse­rändajate vaates, kes juba Tallinnas elavad), võib nende proportsioonide muutus teiste riikide (päritoluriikide) kasuks tähendada ka Eesti ja Tallinna atraktiivsuse vähenemist. See võib tähendada nii olemasolevate sisse­rändajate lahkumist Eestist kui ka uute tulijate saabumise langust.

Lisaks erinevustele Tallina ja päritoluriigi vahel küsisime ka vastajatelt, kui lihtne või keeruline on olnud Eesti kultuuri ja normidega harjumine. Nagu eelnevalt välja toodud, toimub kohanemine ja lõimumine erinevates sfäärides, millest üks on kohaliku riigi kultuuri ja normidega harjumine, pikemas perspektiivis ka kohandumine ja/või neisse sulandumine. Taoline analüüs aitab meil mõista kohanemist mitte ainult lihtsalt staatilise tulemusena (nt väide, et „*Sisse­rändaja on Tallinnas hästi/halvasti kohanenud*“), vaid võimaldab meil mõista ja mõtestada kohanemist kui protsessi ja dünaamikat.

Tulemused on välja toodud joonisel 7 (skaala otspunkt 1 tähistab, et harjumine kultuuri ja normidega on väga raske ning skaala otspunkt 10 tähistab, et harjumine on olnud väga kerge) ning referentsiks

on punktiirjoonega märgistatud vastajate hinnang enese üldisele kohanemisele Tallinnas (täpsemalt lahti kirjutatud ptk 3.1).

Esiteks näeme, vastupidiselt enda kohanemisele antud staatilisele hinnangule (punktiirjoon), on hinnang harjumisele kultuuri ja normidega oluliselt hajusam. See tähendab, et keerulisus jaotub üpriski ühtlaselt skaalajaotise vahemikku 5-10. Tegemist on omapärase küsimusega, sest see näib sõltuvat olulisel määral asjaoludest või faktoritest, mida meie ankeedi küsimused ei suuda tuvastada. Näiteks ei oma Eesti kultuuri ja normidega harjumise keerulisusele mõju sugu, vanus, Eestisse saabumise aeg, tööalane staatus, Eestisse jäämise plaan, isegi mitte eesti keele oskus (kui, siis äärmiselt väikesel määral). Ainus teenus, mis näib sellele positiivset mõju omavat on hinnang sellele, milline oli inimese kogemus informatsiooni kättesaadavusele suhtlemisel Tallinna ametnikega – mida parem, seda kergem harjumine.

Joonis 7. Eesti kultuuri ja normidega harjumise keerulisus.

Ootuspäraselt sõltub Eesti kultuuri ja normidega harjumise keerulisus teatud määral ka päritoluriigist (kuigi kasutatud mudelis on see oluliselt väiksem mõju võrreldes informatsiooni kättesaadavusega): statistiliselt olulist mõju omab see juhul, kui vastaja on pärit Ladina-Ameerika regioonist, Lõuna-Aasiast ning MENA ja Aafrika riikide piirkonnast. Ootuspärasel on ka tulemused, et vastaja hinnang harjumise keerukusele on väga tugevalt ja statistiliselt väga oluliselt seotud sooviga uute/täiendavate Tallinna linna ja Rändekeskuse teenuste järele, mille ankeedis välja pakkusime (viis teenust): antud küsimuse (kultuur ja normid) puhul on kõige tugevam seos just „Kultuurivahendaja“ teenusega ning veidi väiksem „Tõlgid“ teenusega. Teisisõnu – mida keerulisemaks inimene enda harjumist Eesti kultuuri ja normidega peab, seda suuremana näeb ta vajadust nimetatud teenuste järele. Vt nende teenuste osas pikemalt ptk 4.3.

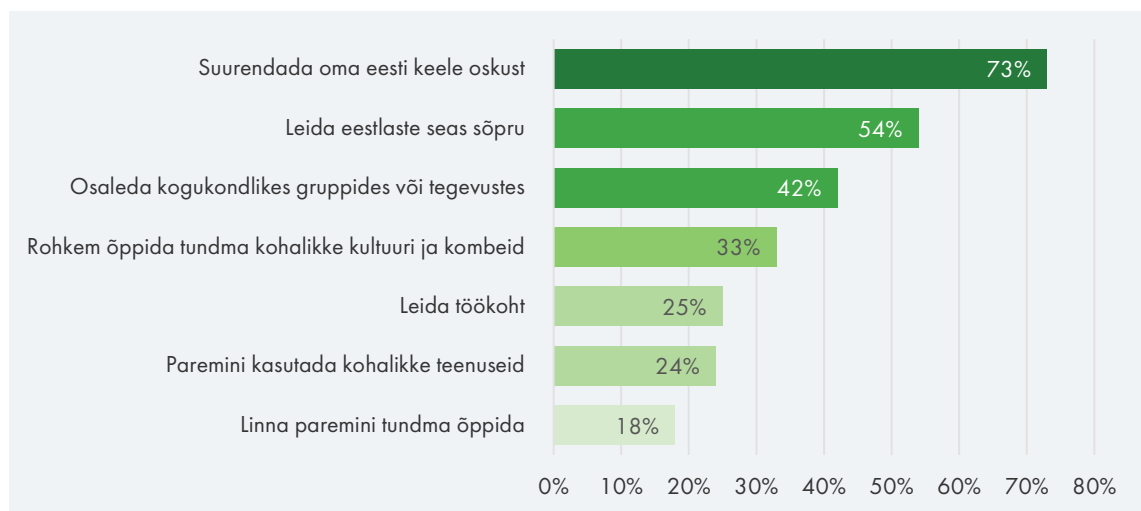
Avatud vastustest ilmnevad täiendavad neli peamist asjaolu, mis on takistanud Tallinnas harjumist Eesti kultuuri ja normidega (kokku jäeti selle osas 70 kirjalikku kommentaari). Kõige keerulisemaks peetakse nende vastuste põhjal suhete loomist kohalikega, mida vastajate sõnutsi raskendavad eestlaste suletus, introvertne käitumine ja vähene emotsioonide väljendamine. Esineb arvamus, et kohalikel on vähene soov suhelda uute tulijatega, mis tekitab neis tunnet, et nendega ei soovita sõbruneda ja/või nendega koos aega veeta. Sellele arvamusele lisandub veel kohaliku teeninduskultuuri erinevus – mitmed vastajad kirjeldasid, et teenindajad Eestis võivad tunduda

ebaviisakad või ükskõiksed, võrreldes nende koduriigis harjumuspärase avatud ja tähelepaneliku suhtumisega klientidesse.

Ootuspäraselt peetakse oluliseks takistuseks ka keelebarjääri, mida rõhutatakse kui kohanemist raskendavat tegurit. Mitmed vastajad tunnevad end ebakindlalt või koguni abituina, kui neil puudub piisav eesti keele oskus, ning see mõjutab nende võimet täiel määral tegevustest või kohalikust elust osa võtta. Lisaks tuuakse välja asjaajamise ja teenuste aeglust või tegevuste bürokraatlikku olemust, mis tekitab frustratsiooni, eriti inimestes, kes ootavad kiiremaid ja selgemaid protsesse. Samuti valmistab mitmele vastajale raskust Eesti toidukultuuri või kliimaga harjumine. Korduvalt mainitakse ka kirjutamata ühiskondlikke reegleid ja kirjutamata sotsiaalseid norme, mis mitmetes vastajates tekitavad ebakindlust ja segadust – see võib osaliselt selgitada ka regressioonianalüüsi tulemusi, miks ainus kultuuri ja normidega harjumise keerulisust kergendamist mõjutav tegur on informatsiooni piisav jagamine ning selgitamine.

3.3. Kohanemist toetavad tegevused

Vastajad said ka ise markeerida etteantud valikute hulgast, mida nad peaksid tegema selleks, et Tallinnas paremini kohaneda. Selle tulemused kinnitavad eelneva analüüsi tulemusi (joonis 8) – vastajad näevad ka ise, et paremaks kohanemiseks on kasulik suurendada oma eesti keele oskust (73%), leida eestlastest sõpru (54%) ning evida sotsiaalset aktiivsust ehk osaleda kogukondlikes gruppides või tegevustes (42%). Ka kohaliku kultuuri ja kommete tundmaõppimine on kolmandiku (33%) hulgas üks teguritest, mis neid kohanemisel toetaks. Samuti viitavad tulemused, et kohanemist võib parandada ka teenuste parem kasutus (24%) või linna parem tundmaõppimine (18%).

Joonis 8. Vastaja hinnangud sellele, mida tuleks teha selleks, et Tallinnas paremini kohaneda.

Oluline on aga silmas pidada, et vastajad said teha mitu valikut. Seega kuigi keeleoskus on läbiv tunnus mida valitakse, on ta enamasti siiski kombinatsioonis mõne muu teguriga. Ning mitmetes sagedastes kombinatsioonides seevastu eesti keelt ei esine, vaid valitud on muud tegurid. Tehtud valikutest moodustus kokku 94 unikaalset kombinatsiooni (küsimusele vastas kokku 600 inimest). Kuna enamasti toetab inimest rohkem kui üks tegur, ja erinevaid inimesi toetavad sageli ka erinevad tegurid (mis võivad mh ka teineteist välistada), siis kombinatsioonide analüüs annab edasi parema tervikpildi uussisserändajate ootustest – sageli pole oluline mitte ainult see, millised valikud vastaja teeb, vaid ka see, millised valikud ta teadlikult tegemata jätab. See aitab ka linna paremini ka sihistatud tegevusi või meetmeid pakkuda.

Suuruselt esimene rühm olidki vastajad, kes tegidki ainult ühe valiku (tabel 5): eesti keele oskuse parandamine (12%). Sellele järgneb kombinatsioon eesti keele oskuse parandamisest, eestlaste seas

sõprade leidmisest ja osalemisest kogukondlikus tegevuses (7%) ning kombinatsioon suurendada eesti keele oskust ning leida eestlastest sõpru (6%). Neile järgnevad muud mitmed kombinatsioonid, milles sisaldub kohaliku kultuuri ja kommete tundmaõppimine, töökohaga seotu, kohalike teenuste kasutamine, linna parem tundmaõppimine jmt.

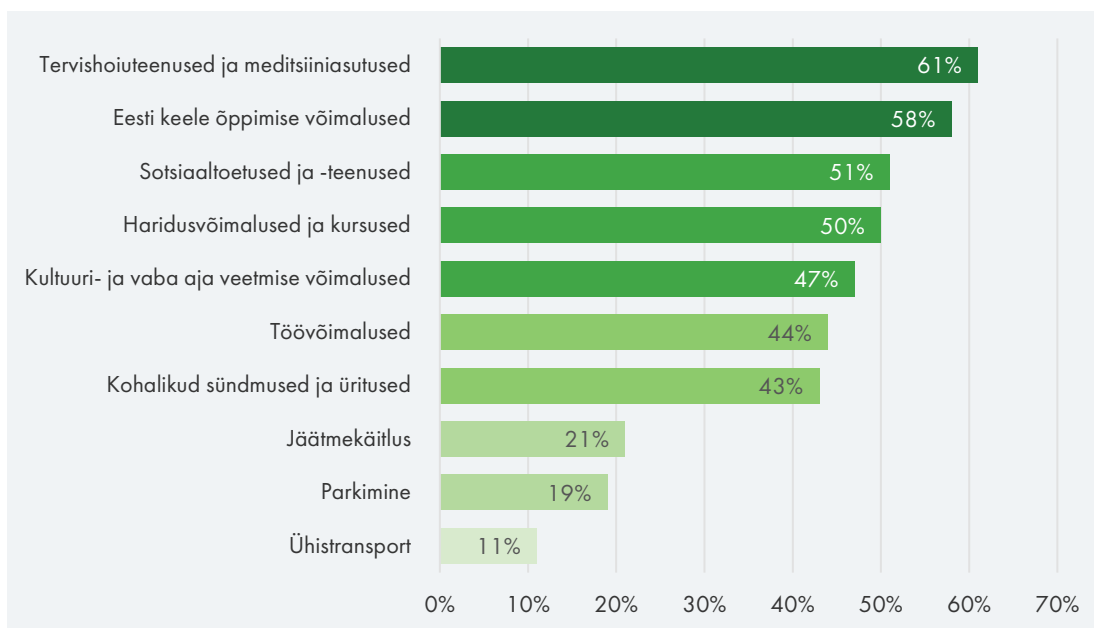
Tabel 5. Kohanemist toetavate tegevuste kombinatsioonid.

Kombinatsioon	% vastajatest
Eesti keele oskus	12%
Eesti keele oskus + eestlastest sõbrad + kogukondlik tegevus	7%
Eesti keele oskus + eestlastest sõbrad	6%
Kohalik kultuur ja kombed + eesti keele oskus + eestlastest sõbrad	5%
Kohalik kultuur ja kombed + eesti keele oskus + eestlastest sõbrad + kogukondlik tegevus	4%
Eesti keele oskus + kogukondlik tegevus	3%
Eesti keele oskus + töökoht	3%
Eesti keele oskus + töökoht + eestlastest sõbrad	3%
Eesti keele oskus + kohalike teenuste kasutamine	2%
Eesti keele oskus + eestlastest sõbrad + linna tundmaõppimine	2%
Eestlastest sõbrad + kogukondlik tegevus	2%
Kõik muud ülejäänud erinevad kombinatsioonid	51%

Seega viitavad tulemused asjaolule, et kuigi peamised tegurid kohanemisel on eesti keel ja sõbrad, mängivad vastajate endi hinnangutel toetavat rolli kohanemisel ka muud tegurid. See tähendab, et meetmete või tegevuste rakendamine Tallinnas elavate uussisserändajate suunal peab olema mitmekesine ja arvestama võimalusel erinevaid soovide ja ootusi, aga ka uussisserändajate endi arusaamasid kohanemisest (st kuidas nende vaates kohanemine võiks toimida – kas nt läbi keeleõppe, läbi sotsialiseerumise, läbi vabatahtliku tegevuse vmt).

Kohanemist aitab suuremal või vähemal määral toetada ka informatsioon pakkumine. Küsitluses küsisime eraldi küsimusena millises valdkonnas vajab uussisserändaja praktilist teavet või informatsiooni oma igapäevaelu jaoks Tallinnas. Selle küsimuse vastused näitavad (joonis 9), et suurim vajadus või soov informatsiooni järele on tervishoiuteenuste ja meditsiinasutuste valdkonnas (61%) ning veidi vähem, kuid siiski rohkem kui pooled vastajad soovivad saada rohkem infot eesti keele õppimisvõimaluste kohta (58%). Ligikaudu pooled soovivad infot sotsiaaltoetuste- ja teenuste (51%) ning haridusvõimaluste kohta (50%).

Soov infot saada on kõrge ka teistes valdkondades (kultuur, töö, vaba aeg), mis näitab mitmekesisest soovist erineva valdkondliku informatsiooni järele. Samal ajal valdkonnad, kus informatsiooni pakkumine näib olevat vähem vajalik, on jäätmekäitus, parkimine ja ühistransport.

Joonis 9. Valdkonnad, milles vajatakse rohkem praktilist teavet või informatsiooni.

Selle küsimuse avatud vastustes toodi veel viie inimese poolt välja soov omada rohkem infot ettevõtluse ja äritegemise alustamiseks ning paaril korral mainitakse kinnisvaraturuga seotud küsimusi (kust-mida leida ning mida teha ja mida mitte teha kinnisvara soetamisel). Üks vastaja tõi välja, et infot kõigis eelnimetatud valdkondades saab kas kohanemisprogrammist või riiklikelt lehtedelt – see on iseenesest tõene argument, kuid tuleb arvestada, et mitte kõik uussisserändajad Eestis ei osale kohanemisprogrammis ja/või on nt piisavalt digiteadlikud piisava informatsiooni iseseisvaks otsimiseks, leidmiseks ja kasutamiseks (sh mõtestamiseks).

Oluline on siinkohal silmas pidada, et me ei küsinud inimese akuutset vajadust info järele – st kas selle saamine on hädavajalik või kas see on info, mida on küll hea teada, kuid mis ei mõjuta oluliselt nende hakkamasaamist ja kohanemist Tallinnas. Võime siiski oletada, et ka siin on erinevatel rühmade erinevad vajadused ning osad vastajatest markeerisid need valdkonnad ära mitte hädavajaduse, vaid pigem üldisema huvi tõttu. Samal ajal on kindlasti ka vastajaid, kelle jaoks on näiteks täiendav informatsioon näiteks tervishoiuteenuste/asutuste järele hädavajalik.

Küsisime ka eraldi küsimusena ja palusime vastajatelt kirjutada ja kirjeldada, mis on neid Tallinnas kohanemisel enim aidanud. Kokku kirjutas oma kommentaari 328 vastajat, mille põhjal joonistusi välja 10 peamist tegurit, mis on aidanud sisserändajatel Tallinnas kohaneda (tabel 6).

Tabel 6. Kohanemist toetavad tegurid Tallinnas (avatud vastused).

	Tegur	Kommentaari	Vastajate arv
1	Kohalikud sõbrad ja suhted kohalike eestlastega (sh naabrid, tuttavad, partnerid)	Võtmetähtsusega on välja toodud kohalikud sõbrad, tuttavad ja peresuhted.	52
2	Eesti keele õppimine ja kohanemiskoolitused („Settle in Estonia“ jt)	Keelekursused ja kohanemiskoolitused on aidanud paremini mõista Eesti kultuuri mõista ja ühiskonda kohandud.	39
3	Osalemine kohalikel üritustel, festivalidel ja kogukondlikes tegevustes	Üritused ja sotsiaalsed tegevused on võimaldanud leida kontakte nii	31

		kohalike kui ka teiste välismaalastega, luues tugevama kuuluvustunde.	
4	Töökeskond ja kolleegide toetus	Töökeskonna ja kolleegide tugi, mis on olnud suureks abiks igapäevaeluga toimetulekul.	27
5	Digiteenused ja riigi pakutavate teenuste lihtne kättesaadavus	Digitaalsed teenused ja tõhus asjaajamine, näiteks ID-kaardi süsteem, mis on muutnud nende elu Eestis lihtsamaks.	26
6	Eesti ühiskonna üldine sõbralikkus, viisakus ja abivalmidus	Üldine positiivne suhtumine, Eesti inimeste viisakus ja valmisolek aidata.	24
7	Rahulik, turvaline ja looduslähedane elukeskkond	Eesti (sh Tallinna) rahulik, puhas ja turvaline keskkond koos loodusega on aidanud paremini kohaneda.	23
8	Abi, info ja nõuanded teistelt välismaalastelt ja <i>expat</i> -gruppidele	Kogukonnad sotsiaalmeedias ja teiste sisseerandajate kogemused on olnud olulised infoallikad kohanemise algfaasis.	17
9	Pere ja sugulaste olemasolu Eestis	Peresuhted, abielu kohalikega või juba Eestis elavad pereliikmed on lihtsustanud kohanemist.	16
10	Hea kogemus ametnikega suhtlemisel	Positiivne suhtumine ja hea teenindus ametiasutustes ja ametnikega suhtlemisel on suurendanud usaldust Eesti riigi vastu.	10

Avatud vastused kinnitavad ja täiendavad siinse alapeatüki alguses väljatoodud kvantitatiivseid tulemusi. Kohanemise keskseteks tugisammasteks on jätkuvalt isiklikud ja kogukondlikud kontaktid kohalike inimestega, eelkõige eestlastest sõprade ja töökaaslastega loodud suhted, samuti eesti keele õppimine, mis võimaldab sügavamat sidet kohaliku ühiskonnaga. Samas on oluline, et avatud vastustest joonistub välja ka teiste kohanemist toetavate tegurite olulisus – näiteks positiivne kogemus riiklike ja kohalike teenustega ning digitaalsete lahenduste lihtsus. Avatud vastused näitavad lisaks, et Tallinnas kohanemisele aitab kaasa linna turvalisus ja looduslähedane keskkond, samuti aktiivne osalemine kohalikus kultuuri- ja huvitegevuses. Kommentaarides tuuakse välja, et kohanemisprotsess pole üheülbaline ning mitmed tegurid – nagu kultuuri ja tavade tundmaõppimine, tasuta ühistranspordi kasutamine, vabatahtlik tegevus või tugivõrgustikud teiste sisseerandajatega – mängivad samuti olulist rolli. Seega tuleb kohanemist toetavate meetmete ja teenuste arendamisel arvestada mitte ainult keeleõppe ja suhtlusvõimalustega, vaid rakendada mitmekesist ja vajadustele kohandatud lähenemist, sealhulgas pakkuda praktilist infot erinevates valdkondades, nagu nt tervishoid, haridus ja sotsiaalteenused.

3.4. Kontaktid, sõprussuhted ja kuuluvustunne

Sotsiaalsed suhted ja kuuluvustunne on olulised tegurid edukaks integratsiooniks uues elukeskkonnas. Paul Ricœuri narratiiviteooria kohaselt kujuneb indiviidi identiteet läbi lugude, mida ta iseenda ja teistega suhtlemise kaudu loob ja taastoodab. Selles raamistikus muutuvad sõprussuhted ja kontaktid kohalike elanikega määrava tähtsusega kogemusteks, mis võimaldavad sisseerandajatel luua tähenduslikke sidemeid uues elukohas.

Kontaktid ja sõprussuhted

Uurisime Tallinnas elavatelt uussisserändajatelt nende sõprussuhete kohta kohalike elanikega ning kuuluvustunnet Eesti ühiskonnas. Täpsemalt küsisime Tallinnas elavatelt uussisserändajatelt, kas neil on eestlastest sõpru. Tulemused näitavad, et enamik uussisserändajatest on loonud vähemalt ühe sõprussuhte eestlastega: 69% vastajatest (402 inimest) märkis, et neil on kas üks või enam eestlasest sõber. See viitab sellele, et valdav osa sisserändajatest on suutnud leida võimalusi kohalikega suhtlemiseks ja suhete loomiseks. Samas 29% vastanutest (165 inimest) tunnistas, et neil ei ole ühtki eestlasest sõpra. Antud tulemustest võib järeldada, et sotsiaalsete sidemete loomine kohalikega on paljude sisserändajate jaoks oluline, ent mitte universaalne kogemus. Enim märkisid eestlastest sõprussuhete puudumist just naissoost vastajad (63%), kellest valdav osa (67%) on Eestis elanud üksnes kaks või vähem aastat.

Süvaintervjuudest uussisserändajatega nähtus seejuures, et ootuspäraselt on sõprussuhete loomine kergem neile, kes juba enne Eestisse kolimist on tundnud mõnda kohalikku inimest. Samas tunnistas üks intervjuueeritavatest, et keelebarjääri ja eestlaste vähese huvi tõttu on tal vaatamata eestlasest abikaasale vähe eesti keelt kõnelevaid sõpru:

Mind üllatas algul Eesti puhul see, kui paljud rääkisid inglise keelt, kuid samas ka see, kui suletud inimesed on. Siin on tihedalt seotud sõpruskonnad, kes on koos koolis ja ülikoolis käinud, mistõttu on keeruline sisse sulanduda. Kui ma poleks siin oma (eestlasest) abikaasaga olnud, poleks ma ilmselt kauaks (Eestisse) jäänud. (..). Sellegipoolest (vaatamata eestlasest abikaasale) moodustuvad vähem kui 10% minu sõprusringkonnast eestlased. Peamine põhjus on keelebarjäär, kuid ka see, et eestlastel on juba väljakujunenud sotsiaalsed ringkonnad ega otsita sõpru. (..) Mujal riikides on inimesed uudishimulikumad ja tahavad välismaalastega suhelda. Siin tundub, et sellist uudishimu on vähem.

Sellised kogemused illustreerivad, kuidas narratiivse kuuluvustunde kujunemist võivad takistada struktuuralsed ja sotsiaalsed piirangud. Ricœuri järgi on narratiiv alati seotud teise inimese tunnustamise ja äratundmisega. Seetõttu vähendavad sotsiaalsed barjäärid nagu keeleprobleemid ja vähene suhtlemisvalmidus võimalusi vastastikuseks tunnustamiseks ning seeläbi kuuluvustunde loomiseks.

Täpsustavalt palusime küsitluses neil, kes märkisid, et neil pole eestlastest sõpru, selgitada, mis nende arvates on selle põhjuseks. Tulemused näitavad selgelt, et sotsiaalse integratsiooni protsessis esinevad takistused on mitmetahulised ning mõjutatud nii keelelistest, kultuurilistest kui ka sotsiaalsetest teguritest. Kõige sagedamini märgiti põhjuseks puudulikku võimalusi eestlastega kontaktide loomiseks (56%). See tulemus toetab sotsiaalse kapitali teooriat (Bourdieu, 1986), mille kohaselt ligipääs sotsiaalsetele võrgustikele ja kontaktidele on integratsioonis keskne. Kui sellised võimalused on piiratud või puuduvad, takistab see paratamatult sõprussuhete tekkimist kohaliku elanikkonnaga. Teine oluline takistus on keelebarjäär, mille tõid samuti välja ligi pooled vastajatest (53%). See tulemus kinnitab varasemate integratsiooniuringute järeldusi (Berry, 1997; Esser, 2006), kus rõhutatakse keeleoskuse tähtsust sotsiaalsete sidemete loomisel. Piiratud keeleoskus pärsib kommunikatsiooni ning vähendab võimalusi vastastikuseks mõistmiseks ja usalduseks, mis on sõprussuhete tekkimise eelduseks. Lisaks ilmnes vastustest, et märkimisväärne osa (41%) tunneb, et eestlased ise ei ole huvitatud sõprussuhetest. Enim märkisid seda just naised (58%) vanuses 25 kuni 34. Eestlaste vähene huvi või paiguti koguni apaatus ilmnes sõprussuhteid pärssiva tegurina ka uussisserändajatega läbi viidud süvaintervjuudes. Näiteks märkis üks enam kui kuus aastat Tallinnas elanud intervjuueeritav järgmiselt:

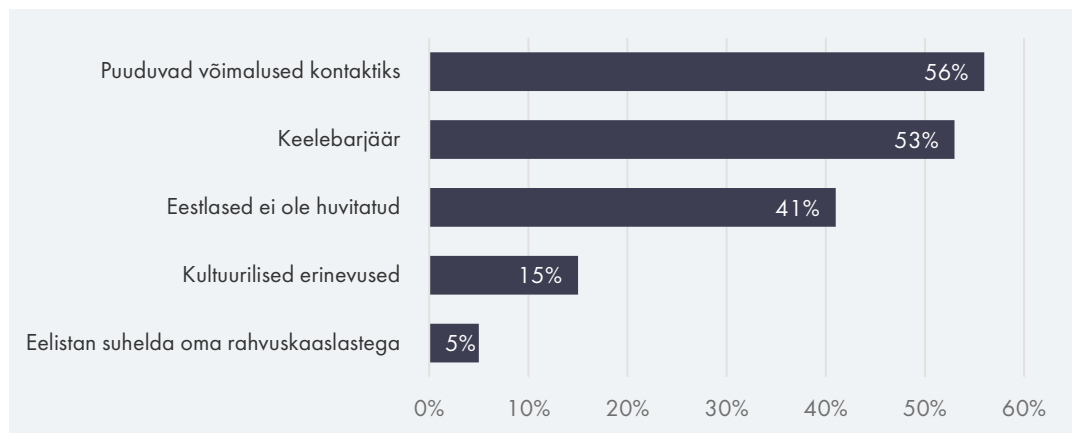
Inimestega tutvumine oli väga raske, sest keegi ei ütle „tere“ ja kui keegi ei ütle „tere,“ siis on keeruline (suhtlusega) edasi liikuda. (..) Kohalikud inimesed ei paista eriti huvitatud olevat uute inimestega tutvumisest. Nad ei näi soovivat uusi tutvusi luua.

Sarnaselt tõi teinegi intervjuueeritav välja, et olles teadlik eestlaste tagasihoidlikkusest, tunneb temagi, et sarnane hoiak on talle külge jäänud, mistõttu ei taha ta kohalikega vestlust alustada,

sest kardab, et teda võidakse ignoreerida. Samaväärselt keeruline on olnud kohalikega sõprussuhteid luua teiselgi Eestisse hiljaaegu elama asunud välismaalastel. Näiteks jagas üks intervjuueritav oma väljakutseid eestlastest sõpra leida:

Rohkem kui kolme aasta jooksul pole mul ühtki eesti sõpra. Tunnen paljusid eestlasi, eriti töökoha kaudu, ja mõnikord räägin inimestega kohvikutes, kuid ma ei kuulu ühtegi eesti sõpruskonda. On väga raske saada osa nende ringkonnast. (...) Inimestega suhtlemine on tõesti raske. Ma tervitan inimesi, proovin vestlust alustada ja olen eeldanud, et kui ma külastan samu kohti sageli, siis lõpuks tekivad tutvused. Kuid seda ei ole juhtunud. (...) Käin regulaarselt kohvikutes, lootuses suhteid luua, kuid inimesed on distantseerunud.

Seejuures kultuurilisi märkis põhjusena 15% vastajatest, mis viitab sellele, et valdav osa uussisserändajatest ei näe eestlaste kultuurilist tausta ja sellega seotud omadusi olulise takistusena sõprussidemete loomisel või ei pea eestlasi niivõrd erinevaks iseendast. Vähesed vastajad (5%) tõid välja, et eelistavad suhelda üksnes oma rahvuskaaslastega, mis viitab pigem selektiivsele isolatsioonile. Vastuse “muu” all (21 vastajat) viitasid aga mitmed vastajad sellele, et nende töökeskkonnas eelistatakse rääkida eesti keeles, mistõttu jäävad eesti keelt mittekõnelejad vestlustest ja sotsiaalsetest olukordadest tihtipeale kõrvale. Samuti tõid mitmed vastajad esile, et eestlased ei ole alid juhustlikele vestlustele (*small talk*), mis võib takistada esmase kontakti loomist. See viitab kultuurilistele erinevustele suhtlemisstiilis (Hofstede, 2001), kus eesti kultuur paigutub madala kontekstiga kommunikatsioonistiilide hulka, kus sügavamad suhted tekivad pigem pikaajalise kontakti kaudu. Lisaks rõhutasid mitmed vastajad, et nende suhted eestlastega piirduvad peamiselt tööalaste kontaktidega, mis ei arene sõprussuheteks. See võib osaliselt viidata institutsionaliseeritud kontaktide domineerimisele, mis võib takistada tugevamate suhete tekkimist väljaspool formaalset konteksti.

Joonis 10. Eestlastest sõprade puudumise tagamaad.

Kokkuvõttes osutavad vastused, et eestlastest sõprade puudumise peamised põhjused on seotud struktuursete (kontaktivõimaluste puudumine) ja kommunikatiivsete (keelebarjäär) teguritega, mille kõrval mängivad olulist rolli ka eestlaste üldise suhtumisega seotud barjäärid.

Kuuluvustunne

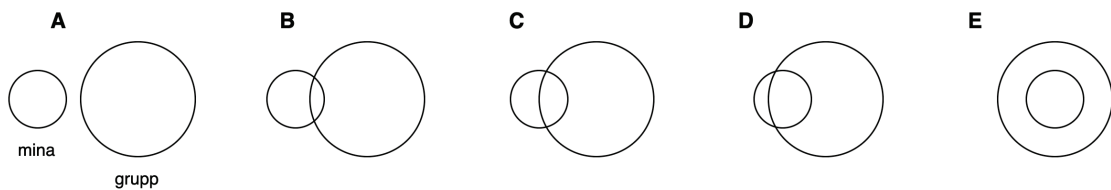
Narratiiviteooria aluseks on mõte, et kuuluvustunne ja sotsiaalne identiteet tekivad sellest, kuidas indiviid asetab ennast laiemasse ühiskondlikku narratiivi, ning sellest, kui tähenduslikena tajutakse seoseid enda ja grupi vahel. See protsess on dünaamiline, sest pidev suhestumine grupiga loob uusi tähendusi ja võimaldab identiteedil pidevalt areneda (Ricoeur, 1984; Bruner, 1990). Ricoeuri järgi kujuneb inimese identiteet läbi narratiivse konstrueerimise protsessi, mis koosneb pidevast tõlgendamisest ja ümbertõlgendamisest. Identiteet ei ole fikseeritud seisund, vaid pigem pidev narratiivide loomise protsess, mille kaudu indiviid leiab enda koha uues kogukonnas või kultuuris. Sellisel moel on identiteedi ja kuuluvustunde kujunemine seotud ka sellega, kuidas inimene tajub

enda positsiooni suhteks teistega – kas ja kuivõrd ta tunneb ennast grupi liikmena või hoopis eraldiseisvana.

Kuuluvustunne Tallinna linna elanike suhtes

Palusime uuringus osalejatel valida etteantud piltide põhjal, kus väiksem ring tähistab vastajat ennast ning suurem ring Tallinna linna elanikke tervikuna, enda positsiooni enim kirjeldav visuaal. Vastajad pidid märkima oma positsiooni nii, et see peegeldaks nende tajutud ühisosa ja kuuluvustunnet Tallinna elanike kui grupi suhtes. Tulemustest nähtub, et kolmandik vastajatest (33%) tunnetab küll mingit ühisosa kohaliku kogukonnaga, kuid see seotus on mõõdukas – nende narratiiv sisaldab küll ühiseid kogemusi ja elemente, kuid üldiselt tunnetatakse end siiski väljaspool põhigruppi (kujutis B joonisel 11). See võib viidata sellele, et nende narratiivides eksisteerivad paralleelselt nii Eesti kui ka nende päritoluriigi või individuaalsed lood, mis ei pruugi ühtseks tervikuks veel kujunenud olla. Teise grupi (20%) moodustavad aga vastajaid, kes tunnetavad end Tallinna linna elanikega oluliselt tihedamalt seotuna, valides kattuvuseks ligikaudu poole (kujutis C). 16% vastajatest tunnetab seejuures seesuguse kattuvuse suuruseks märksa suuremat osa ehk ligi kolmveerandit (kujutis D) ning umbes sama palju (15% küsitletutest märkis, et nad ei tunne kokkupuutepunkti ülejäänud Tallinna elanikkonnaga üldse (ringid ei puutu kokku) joonis A). Seesugune kattuvus viitab sellele, et uussisserändajad on juba loonud tähenduslikke sidemeid uue elukoha elanikkonnaga ning et nende isiklik narratiiv sulandub üha enam kohaliku narratiiviga. Üksnes 8% uuringus osalejatest tunnistas, et tunneb end täielikult kuuluvat Tallinna elanikkonda (väike ring paigutub täies ulatuses suure ringi sisse) (kujutis E). Seejuures 8% vastajatest ei osanud või ei soovinud sellele küsimusele vastata.

Kokkuvõtvalt rõhutavad tulemused integratsiooniprotsessi dünaamilist olemust ning kinnitavad, et kuuluvustunne sõltub paljudest sotsiaalsetest ja kommunikatiivsetest teguritest.

Joonis 11. Peegeldus enese positsioonist nimetatud rühmaga

Kuuluvustunne päritolupiirkonna inimestega Eestis

Lisaks palusime Tallinnas elavatel uussisserändajatel märkida visuaalsete kujutiste abil, kuivõrd nad tunnetavad ühisosa Eestis elavate samast piirkonnast pärit inimestega. Tulemused viitavad sellele, et sidemete loomine ja kuuluvustunne päritolukogukonnaga Eestis varieerub vastajate hulgas suurel määral. Peaaegu veerand vastajatest (ligikaudu 25%) tajub pigem väikest seotust oma päritolupiirkonna inimestega Eestis, valides visuaali, kus nende individuaalne positsioon on grupiga ainult vähesel määral kattuv (kujutis B joonisel 11). Samas teine märkimisväärne grupp (15%) tunnetab mõõdukat ühisosa, asetades end visuaalile, kus kattuvus grupiga on umbes pool (kujutis C). Lisaks valis ligi veerand vastajatest (23%) visuaali, mis näitab pigem suurt sidet ja kuuluvustunnet Eestis elava samast piirkonnast pärit kogukonnaga (kujutis D). Täielikku seotust selle grupiga (kujutis E) tunnetas vaid 8% vastanutest. 7% vastajatest ei osanud või ei soovinud küsimusele vastata.

Tulemustest võib järeldada, et Tallinnas elavate uussisserändajate identiteediloomes protsessis on oluline mitte üksnes suhe kohaliku elanikkonnaga, vaid ka side oma päritoluriigi või -piirkonna kogukonnaga Eestis. Need tulemused näitavad, et enamik sisserändajaid hoiab teatud määral sidemeid enda päritolupiirkonna kogukonnaga. Selliseid olukordi kirjeldati ka süvaintervjutes. Üks

intervjueeritav Valgevenest kirjeldas kohaliku diasporaa ühtsust, mis tekitas temas suuremat rahvusliku kuuluvuse tunnet kui ta tundis Valgevenes kohapeal olles. Samas viitab väiksem protsent täielikku seotust tunnetavaid vastajaid sellele, et Tallinnas elavad sisserrändajad ei pruugi alati tunda tugevat kogukondlikku sidet kaasmaalastega ning võivad samal ajal soovida luua identiteeti, mis hõlmab nii päritolukultuuri kui ka kohaliku ühiskonna elemente.

3.5. Osalemine kogukondlikus ja ühiskondlikus tegevuses

Uussisserrändajate Tallinna-kogemus on ilmeka näide sellest, kuidas narratiivne (või looline) identiteet kujuneb läbi erinevates ühiskondlikes ja kultuurilistes tegevustes osalemise. Uuringuandmed näitavad, et valdav enamus Tallinnasse alates 2016. aastast elama asunud sisserrändajatest on leidnud mitmeid viise õppida tundma kogukonda ja ühiskonda laiemalt erinevate tegevuste kaudu, puutudes seeläbi kokku ka siinse ühiskonna jagatud, kollektiivse narratiiviga. Enim on osaletud kultuuriasutuste elus – koguni 88% vastanuist on külastanud muuseumi, kunstinäitust või teisi kultuuriasutusi. Samuti on enamik (72%) lõonud kaasa oma linnosa üritustel, olgu nendeks siis laadad, toidufestivalid või kontserdid. Umbes pooled on osa võtnud eestlaste tähtpäevade tähistamiseks, näiteks jaanipäeva üritustest (51%) või Eesti Vabariigi aastapäeva pidustustest (50%). Lisaks on märkimisväärne hulk uussisserrändajaid leidnud kontakte kohalike inimestega isiklikul tasandil – 55% on külastanud mõnd kohalikku perekonda. Seejuures tunnistas üks intervjueeritav, et ehkki ta elab Eestis alates 2021. aastast, ei ole kohalikud teda siinsed eestlased kordagi külla kutsunud:

Erinevalt Tšiilist, kus sõbrad kutsuvad sind sageli oma koju pidudele või õhtusöökidele, pole mind Eestis kunagi kellegi koju kutsutud. Ainus koht, kuhu mind töökaaslased kutsuvad, on baarid.

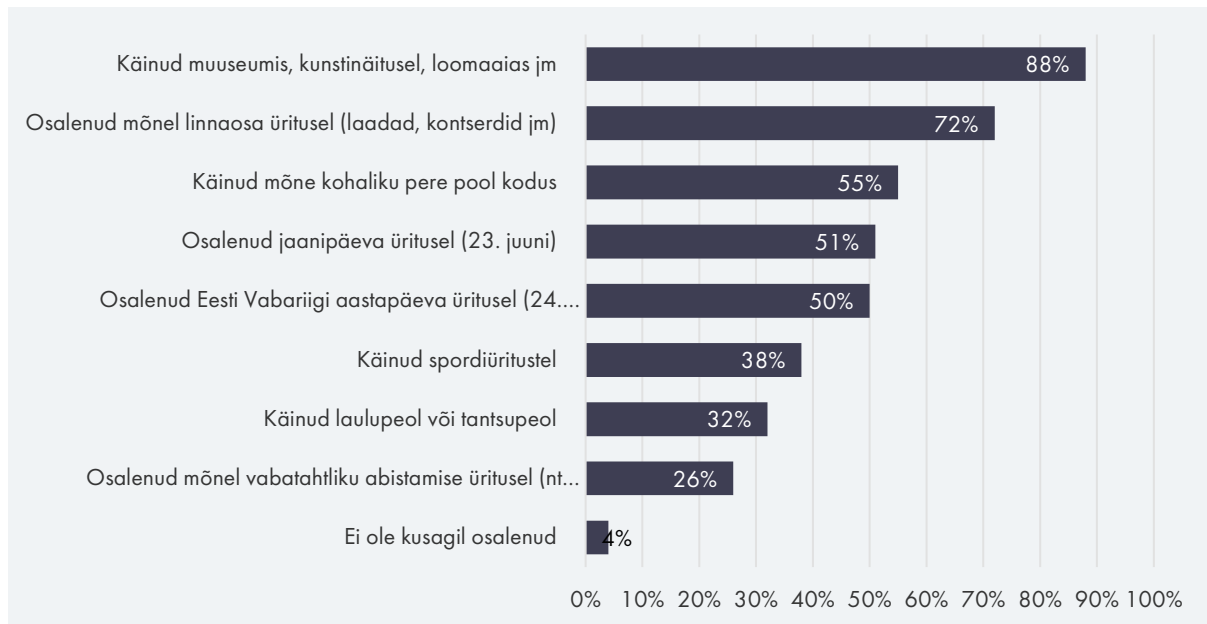
Ligikaudu kolmandik on kogenud Eesti kultuuri suursündmusi nagu üldlaulu- või tantsupidu (32%) ning osalenud spordiüritustel (38%). Üleriigilised ja tihti traditsioonide ja omariiklusega tihedalt põimunud suursündmused – nagu jaanipäev, Eesti Vabariigi aastapäeva üritused või laulu- ja tantsupeod – on tugeva sümbolse laenguga ning kannavad edasi eestlaste kollektiivset mälu ja identiteeti. Osaledes seesugustel üritustel, saab uusasukas osa ühiskondlikust narratiivist, mida enamik kohalikke jagab.

Veidi vähem, umbes veerand (26%), on panustanud ühiskonda vabatahtliku tegevuse kaudu, näiteks ühiskondlikus töös või heategevuses osaledes. Seejuures tõi üks mitmetes välisriikides varasemalt elanud intervjueeritavatest oma süvaintervjuus välja, et Eestis elades on ta tajunud välismaalasena väheseid võimalusi osalemaks vabatahtlikus töös:

Eestis vabatahtlikuks hakkamine või vabatahtlikuna töötamine on tõesti keeruline. Olen kirjutanud erinevatele organisatsioonidele, sest töötan osalise tööajaga, ja küsinud, kas neil on kedagi appi vaja. Mul ei oleks midagi selle vastu, et käia matkaradu mööda ja teid puhastada, aga ma ei saa kelleltki vastust. Mulle ei vastata isegi „ei.“ Lihtsalt keegi ei vasta mitte midagi mulle – see tekitab frustratsiooni minus. Olen rääkinud üsna paljude välismaalastega, kes oleksid väga õnnelikud ja uhked, kui saaksid aidata kriisiennetustöös Eestit (läbi vabatahtliku töö). (..). Aga meile ei anta tegelikult eriti üldse võimalusi selleks ega ka nõu. Ma arvan, et peaks olema mingi võimalus või viis, kuidas kuskil veebilehel vabatahtlikuks registreerides oma huvi üles näidata.

Vaid väga väike osa (4%) tunnistas, et ei ole „mitte kusagil osalenud,“ mis tähendab, et enamik uussisserrändajatest on end mingil moel Tallinna või Eesti ühiskonna tegemistesse kaasanud. Need osalusmustrid osutavad, et valdav osa Eestisse elama asunud välismaalastest loovad aktiivselt sidemeid uue elukeskkonnaga. Sealjuures vastuse „muu“ (23 vastajat) all toodi ankeetküsitluses välja mitmeid sportlikke tegevusi, nagu näiteks taliujumine ja uisutamine ning looduses läbi viidud tegevusi (nt seente ja marjade korjamine, jalgrattasõit). Mitmed vastajad tõid välja ka tööandja või kogukonna poolt korraldatud üritusi, mis on mõeldud spetsiaalselt välismaalastele või sisserrändajatele lõimumise ja sotsialiseerumise eesmärgil. Näiteks toodi esile Eesti tehnoloogiaettevõtte Bolt korraldatavaid üritusi

ning Tallinnas toimuvaid sündmusi, mis ühendavad eestlasi ja ukrainlasi. Süvaintervjuude käigus tõi kaks intervjuueeritavat välja ka *Erasmus Student Network*'i poolt korraldatavaid üritusi.

Joonis 12. Pärast Eestisse kolimist väisatud üritused ja tegevused.

Osalus päritolupiirkonna kogukonna tegevustes

Ricœur'i narratiiviteooria kohaselt kujuneb identiteet lugude kaudu, mis põimuvad nii isiklike kui ka ühiskondlike narratiividega. See tähendab, et uussisserändajate identiteet kujuneb ja muutub pidevalt kahe olulise narratiivse raamistikuga suhtlemisel: ühelt poolt kohaliku (uue) kogukonna lood ning teisalt päritolukogukonna lood, mille kaudu inimene säilitab ühenduse oma varasema (elu)looga. Seetõttu on oluline analüüsida muuhulgas seda, kuidas Tallinnas elavad uussisserändajad suhtuvad ja osalevad oma päritoluriigi või -piirkonna kogukonna tegevustes. Küsisime uuringus osalejatelt, kas nad osalevad üritustel, mida korraldavad nendega samas regioonist või riigist pärit inimesed.

Vastuste tulemused näitavad, et Tallinnas elavatest uussisserändajatest märkimisväärne osa (31%) osaleb meeleldi üritustel, mida korraldavad nende endi päritolukogukonnad. Lisaks on 29% neist üritustest teadlikud, ent valivad, millistel sündmustel osaleda. Süvaintervjuude käigus tõi seejuures kaks intervjuueeritavat välja, et nad on aktiivselt osalenud ka MTÜ-de asutamises, mis ühendavad erinevate tegevuste kaudu Eestis elavaid teistest päritolupiirkondadest inimesi. Päritolupiirkonna kogukonna tegevustes osalemine annab sisserändajatele võimaluse hoida sidet varasemate identiteedielementidega, aidates luua muuhulgas sidusat narratiivi, kus varasemad ja uued kogemused on tähenduslikult seotud.

Väiksem osa vastajates (12%) sooviks küll osaleda, ent ei ole seesugustes sündmuste olemasolust teadlikud. See võib osaliselt viidata ka kommunikatiivsele barjäärile. Väike osa (10%) vastas, et nad ei suhtle eriti Eestis teiste samast piirkonnast pärit sisserändajatega. Narratiiviteooria kohaselt võib seda seletada sooviga luua isiklik identiteet, mis ei sõltu vanadest narratiividest, vaid keskendub uute kogemuste ja seoste loomisele Eesti ühiskonnas. Siiski võib selline seisukoht tähendada ka teatavat isolatsiooni või väheseid võimalusi tähenduslike kontaktide loomiseks. Teadlik distants oma koduriigist pärit kogukonnagrupiga avaldus aga seejuures mitmes süvaintervjuus, näiteks Brasiiliast pärit intervjuueeritav lausus järgmiselt:

Isiklikult ei taha mina ega mu perekond jääda "brasiillaste kogukonna mulli," sest usume, et see takistaks meie lõimumist Eestiga. Püüan mitte suhelda inimestega, kellega võiksin rääkida portugali keeles või jagada oma kultuuri.

Sarnaselt tõi teinegi intervjuueritav välja, et kui ta sooviks olla koos koduriigist pärit isikutega, saaks ta seda teha oma koduriigis – siinkohal tõi intervjuueritav põhjuseks ka tajutavad kultuurilised erinevused, mida ta enda ning oma koduriigist pärit inimeste vahel tunneb. Tulemused viitavad sellele, et päritolupiirkonna kogukondlike sündmuste roll narratiivse identiteedi loomisel on uussisserändajate seas varieeruv. Enamiku jaoks moodustavad need tegevused olulise silla mineviku ja oleviku vahel, aidates säilitada identiteedi narratiivset järjepidevust. Samas osade välisriikidest pärit uusasukate puhul toimub teadlik või tinglik eemaldumine varasemast narratiivist, mis suunad neid looma oma loos uusi tähendusi ja sidemeid. Selline mitmekesisus rõhutab integratsiooniprotsessi kompleksust ning vajadust arvestada individuaalseid erinevusi selles, kuidas narratiivne identiteet kujuneb uues keskkonnas.

3.6. Inforuum ja meediakasutus

Narratiiviteoreetilistest perspektiivist ei kujune identiteet ainult otsesest suhtlusest teiste inimestega, vaid ka info- ja kommunikatsiooniruumist saadavate teadmiste kaudu. Ameerika psühholoog ja haridusteadlane Jerome Bruner (1990) on rõhutanud, et just narratiivide kaudu loovad inimesed tähendusi ja mõtestavad enda kogemusi ümbritsevad ühiskonnas. Tallinnasse saabunud uussisserändajate jaoks mängib kohalik inforuum olulist rolli nende isikliku narratiivi ja kuuluvustunde kujunemisel, pakkudes vahendeid, mille abil mõista ja suhelda kohaliku ühiskonna igapäevase eluga.

Küsitlustulemuste põhjal ilmneb selgelt, et Tallinnas elavatel uussisserändajatel on suur praktilise informatsiooni vajadus. Valdav osa vastajatest märkis ankeetküsitluses, et vajab praktilist teavet eelkõige tervisehoiuteenuste ja meditsiiniastutuste (61%), eesti keele õppimiste võimaluste (58%), sotsiaaltoetuste ja -teenuste (51%) ning haridusvõimaluste ja kursuste (50%) kohta. Need kriitilise olulisusega valdkonnad moodustavad baasi, mille kaudu inimene saab kindlustada oma igapäevaelu ning mille kaudu tekib võimalus paremini siduda enda isiklik narratiiv ka ühiskonna narratiiviga (nt keeleoskuse arendamise kaudu). Narratiiviteoreetiliselt aitavad just seesugused praktilised teadmised ja ligipääs saadud informatsiooni kaudu nendele teenustele kogukonda kuulumise tunde tekkimisele, sest need võimaldavad sisserändajatel kogena end mitte passiivsete vaatlejate, vaid aktiivsete osalejatena linna ja ühiskonna igapäevaelus.

Märkimisväärne osa vastajatest tõi esile ka vajaduse info järele kultuuri ja vaba aja veetmise võimaluste (47%), töövõimaluste (44%) ning kohalike sündmuste ja ürituste (43%) kohta. Selliste teemade esiletulek markeerib, et Tallinnasse väljastpoolt Eestit kolinute jaoks pole oluline üksnes mitte ainult igapäevane praktiline info erinevate kriitilise tähtsusega teenuste kohta, vaid ka see, kuidas nad saavad osaleda linna kultuurilises ja sotsiaalses elus. Teadmised kohalike sündmuste ja vaba aja veetmise võimaluste kohta võimaldavad seejuures uussisserändajatel luua tähenduslikke lugusid, mis ühendavad nende isiklikku narratiivi kohaliku kultuurilise narratiiviga. See on oluline aspekt kuuluvustunde ja narratiivse sidususe kujunemisel, kuna infoülekande kaudu luuakse võimalus osaleda ja aktiivselt kaasa rääkida kohaliku elu erinevates valdkondades.

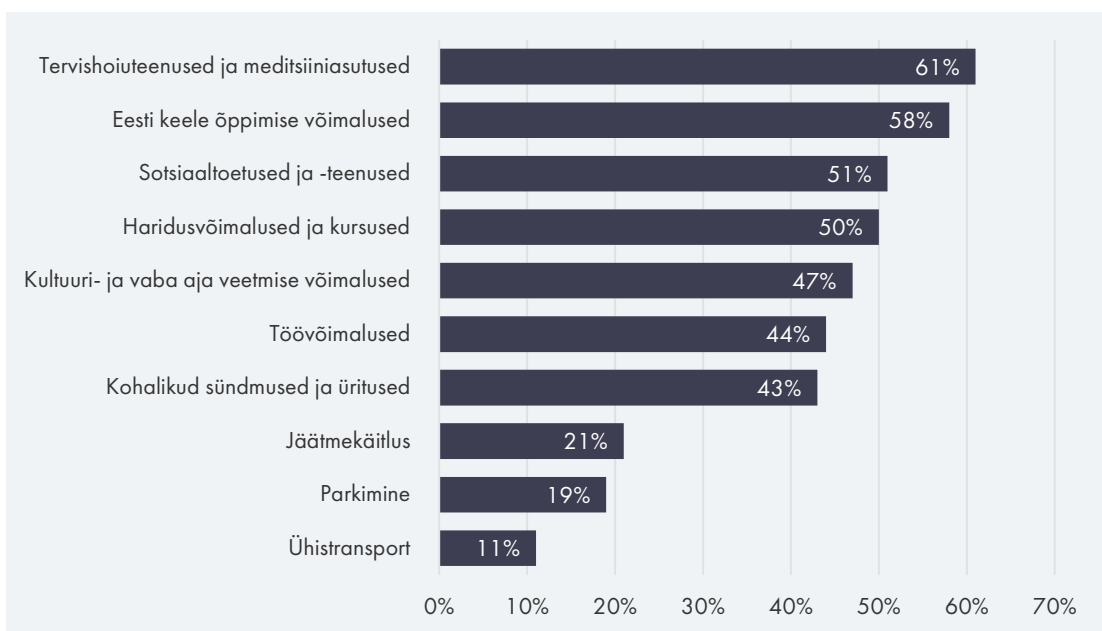
Seejuures toodi mitmetes intervjuudes esile vajadus selgelt struktureeritud ja koondatud teabe järele erinevate teenuste kohta. Praegu puuduvat mitmete intervjuueritute hinnangul võimalus Tallinna võrkeelsetel elanikel leida olulist infot ühest kohast. Näiteks märkis üks intervjuueritav:

Minule on murekohaks see, et ma pole kunagi päris kindel, kust päris täpselt infot teenuste kohta internetist leida. Oleks palju lihtsam, kui oleks üks koondportaal, kus oleks selgelt kirjas: selle veebilehe kaudu saad ligi pääseda meditsiiniteenustele, selle veebilehe kaudu saad tuludeklaratsiooni esitada jne. Kui ma pean otsima erinevaid veebisaite – tervisehoiu, maksude või politseiga seotud

teenuste jaoks – võtab see kõik väga palju aega. Mõtlen, et võiks olla midagi lihtsat, näiteks rippmenüü, kus saad valida „olen välismaalane,“ ja seejärel avaneb teave, mida peaksid teadma. Või isegi mingi vestlusaken, kus saab küsida: „kellega pean rääkima, et saaksin bussipileti osta endale?“ ja vastusena öeldakse: „mine sellele veebisaidile ja tee samm-sammult seda.“

Oluliselt vähem on uuringu tulemuste põhjal praktilise teabe vajadus sellistes valdkondades nagu jäätmekäitlus (21%), parkimine (19%) ja ühistransport (11%). „Muu“ kategooria all välja toodud vastused (18 vastajat) annavad olulisi lisandusi sellele, kuidas uussisserändajad kujundavad Tallinnas elades oma narratiivset identiteeti ja kuuluvustunnet. Need vastused kajastavad konkreetseid vajadusi ja huve, mis ei mahtunud ette antud kategooriate raamistikku, kuid millel on siiski oluline roll indiviidide igapäevases integratsiooniprotsessis. Näiteks tõusevad esile mitmed praktilised elu valdkonnad, nagu soov, kuidas leida infot suurema, perekonnale mõeldud korteri edukaks hankimiseks. Niisamuti toodi esile soov saada teavet ettevõtluse ja juriidiliste teenustega seotud aspektide kohta, näiteks, kuidas leida oma ettevõtlusega seonduvat võrgustikku või, kuidas leida detailseid juhtnööre uue ettevõtte asutamiseks. Sellised praktilised ressursid aitavad sisserändajatel kiiremini tajuda end „pädevana“ kohaliku elu narratiivis, mis tugevdab seejuures kuuluvustunnet. Mõned esile toodud vastused viitavad ka vajadusele süsteemsema informatsiooni järgi, eriti haridus- ja tervishoiuteemadel. Näiteks märgiti vajadust saada paremat infot perearsti ning sobiva eestikeelse kooli ja toetava õppeprogrammi leidmiseks õpilasele, kes ei räägi heal tasemel eesti keelt. Näiteks jagas üks uussisserändajast isa oma intervjuus raskusi tütrele sobiva kooli leidmisel ning selle leidmisel uude kooli integreerumisel:

Koolid on eraldi (teiste teenuste kõrval) teema. Kui mu tütar saabus, esitasin avaldusi väga paljudesse koolidesse, sest tahtsin, et ta läheks eestikeelsesse riigikooli, mitte rahvusvahelisse või ingliskeelsesse kooli. Erakoolid on minu jaoks liiga kallid. Kujutage ette, et ainult üks (munitsipaal)kool vastas minu avaldusele ja pakkus vestlust, ning sinna ta lõpuks ka õppima asus. (..). Eesti koolidel võiks olla integreerimisprogramm välismaalt tulnud õpilastele, kuis neile antakse rohkem tuge selle asemel, et kohe nõuda neilt samaväärset taset kohalike õpilastega. Praegu käib mu tütar eesti keele lisatundides, ent hindamisel ja eksamitel hinnatakse tema teadmisi samamoodi eesti keelt emakeelena rääkivate õpilastega. See on ebaõiglane, sest ta ju alles õpib keelt.

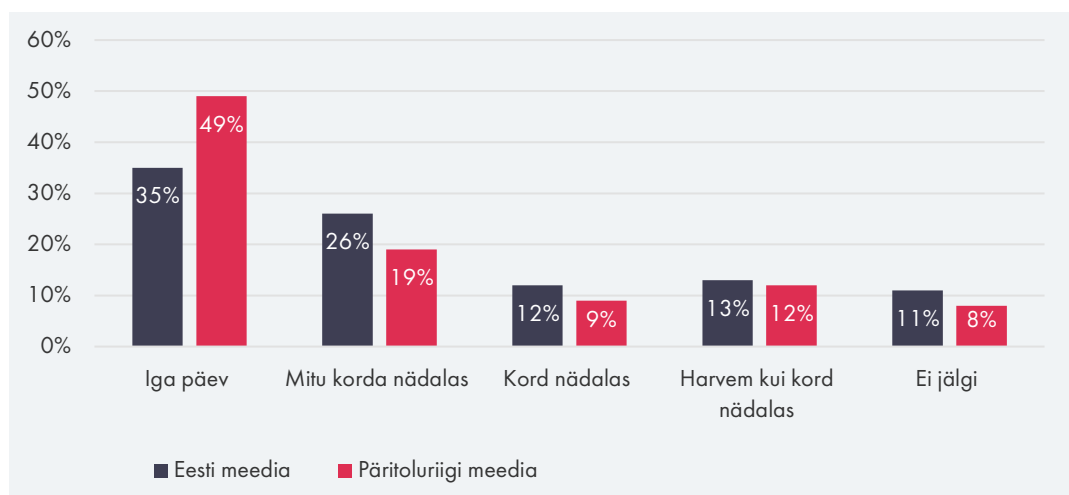
Joonis 13. Informatsiooni vajadus erinevate teenuste suhtes.

Eesti ja päritoluriigi meedia tarbimine

Uussisserändajate identiteedi kujunemisel ja kuuluvustunde tugevdamisel mängib olulist osatähtsust ka infoväli ehk uudiste jälgimine nii Eesti kui ka päritoluriigi kohta. Paul Ricœuri narratiiviteooria kohaselt mõjutab indiviidi kuuluvustunnet ja identiteedi arengut suuresti see, kuidas ta asetab end kogukonna ja ühiskonna suurematesse narratiividesse. Uudised ja meediatarbimine annavadki just selle narratiivse tausta, mis aitab inimesel mõtestada oma positsiooni ühiskonnas.

Uuringu tulemused näitavad, et üle poolte (61%) Tallinnas elavatest uussisserändajatest jälgib Eesti kohta uudiseid regulaarselt: 35% teeb seda iga päev ja 26% mitu korda nädalas. See tähendab, et valdav enamus hoiab end aktiivselt kursis kohalike sündmuste ja narratiividega, mis viitab aktiivsele soolville olla kaasatud Eesti ühiskonna infovälja. Järjepidev kohalike uudiste jälgimine võimaldab neil tõhusamalt suhestuda kohalike väärtuste, ühiskondlike arutelude ja kollektiivsete lugudega, toetades seeläbi kuuluvustunnet. Seevastu ei jälgi 11% vastajatest üldse Eesti uudiseid, ning 13% teeb seda harvem kui kord nädalas. Piiratud või koguni täielikult puuduv kohaliku infovälja jälgimine võib narratiiviteoreetilisest vaatenurgast limiteerida inimese võimalust olla kursis ühiskonna laiemal narratiiviga, mis võib kaasa tuua nõrgema kuuluvustunde.

Päritoluriigi kohta jälgivad Tallinnas elavad uussisserändajad uudiseid aga veelgi aktiivsemalt. Ligi pool (49%) teeb seda igapäevaselt ning 19% mitu korda nädalas. Seega üle kahe kolmandiku (s.o 68%) vastajatest on tihedalt seotud järjepidevalt oma päritolumaal narratiividega. Selline kõrge huvi kodukoha riigis toimuva vastu võib viidata soovile säilitada tugev side oma päritoluriigiga ja jätkata oma narratiivi sidumist (varasema) kultuurilise taustaga. Väiksem hulk (8%) ei jälgi üldse oma päritoluriigi kohta uudiseid, mis võib olla märk teadlikust või tingitud eemaldumisest varasemast identiteedist ning soovist kujundada uus narratiiv, mis keskendub peamiselt uuele keskkonnale. See võib omakorda viidata püüdlusele uue identiteedi kujundamisel ning soovile sulanduda hõlpsamini kohaliku ühiskonna narratiividesse. Samas võib põhjuseks olla ka üldisem vähene huvi uudismeedia või poliitiliste teemade vastu. Seetõttu ei pruugi uudiste mittetarbimine tingimata tähendada aktiivset soovi identiteedi ümberkujundamiseks, vaid võib peegeldada ka individuaalseid erinevusi või valikuid, mis ei sõltu meedia tarbimisest. Sellistel juhtudel võib narratiivne kuuluvustunne kujunedagi pigem otseste igapäevaste kogemuste ja isiklike kontaktide kaudu, mitte tingimata meediatarbimise kaudu.

Joonis 14. Eesti ja päritoluriigi meedia tarbimise sagedus.

Nende kahe küsimuse vastuste võrdlus näitab, et uussisserändajate puhul eksisteerivad sageli paralleelselt narratiivsed identiteedid: ühelt poolt on oluline säilitada kontakt päritoluriigi infoväljaga ning teisalt tahetakse end aktiivselt siduda kohaliku ühiskonna narratiividega. Selline paralleelne

narratiivide jälgimine võimaldab sisseändajatel hoida identiteedi järjepidevust. Samas viitavad tulemused ka teatud määral vajadusele pakkuda sisseändajatele senisest enam toetust kohalike uudiste ja narratiivide paremal mõistmisel, et tugevdada nende kuuluvustunnet Eesti ühiskonnas.

4. Teenused

Uuringu läbiv fookus oli lisaks kohanemisega seotud küsimustele analüüsida ka uussisserändajate kogemust erinevate teenustega. Mitmed lõimumisvaldkonna uuringud näitavad, et ligipääs teenustele ja teenuste kvaliteet on olemusliku tähtsusega selle osas, kas ja kuidas uussisserändaja või rändetaustaga püsielanik riigis kohaneb. Kuigi teenuseid on erinevaid – nii riiklikud teenused, erasektori teenused kui ka linna või omavalitsuse teenused – keskendusime siinses uuringus peaausjalikult Tallinna linna poolt pakutavatele teenustele.

Uussisserändaja seisukohast lähtudes tuleb siinkohal ka arvestada, et kui püsielanikule on enamasti suuresti ilmne erinevate teenuste ja teenusepakkujate erinevus, st kes teenust pakub, siis uussisserändaja jaoks võivad erinevate tasandite teenused olla – vähemalt värskest riiki saabudes – eristamatud. Seda asjaolu tuleb ka teenuste analüüsi tulemuste ja nende tõlgendamise juures silmas pidada. Kuigi ankeetküsitluses said teenuste suunalised küsimused sõnastatud võimalikult täpselt, püüdmaks kinni just Tallinna linna poolt pakutavaid teenuseid, ei saa me siiski välistada, et osad vastajad vastasid neile küsimustele lähtuvalt ka oma kogemusest muude teenustega (nt riiklike teenustega).

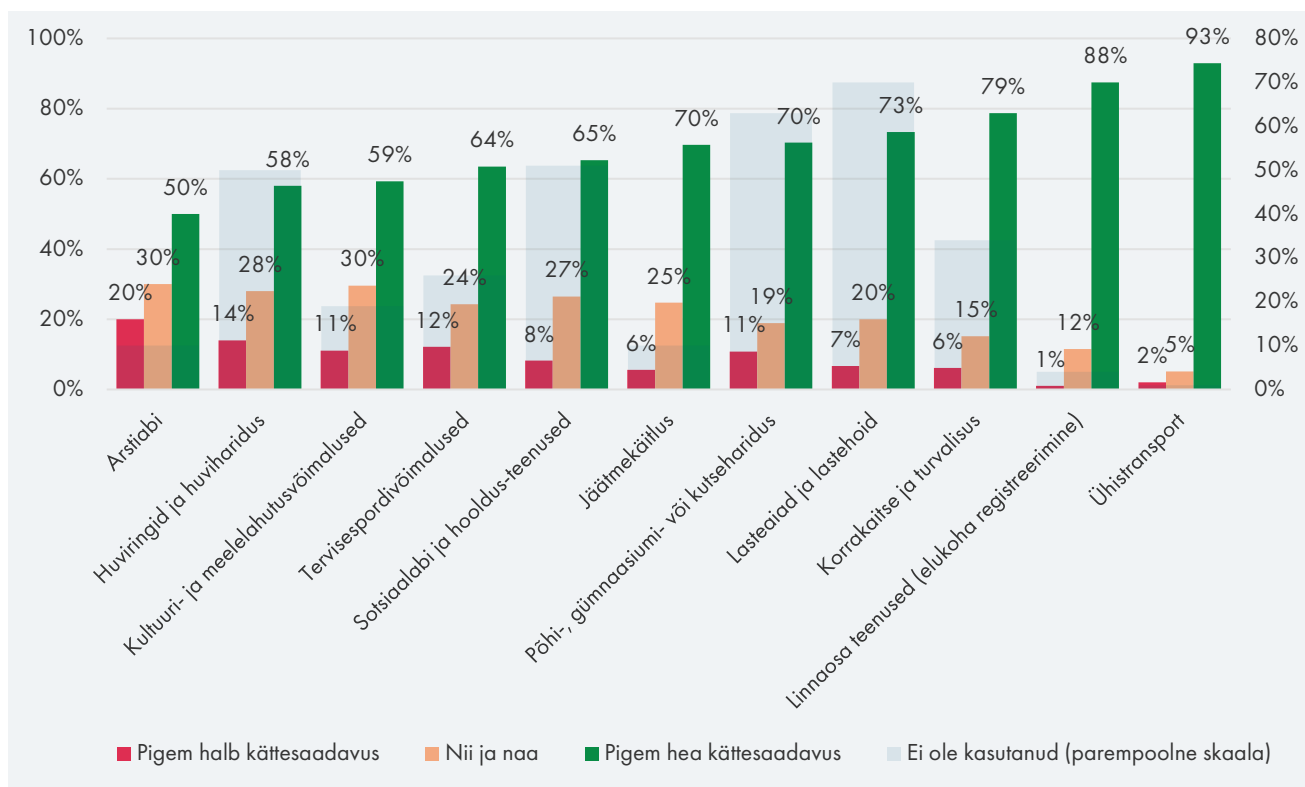
Siinses peatükis käsitleme kolme teemat. Esiteks, kui ligipääsetavad on Tallinnas elavale uussisserändajale Tallinna linna teenused. Teiseks, milline on olnud kogemus nende teenuste kasutamisel. Kolmandaks, milline on vajadus kas olemasolevate teenuste täiendamiseks või täiesti uute teenuste loomiseks, mis on suunatud ennekõike rändetaustaga Tallinna elanikele.

4.1. Teenuste kättesaadavus

Teenuste kättesaadavuse hindamiseks andsime vastajatele ette nimekirja teenustest, mida Tallinna linn ühel või teisel moel pakub, mille eest vastutab või mida ta Tallinnas kasutab. Sõnastasime selle küsimuse just sellisel moel, et vastaja vastaks sellele mõeldes Tallinna linnas pakutavale.

Tulemused näitavad (joonis 15), et kõige kättesaadavam Tallinna linna teenus on uussisserändajatele ühistransport – enamik vastajatest on seda kasutanud, 92% on sellega ka rahul ning vaid 2% on täiesti rahulolematud. Järgmisena hinnatakse hästi kättesaadavaks linnaosa teenuseid (88%) ning korrakaitse ja turvalisusega seotud teenuseid (79%). Kõige halvemaks peetakse arstiabi kättesaadavust – vaid pooled (50%) peavad seda heaks, kolmandik keskmiseks (30%) ning viiendik väga halvaks (20%). Sellele eelneb kättesaadavuse võtmes veel huviringid ja huviharidus (58% peab kättesaadavaiks, 42% peab kas keskmiseks või halvaks) ning neile kahele eelnevad kättesaadavuse mõttes veel kultuuri- ja meelelahutusvõimalused (59% peab heaks ning 41% peab keskmiseks või halvaks).

Loomulikult ei ole kõik nimekirjas vastaja poolt valitavad teenused Tallinna linna poolt vahetult pakutavad: nt huviringid, kultuur, meelelahutus, tervisesport jmt on mh teenused, mida pakuvad paralleelselt ka teised asutused Tallinna linnas. Sellest hoolimata annavad tulemused edasi tervikpildi sellest, millisele teenusele Tallinnas ligipääs on raskendatud (või teise tõlgendamisvõimalusena, millest tuntakse puudust).

Joonis 15. Teenuste kättesaadavus.

Teenuste kättesaadavust näivad mõjutavat mitmed erinevad tegurid, kuid nende mõju ei ole ühtlane kõikide teenuste lõikes. Pigem vastupidi – paljude teenuste puhul ei täheldanud me ühegi mudelis kasutatud taustatunnuse (sugu, vanus, Eestisse saabumise aasta, elamine üksinda või koos teistega, eesti keelest arusaamine, eestlastest sõbrad, kohalike uudiste jälgimine või kohanemise määr) olulist mõju nende teenuste kättesaadavuse suhtes (näiteks arstiabi, linnaosa teenused, ühistransport jm).

Teenused, mille kättesaadavust aga teatud tegurid näivad mõjutavat, on näiteks huviringid ja -haridus, mida näib mõjutavat kohanemise määr (mida kõrgem on kohanemise määr, seda paremini hinnatakse nende teenuste kättesaadavust, ja vastupidi), kultuuri- ja meelelahutusvõimaluste kättesaadavust näib mõjutavat vanus (mida vanem uussisserändaja, seda parem ligipääs) ja Eesti uudiste jälgimise sagedus (mida sagedasem Eesti uudiste jälgija, seda parem ligipääs) ning tervisespordivõimalused (mida vanem, seda parem ligipääs; kuid mida kauem on Eestis elanud, seda parem ligipääs – ehk siis värskemate tulijate hinnangud on selle kättesaadavuse suhtes negatiivsemad). Ka hinnangut korrakaitse ja turvalisusega seotud teenustele näib mõjutavat Eestis viibitud aeg (mida vähem aega Eestis on viibitud, seda halvem hinnang ja vastupidi – mida kauem, seda parem). Ka lasteaia teenuse puhul täheldame väikest mõju Eestis viibitud aja lõikes, see tähendab, mida kauem on olnud, seda halvem hinnang antakse selle ligipääsule; sama kehtib ka huvihariduse osas.

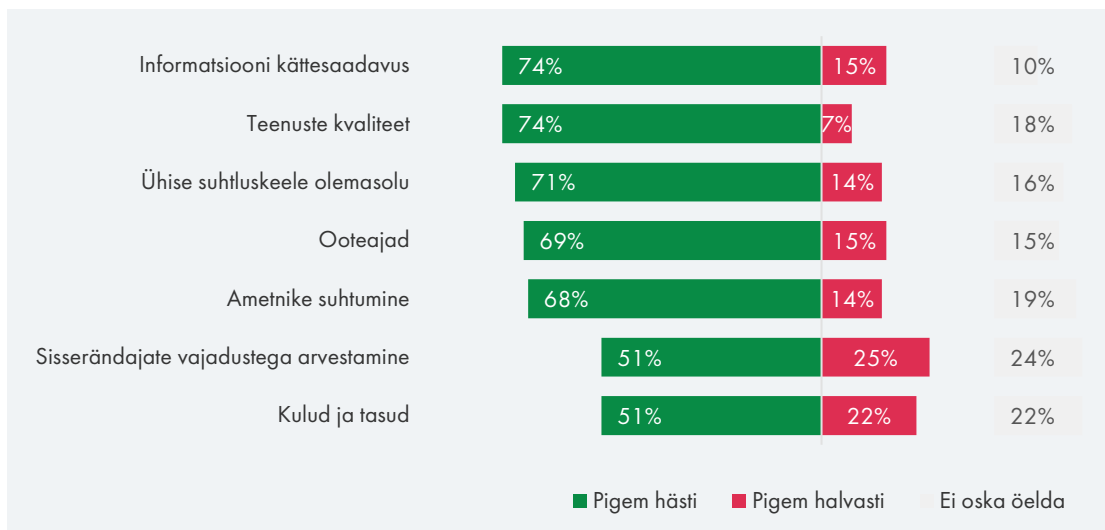
Nelikümmend vastajat kirjutasid lisaks avatud vastusena, millest nad Tallinnas ligipääsu mõttes puudust tunnevad. Liikuvuse ja taristu osas nimetati parema jalgrattataristu ja ohutamate jalgrattateede vajadust, samuti libedusetõrje ja teede korrashoiu tähtsust. Tervishoiu võttes kirjeldati negatiivseid kogemusi perearsti ja eriarstide teenuste kättesaadavusega, pikkade ooteaegade ja mitte-eestikeelseid patsiente halvustava suhtumisega. Keeleõppe osas nimetati mitmel korral vajadust paremate eesti keele kursuste järele, kuid samuti toodi esile, et mitmed teenused võiksid olla kättesaadavad ka inglise keeles, arvestades rahvusvahelist kogukonda Tallinnas. Näiteks tõi süvaintervjuu käigus üks intervjuueeritav välja, et eesti keele kursustele registreerimine on keeruline, sest grupid täituvad kiiresti ning teine intervjuueeritav mainis murekohana, et kursus võib toimuda

keset päeva, mis ei sobi töötavale inimesele. Lastega pered tõid välja vajaduse soodsamate ingliskeelsete haridusvõimaluste ja arendavate tegevuste järele, sh nt talveperioodil sisetingimustes mänguväljakud. Avalike teenuste osas mainiti paaril korral keerukust ja bürokraatiat elamisloa pikendamisel, riiklike asutuste (nt EMTA, Transpordiamet) teenuste ebaselgust ja vajadust parema diginõustamise järele, eriti just uussisserändajatele. Vaba aja ja kultuuri osas nimetati vajadust mitteäriliste avalike ruumide järele, kus saaks tasuta vaba aega veeta, ning sooviti ka rohkem kultuurisündmusi ja rahvusvahelist kogukonda kaasavaid üritusi.

4.2. Teenuste kasutuskogemus

Lisaks teenuste kättesaadavusele vaatasime ka Tallinnas elavate uussisserändajate teenuste kasutuskogemust. Küsisime ankeedis, et juhul kui inimene on suhelnud Tallinna ametnikuga, siis mis oli hästi ja mis oli halvasti. Vastajatele andsime ette seitse valikut erinevatest kriteeriumitest, mille kaudu saime kasutuskogemust hinnata. Lisaks said vastajad ka soovi korral täpsustada muid aspekte, mis neile teenuse kasutamise juures meeldis või ei meeldinud. Tõlgendame siin alaosas ametnikuga suhtlemist teenuse kasutamisenä, sest moel või teisel tähendab see mõne konkreetse teenuse kasutamist (isegi kui selleks on nt infopäring vmt).

Tulemused näitavad (joonis 16), et enim positiivselt hinnatakse teenuse kasutamisel informatsiooni ametnikupoolset informatsiooni pakkumist ehk selle kättesaadavust (74%) ning samal tasemel on teenuse kvaliteet (74%). Üsna samal tasemel on ka kõik muud teenusega või ametnikuga suhtlemisega seotud kriteeriumid. Kohad, kus väljendatakse keskmisest väiksemat rahulolu, on kaks kriteeriumi: sisserändajate vajadustega arvestamine ning kulud ja tasud (mõlemaid hindab positiivselt 51% vastajatest).

Joonis 16. Rahulolu Tallinna linna teenuste kasutuskogemusega.

Kasutuskogemuse juures said vastajad ka pikemalt kirjeldada enda kogemust Tallinna linna teenustega (nt teenuse sisuga, ametnikuga vm). Kokku kirjeldas oma kogemust 219 vastajat. Vastustest joonistub välja lai valik kogemusi teenuste kasutamisel (tabel 5). Ühest küljest tuuakse sagedasti välja positiivseid näiteid, kus ametnikud on olnud abivalmid, kiire reageerimisega ning võimelised suhtlema nii inglise kui ka vene keeles. Paljud kiidavad e-lahendusi, mis teevad asjaajamise mugavaks ja kiireks. Samas mainitakse, et teatud juhtudel on ametiasutuste teenindus olnud vahelduva kvaliteediga – mõni töötaja võib olla empaatiline ja sõbralik, teine aga külm või lausa ebaviisakas.

Kõige sagedamini tuuakse kirjeldustes välja keeleküsimus. Mitmed vastajad mainivad, et neil on raske saada teenuseid või täpset infot, kui puudub eesti keele oskus. Mõni ametnik küll otsib lahendusi (näiteks suunab teise töötaja juurde), ent esineb ka juhtumeid, kus inglise keelt või muud võõrkeelt ei soovita rääkida. Samuti kirjeldatakse olukordi, kus ametnikud automaatselt eeldavad, et isik eelistab vene keelt, kuigi inimene sooviks suhelda eesti või inglise keeles.

Positiivse poole pealt kiidetakse korduvalt Tallinna Rahvusvahelist Maja, Töötukassat, raamatukogude teenuseid ning üldist digiteenuste kättesaadavust. Eraldi kiidetakse ka politseiametnikke, kes on osadel juhtudel näidanud üles suurt abivalmidust (nt kui inimene on kaotanud tee või dokumendid), kuid samas on mõne vastaja kogemus PPA-ga olnud negatiivne (viivitused, puudulik tagasiside, ebasõbralik suhtumine).

Tervishoiuteenuste suunal on samuti erinevad arvamused. Osadest kirjeldatud kogemustest ilmneb, et meditsiinipersonal on olnud toetav ja hoolikas, samal ajal ka leitakse, et emakeelne suhtlus (eesti, inglise või vene keeles) ei ole alati tagatud, ooteajad on pikad ning kriitilistes olukordades ei pruugi abi piisavalt kiiresti kättesaadav olla. Mitmetel kordadel kirjeldatakse olukordi, kus õige diagnoos või täpne juhised on jäänud selgusetuks keelebarjääri tõttu. Näiteks kirjeldab üks intervjuueeritav, et ilmselt keelebarjääri tõttu on ta tajunud oma sümptomite kirjeldamisel meditsiinipersonali segadustunnet, mis omakorda viib ka vastuvõtu planeerimisel edasi-tagasi küsimustele vastamiseni. Seejuures tõid mitmed intervjuueeritavad esile, et ainus viis (pere)arstile enda või oma laste tervisemurest kõneleda, on seda teha *Google Translate* abil. Süvaintervjuudest uussisserändajatega nähtus seegi, et mitmed sisserändajatest abivajajad on pidanud ingliskeelse arstiabi raskendatud kättesaamise tõttu pöörduma kas tasuliste teenuste poole erasektoris või koguni arstiteenuse poole oma päritoluriigis. Intervjuudes toodi välja ka seda, et Eestis on küll inimese päritoluriigist märkimisväärselt paremad vahendid, kuid samas ka oluliselt pikemad järjekorrad teenusele pääsemiseks.

Sotsiaalteenuste osas tuuakse välja, et mõnel juhul pakutakse pigem formaalset või nappi abi, kusjuures ametnikud võivad olla ülekoormatud ja eri allikatest antakse vastuolulist infot. Mõned vastajad viitavad, et Tallinna linna kesklinna sotsiaalosakonna töös esineb erisusi võrreldes teiste linnaosadega. Samas on ka positiivseid kirjeldusi, kus ametnikud on olnud väga pühendunud, püüdes leida parima lahenduse.

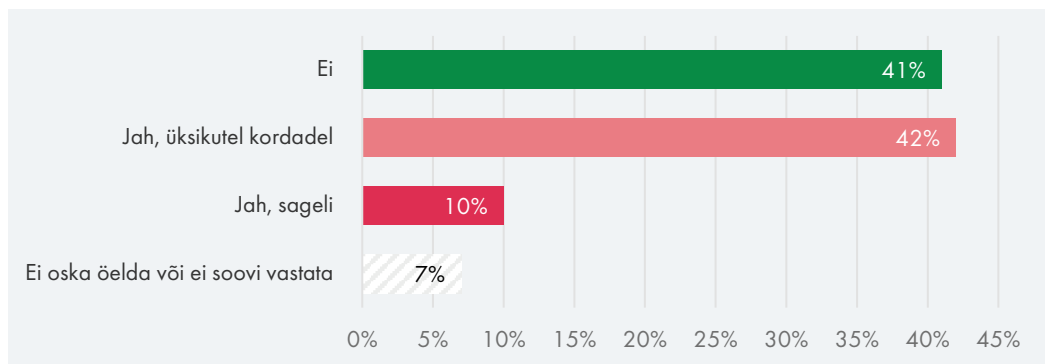
Kokkuvõttlikult näitab üldine pilt, et Tallinna linna (sh riigiasutuste) teenuste kvaliteet ja toimimine on suuresti sõltuv töötaja individuaalsest pühendumusest, suhtlusstiilist ja võimekusest. Sagedaste kitsaskohtadena tuuakse välja keelebarjääri, aeg-ajalt ebaviisakat suhtumist ning puudulikku tagasisidet (eriti politsei ja arstiabi valdkonnas). Samal ajal näitavad positiivsed kogemused, et paljud ametkonnad on sõbralikud, tõhusad ja teenusekasutajat toetavad.

Tabel 5. Peamised teemadeklastrid teenuste kasutamise kogemusega.

Nr	Teema	Olukorrakirjeldused (avatud vastustest)
1	Keelebarjäärid	Raskused ametnikega suhtlemisel, kui ei valda eesti keelt või kui ametnik ei räägi inglise/vene keelt. Puudulik teave inglise/võõrkeeles on korduv mure.
2	Positiivsed kogemused e-lahenduste ja digiteenustega	E-teenused, näiteks eesti.ee, EMTA, Töötukassa ning PPA digitaalsed lahendused, kiire ja mugav asjaajamine.
3	Tervishoiusüsteem	Kogemused on vastuolulised: osad mainivad professionaalset ja toetavat abi, teised kurdavad pikkade ooteaegade, keelebarjääri ja puuduliku selgitamise/selgituste üle.

4	Politsei ja turvalisus	Üldiselt kiidetakse (nt kadunud isiku koju toomine vm), kuid esineb ka kriitikat (nt on jäetud tagasiside andmata, pole reageeritud kuriteo teatele või on antud puudulikku infot).
5	Töötukassa ja INSA	Kirjeldatakse positiivseid kogemusi Töötukassas: sõbralikku suhtumist, erinevaid programme ja koolitusi. Nimetatakse ka INSA-t ja nende teenustega rahulolu (nt keelelaagrid).
6	Sotsiaalteenused ja linnaosavalitsused	Sotsiaalabi saamisel on osadel juhtudel probleemiks info vastuolulisuse; mõnes linnaosas ollakse abivalmid, teistes tuntakse puudust selgetest juhistest.
7	Ühistransport	Hinnatakse üldjuhul positiivselt, ent kohati esineb probleeme bussijuhtidega (ebasõbralikkus, uste mitteavamine, keelebarjäär).
8	Haridussüsteem, koolid, lasteaiad	Peamiselt positiivsed kogemused, ent kohati kirjeldatakse õpetajate suhtumist (külmal või tülpunud), samuti vähest tuge uussisserändajatest lastele, kiusamist jms.
9	Diskrimineerimisjuhtumid, vaenukõne	Mõned üksikud vastajad toovad välja otsesest vaenulikkuse kohtlemist (nt rassistlikud kommentaarid ühistranspordis).

Lisaks üldisele kasutuskogemusele uurisime, kas vastajad on ka vahetult kogetud suhtlusbarjääre Tallinna ametnikega suheldes. Selle tulemused jaotuvad laias laastus pooleks (joonis 17): 41% vastajatest ütleb, et ei ole kordagi kogenud suhtlusbarjääri, teine 42% vastajatest ütleb, et on kogenud seda üksikudel kordadel, ning kümnendik vastajatest (10%) tõdeb, et on kogenud suhtlusbarjääri sageli. Siinkohal tuleb silmas pidada, et suhtlusbarjäär ei pruugi olla otseselt tingitud ametnikust, vaid ka uussisserändajast endast (kuid võib olla ka vastupidi). Teisisõnu, kuigi taoline probleem ei ole valdav, on see siiski olnud regulaarseks murekohaks vähemalt kümnendikule vastajatest, ning seda näitavad ka läbiviidud intervjuude tulemused.

Joonis 17. Suhtlemisbarjääri kogemine ametnikega suheldes.

Lisaks suhtlusbarjäärile küsisime, kas vastaja on kogenud Tallinna linna teenuste kasutamisel ka diskrimineerimist või ebavõrdset kohtlemist. Suur enamus vastajatest seda kogenud ei ole (70%), seevastu viiendik on märkinud taolise kogemuse olemasolu (20%), ning 8% ei oska öelda või ei soovi vastata. Avatud vastustest (vt allpool) ilmneb, et vastajad ei ole pidanud sellele küsimusele vastates silmas eksplitsiitselt vaid Tallinna linnaga seotud teenuseid või ametnikke, vaid käsitlevad neid kogemusi laiemalt. Siinkohal tuleb uuesti üle korrata varasemalt kirjapandu, et rändetaustaga elanike, ennekõike uussisserändajate aga ka Eestist avaliku halduse struktuurilt vmt väga erinevast riigist pärit inimesed ei pruugi sageli tajuda teenusepakkumise ja teenusepakkuja nüansse sarnaselt kohalikele inimestele. See tähendab, et osade jaoks võivad kõik teenused olla nõ „riigi poolt pakutavad“,

sõltumata sellest, kas seda teenust tegelikult pakkus riigiasutus või kohalik omavalitsus. Seda tuleb ka nende tulemuste puhul siinkohal silmas pidada.

Palusime seega neil, kes seda soovivad, taolisi kogemusi ka pikemalt kirjeldada. Taolisi vastuseid jäeti meile 68 (tabel 6). Avatud vastustes tuuakse välja, et taolised kogetud või tajutud diskrimineerimise vormid on olnud mitmekesised – alates keelebarjäärist ja rahvuslikust taustast tingitud eelarvamustest kuni seksismi ja vaenuliku suhtumiseni LGBTQ+ inimestesse. Olukordi esineb nii avalikes asutustes (näiteks PPAs, sotsiaal- ja arstiasutustes) kui ka igapäevastes olukordades (poes, ühistranspordis, töökeskonnas ja eluaseme otsimisel).

Paljude kirjeldatud lugudes on kõige silmatorkavam keeleline aspekt: eesti keele oskuse puudumise või vähese taseme tõttu jäetakse teenuse soovijad sageli abita või koheldakse neid ebavõrdselt. Eriti kirjeldatakse taolisi juhtumeid ametiasutustes, kus inglise või vene keelt valdav ametnik on keeldunud suhtlemast või pole olnud valmis otsima lahendusi. Lisaks keeleprobleemidele mainitakse tihti rahvuse- või päritolupõhist ebavõrdset või diskrimineerivat kohtlemist: mõnede vastajatele on öeldud „mine tagasi oma riiki“, või on nende hinnangul keeldutud neid teenindamast lihtsalt seetõttu, et ta näeb välja teisest rahvusest/päritolust.

Mõned vastused puudutavad ka rassismiilminguid mustanahaliste inimeste või teiste vähemusgruppide suhtes. Kirjeldatakse olukordi, kus tehakse solvavaid märkusi või kasutatakse vaenu õhutavaid väljendeid: neid on juhtunud nii ühistranspordis kui ka mõnedel juhtudel ametiasutustes. Samuti tuuakse välja mõned näited seksismist ja vaenulikust suhtumine naistesse, viidates sellele, et töö- ja teenindusasutused võivad mõnikord eeldada traditsioonilisi soorolle ning kohtlevad naisi või teisi soolisi grupe stereotüüpselt. Mitmed vastajad kirjeldavad pagulaste keerulist olukorda, kus puuduvad piisavad tugiteenused või kus ametnikud suhtuvad neisse üleolevalt.

Alljärgnevas tabelis on esitatud viis kõige sagedamini esinenud teemavaldkonda koos lühikirjelduse ja mõne näitega lahtistest vastustest.

Tabel 6. Peamised teemavaldkonnad, kus on kogetud või tajutud diskrimineerimist või ebavõrdselt kohtlemist.

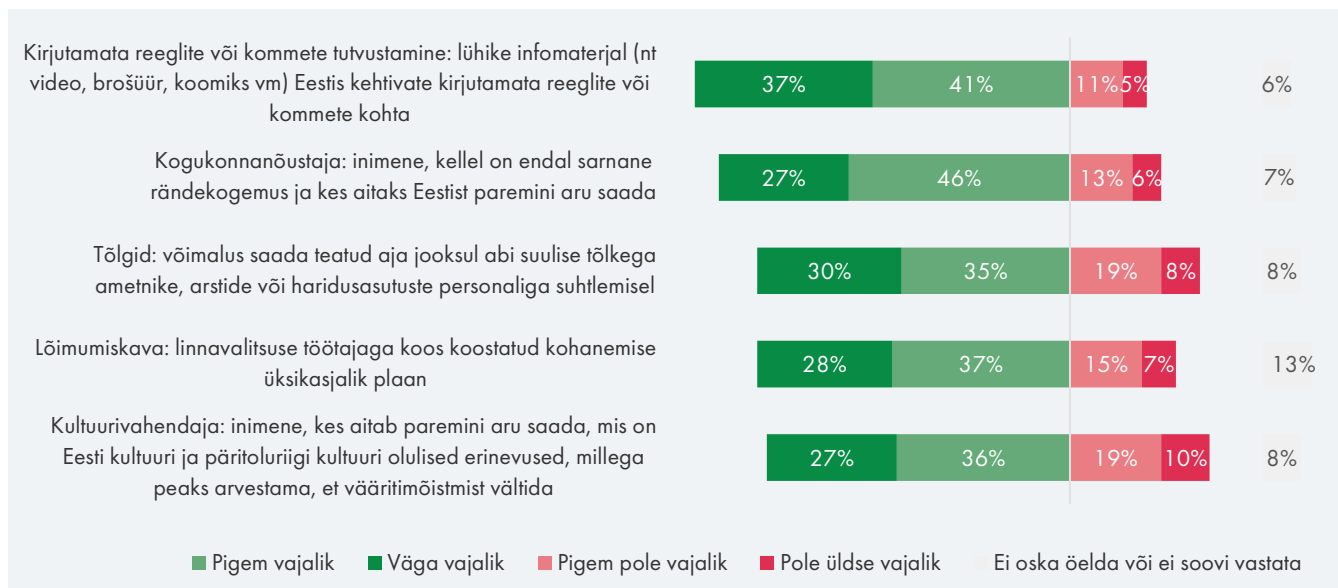
Teema/kategooria	Lühikirjeldus	Näiteid vastustest
1. Keeleline diskrimineerimine või ebavõrdne kohtlemine	Teenuseosutajad või ametnikud on keeldunud suhtlemast või muutuvad ebaviisakaks, kui inimene ei räägi eesti keelt või soovib ingliskeelset teenindust.	<i>„They serve mostly foreigners and they don't speak English“, „Some people let you feel that they don't want to deal with you when you don't speak Estonian.“</i>
2. Rahvuslikud ja/või rassilised eelarvamused	Vastajaid on solvatud või soovitatud tagasi minna nende päritoluriiki, samuti on mitmel korral kogetud vaenulikkust tumedanahaliste või teiste vähemusrühmade suhtes.	<i>„Go back to your country“, „N word“, „We were told to leave because we occupy their jobs“, „Пожилему человеку отказана помощь в полиции... при подаче документов на внутреннюю защиту... Сказали, что не могут помочь.“</i>
3. Diskrimineeriv või üleolev suhtumine ametiasutustes	PPA, sotsiaal- ja raviasutuste töötajad on käitunud üleolevalt või solvavalt; sageli jättes vastajatesse mulje, et neil või seal puudub valmisolek erineva rändetaustaga inimesi aidata.	<i>„В департаменте полиции на Пинна, женщина-консультант мне сказала, что мы украинцы должны уехать домой назад в Украину. Она сказала, что нам тут не надо жить...“, „Woman at the emergency room called me a 'stupid foreigner'.“</i>
4. Tööga ja eluasemega seotud takistused	Mõned vastajad leiavad, et töö- või eluasemeturul eelistatakse eestlasi ning	<i>„House owners prefer to find Estonians to rent their flats“, „They told me that</i>

	välismaalastelt või vähemusgruppidele nõutakse rohkem tõendeid või neile kehtestatakse ebasoodsamad tingimused.	<i>because of Ukrainians there are no jobs left for Estonians"</i>
5. Sooline või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimine või ebavõrdne kohtlemine	Teatud juhtudel ilmneb kirjeldustest seksism ja vaenulikkus LGBTQ+ inimeste suhtes; esineb nii suhtumises kui ka teenuste osutamisel ebaõiglast kohtlemist, mis on seotud vastaja soo või seksuaalse sättumusega.	<i>"I'm a young queer person with a learning disability... The question itself suggests that discrimination is a rare occurrence which it isn't." „Sexism is very bad in Estonia. It's part of the culture."</i>

4.3. Vajadus uute teenuste järele

Uuringu üheks eesmärgiks oli lisaks teenuste kättesaadavusele ja kasutuskogemusele saada ka Tallinnas elavate uussisserrändajate hinnangud sellele, kas ja milliseid täiendavaid teenuseid nad vajavad või soovivad. Andsime selleks vastajatele ette nimekirja viie teenusega, mida Tallinna linn on valmis uussisserrändajatele ja teistele rändetaustaga elanikele lansseerima.

Tulemused näitavad (joonis 18), et kõige suurem vajadus Tallinna uussisserrändajate hulgas on teenuse järele, mis tutvustaks neile Eesti kirjutamata reegleid ja/või kombeid (37% pidas väga vajalikuks ja 41% pigem vajalikuks, kokku seega 78% vastajatest peab suuremal või vähemal määral vajalikuks). Sellele järgneb kogukonnanõustaja teenus (kokku peab vajalikuks 73%). Soov teiste teenuste järele on samuti olemas, kuid seda mõnevõrra väiksemal määral.

Joonis 18. Vajadus teenuste järele, mida plaanib hakata pakkuma Tallinna Rändekeskus.

Siinkohal tuleb arvestada, et vajadus teenuse järele võib sõltuda ka uussisserrändajast endast – osadele on vaja ühte, teistele teiste teenust. Teatud mustrid joonistuvadki välja vajaduses erinevate teenuste järele. Näiteks ilmneb lõimumiskava juures, et vajadust selle järele vähendavad asjaolud, kui vastajal on vähe või puuduvad Eesti sõbrad, kui ta ei jälgi Eesti meediat või kui tal on vähene eesti keele oskus. Kultuurivahendaja teenuse juures ilmnevad sarnased seosed, kuid selle erinevusega, et vastajad, kellel on juba parem eesti keele oskus, näevad selle teenuse järele vähemat vajadust. Tõlketeenuse puhul on tulemused ootuspärased: kõige suuremat mõju omab eesti keele oskus (mida väiksem seda suurem vajadus) ning sõprade olemasolu (nende olemasolu vähendab vajadust). Kogukonnanõustaja puhul näeme, et sõprade puudumine suurendab väga olulisel määral vajadust selle teenuse järele, samuti ka soov Eestisse pikemalt jääda. Kirjutamata reeglite puhul on soov suurem vähese eesti keele

oskusega ja väheste sõpradega vastajate hulgas, kusjuures Eesti meedia tarbimine vähendab nõudlust selle teenuse järele.

Avatud vastustes tuuakse 45 vastaja poolt välja nende enda isiklikud soovid ja vajadused teenuste järele. Eelkõige nimetatakse mitmete vastajate poolt vajadust paindlike ja pikema kestusega keelekursuste järele, mida võiks pakkuda kas tasuta või soodustingimustel. Samuti tuuakse mitmel korral soov saada täpset infot, kuidas Eestis ettevõtlust alustada, milliseid makse tuleb tasuda ning kuidas leida sihtrühmana enda ettevõttesse kohalikke kliente. Mitmed vastajad toovad välja ka tervishoiu ja nii-öelda bürokraatlike protseduuride läbipaistvust: soovitakse arusaadavamalt infot perearstide valiku kohta, ingliskeelset suhtlust meditsiinitöötajatega ning ülevaadet, millised dokumendid ja sammud on vajalikud näiteks elamisloa või ID-kaardi registreerimisel; lapsevanemad soovivad tuge haridusasutuste leidmisel ning kiiremas sisseelamises.

Lisaks soovitakse infot selle kohta, millistesse asutustesse erinevates olukordades pöörduda, kust saada tuge tööõiguse ja töötingimuste osas, kuidas ja kust saada juriidilist abi ja konsultatsioone, sealhulgas maksude, kinnisvara ning igapäevase korterielu reeglite selgitamise vallas. Mõned vastajad toovad veel välja, et vajalik oleks isiklik mentor, kes aitaks linnas kohaneda (olgu siis keelepraktika või lihtsalt igapäevastes toimetustes orienteerumise eesmärgil). Soovitakse ühisüritusi ja keelekohvikuid, mis aitaksid luua sidemeid kohalike elanikega ning tutvuda eesti kultuuri ja traditsioonidega.

5. Keelekasutus, keeleoskus ja eesti keele õpe

Vastuvõtva ühiskonna keele või keelte oskus mängib olulist rolli sisseerändajate lõimumisprotsessis, olles eelduseks ka aktiivsele ühiskonnas osalemisele (Krumm & Plutzar 2004). Lisaks näitavad varasemad uuringud, et inimese esimene keel ehk emakeel on enamiku jaoks oluline identiteedi kujundamise allikas (*ibid*). Samal ajal aitab vastuvõtva ühiskonna keele kognitiivne ja emotsionaalne omaksvõtt suurendada sisseerändaja kuuluvustunnet (nt Panicassi 2019). Seetõttu uurisime vastajatelt nende esimest keelt ning Eestis laialdaselt levinud keelte, nagu inglise ja vene keele, oskust. Samuti küsisime, millistes olukordades ja kus sisseerändajad neid keeli kasutavad, kuidas nad suhtuvad eesti keelde ning millised on nende kogemused eesti keele õppimisega.

Kõige suuremad keelegrupid sisseerändajate seas olid järgmised: ukraina keel (või ukraina ja vene keel) – 23%, vene keel – 14%, inglise keel – 10%, hispaania keel – 8,5%, portugali keel – 3,9% ja türgi keel – 3,5%. Teisi keeli emakeelena kõnelevate vastajate osakaal jäi alla 3%. Kokku nimetati 58 erinevat emakeelt.

5.1. Eesti keele oskus

Sisseerändajate gruppi tervikuna vaadates selgub, et aktiivne eesti keele oskus on üsna tagasihoidlik. Vaid 19% vastanutest leiab, et saab eesti keeles rääkimisest hästi või pigem hästi aru, samas kui koguni 80% hindab oma arusaamist halvaks või pigem halvaks. Passiivne eesti keele oskus, ehk lugemisoskuse mõttes, on pisut parem: üle veerandi vastajatest (27%) leiab, et saab tekstidest hästi või väga hästi aru.

Umbes kolmandik (31%) vastanutest peab oma eesti keele oskust nii lugemisel kui ka kirjutamisel väga halvaks ning neist pooled ei ole kunagi osalenud eesti keele kursustel.

Analüüsides eesti keele oskuse ja kohanemise vahelisi seoseid, võrreldi halvemini kohanenud sisseerändajate gruppi (9,2% vastajatest) väga hästi kohanenud sisseerändajate grupiga. Halvemini kohanenud vastajate hinnangul on eesti keel keerulisem kui väga hästi kohanenud inimeste jaoks (74% vs 66%). Lisaks on nende keeleoskus nõrgem: 88% halvemini kohanenud grupist mõistab suulist eesti keelt halvasti või väga halvasti, samal ajal kui väga hästi kohanenud grupis on see näitaja 74%. Lugemise mõttes ei saa eesti keelest piisavalt hästi aru 78% halvemini kohanenud vastajatest, väga hästi kohanenud grupis on see osakaal väiksem – 63%. Samas on mõlemas grupis eesti keele kursustel osalemise määr üsna sarnane: halvemini kohanenud grupis 70% ja väga hästi kohanenud grupis 73%.

Uuringu raames vaadeldi keelekasutusega seotud aspekte ka eraldi kahes suuremas grupis: Ukrainast saabunud sisseerändajad (30% vastajatest) ning väljastpoolt Euroopa Liitu (EL) saabunud sisseerändajad, välja arvatud Venemaalt, Valgevenest ja Ukrainast tulnud (42% vastajatest). Ukraina sisseerändajate grupp eristati eraldi, kuna enamik neist on tulnud Eestisse sundrände tulemusena ning neile on iseloomulik väga hea vene keele oskus ja suhteliselt madal inglise keele tase. Kolmandate riikide grupist jäeti välja lisaks EL riikidele ka Venemaa ja Valgevene, sest nende sisseerändajate väga hea vene keele oskus mõjutab oluliselt kohanemise dünaamikat Eestis, kus vene keel on laialdaselt levinud ning pakub palju võimalusi nii tööturul kui ka vaba aja veetmisel.

5.2. Keelekasutus eri sfäärides ja hoiakud eesti keele osas

Eestisse saabuvad sisseerändajad on enamasti juba mitmekeelsed – neil on lisaks oma esimesele keelele (emakeelele) ka teiste keelte oskus. Küsitlustulemuste järgi kasutab üle 50% sisseerändajatest oma igapäevaelus vähemalt kolme keelt. Monokeelsete vastajate osakaal on väike, hõlmates peamiselt ingliskeelseid (3%) inimesi, kelle esimene keel on inglise keel ja kes Eestis suhtlevad vaid inglise keeles. Lisaks on üksikud Ukrainast pärit venekeelsed sisseerändajad (0,5% vastajatest), kes kasutavad peamiselt ainult vene keelt.

Et paremini mõista, kuidas Tallinnas elavad sisse­rändajad eri keeli kasutavad, uurisime neilt, milliseid keeli kasutatakse rohkem töökeskkonnas, avalikus ruumis (näiteks poodides ja kohvikutes), vabaajategevustes, sõprade ringis, sotsiaalmeedias ja pereringis.

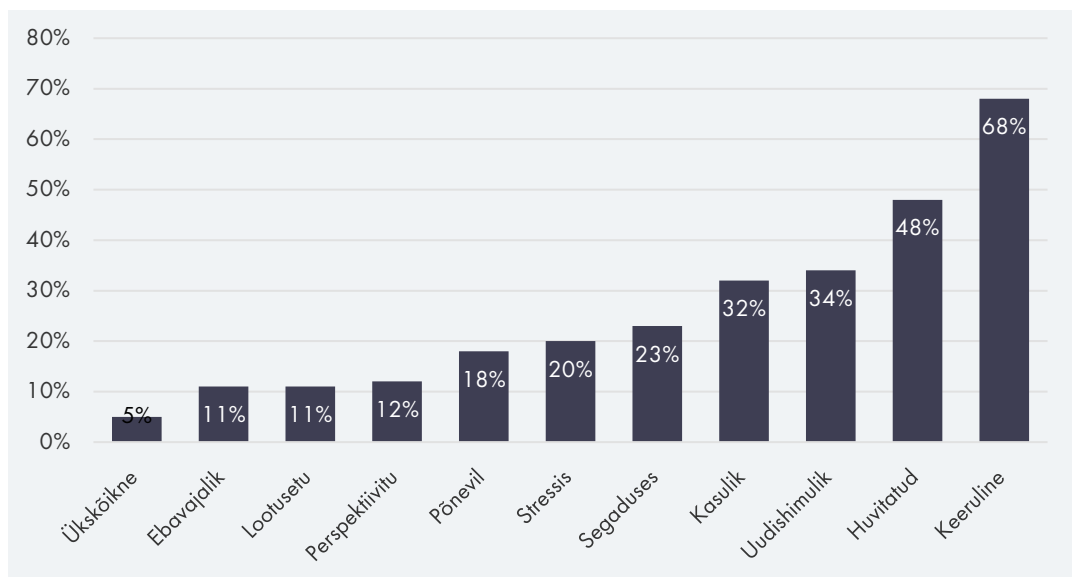
Ukrainast saabunud sisse­rändajate hulgas kasutatakse Eestis kõige sagedamini vene keelt (58%) ja ukraina keelt (24%). Veidi enam kui kümnendik neist (13%) kasutab teise keelena eesti keelt, eelkõige avalikes kohtades nagu poed ja kohvikud (10,6%). Samas on eesti keele kasutamine tööl või koolis madal (5,6%), ning sõprade ja tuttavatega suhtlemisel on see praktiliselt olematu (1,9%).

Kolmandatest riikidest pärit sisse­rändajad (välja arvatud Venemaa, Valgevene ja Ukraina) kasutavad Eestis elades peamiselt inglise keelt (75%), kuid umbes veerand neist (24%) kasutab teise keelena eesti keelt. Selles grupis on eesti keele kasutamine sagedasem samuti avalikes kohtades (20%) ja vabaajategevustes (11%), kuid harvem tööl või koolis (7,9%) ning sõpradega suhtlemisel (7,9%).

Ukrainast pärit sisse­rändajad hindavad eesti keele oskust kasulikumaks (41%) võrreldes kolmandatest riikidest pärit sisse­rändajatega (31%), mis võib olla tingitud sellest, et paljudel ukrainlastel puudub tugev inglise keele oskus.

Kuna on teada, et inimese suhtumine keelde ja sellega seotud emotsioonid mõjutavad oluliselt keeleõppeprotsessi ja seda, kui palju inimene üldse on valmis keelt õppima (vt nt Oga-Baldwin 2019), uurisime lisaks, kuidas sisse­rändajad ise eesti keelt tajuvad.

Valdav enamus (69%) tajub eesti keelt küll keerulisena, ent umbes pooled vastajad on siiski eesti keelest huvitatud (49%) ning kolmandik tunneb selle vastu huvi (34%) ja peab seda kasulikuks (32%) (joonis 19).

Joonis 19. Eesti keelega seostuvad emotsioonid.

Ukrainast ja kolmandatest riikidest pärit sisse­rändajate hoiakud eesti keele suhtes mõnevõrra erinevad. Ukrainast tulnud sisse­rändajad leiavad vähem, et eesti keel oleks keeruline (Ukrainast tulijad – 69%, kolmandatest riikidest tulijad – 76%) ning kogevad vähem stressi eesti keele õppimisel (Ukrainast tulijad – 36%, kolmandatest riikidest tulijad – 52%). Neid erinevusi on keeruline täpselt seletada, kuid võimalikud põhjused võivad olla seotud järgmiste aspektidega: esiteks, enamik Ukrainast tulijatest on läbinud kohustuslikud keelekursused, mis võivad panna neid tundma, et eesti keel pole väga keeruline; teiseks, keeleõpe Ukrainast saabunutele võis toimuda vene keele vahendusel, samas kui kolmandatest riikidest tulijatele võis olla vahenduskeele puudumine lisaraskuseks; kolmandaks, kuna Ukrainast pärit sisse­rändajatel on igapäevaelus vähem praktilisi kokkupuuteid eesti

keelega, võib keelekursustel saadud kogemus turvalises keskkonnas panna keele tunduma vähem keerukana. Siiski on tegemist hüpoteetiliste oletustega, mida tuleks tulevikus täpsemalt uurida ja valideerida.

Huvi eesti keele õppimise vastu on kolmandatest riikidest pärit sisse­rändajate seas mõnevõrra suurem kui ukrainlaste hulgas (Ukrainast tulijad – 46%, kolmandatest riikidest tulijad – 53%), samas kui uudishimu eesti keele vastu on mõlemal grupil sarnasel tasemel (Ukrainast tulijatel 39%, kolmandatest riikidest tulijatel 35%).

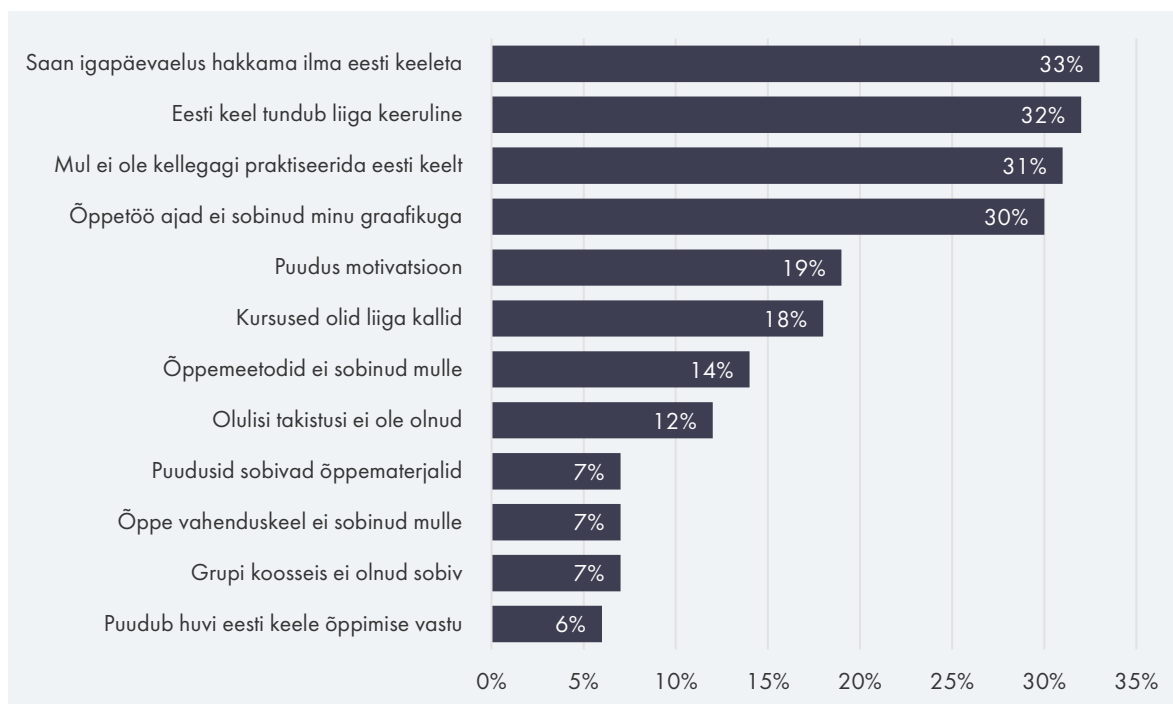
Üldiselt võib tõdeda, et sisse­rändajad viibivad üsna harva eestikeelses keskkonnas. Ukrainast pärit sisse­rändajad tegutsevad peamiselt venekeelses keskkonnas ning omavad Eestis lisaks ka omaenda keelelis-kultuurilist kogukonda – näiteks 8,7% neist kasutab töö juures kõige rohkem ukraina keelt ning 17,5% suhtleb sõprade ja tuttavatega samuti peamiselt ukraina keeles. Kolmandatest riikidest saabunud sisse­rändajad (välja arvatud Venemaa, Valgevene ja Ukraina) elavad peamiselt ingliskeelses keskkonnas. Samas kasutavad nad võrreldes Ukrainast tulijatega rohkem eesti keelt vaba aja tegevustes (Ukrainast tulijad – 5%, kolmandatest riikidest tulijad – 11%) ning ka sõprussuhetes (Ukrainast tulijad – 1,9%, kolmandatest riikidest tulijad – 7,9%).

5.3. Eesti keele õpe

Väga paljud küsitlusele vastanud sisse­rändajad leiavad, et Tallinnas paremini kohanemiseks oleks oluline parandada enda eesti keele oskust (73%). Seda vajadust tunnetavad nii Ukrainast tulnud sisse­rändajad (71%) kui ka kolmandatest riikidest saabunud inimesed (76%), viimased isegi mõnevõrra enam. Samuti väljendas üle poole vastanutest (58%) soovi saada rohkem teavet eesti keele õppimise võimaluste kohta.

Eesti keele kursustel osalemise määr on uuringu järgi üsna kõrge – koguni 73% kõigist vastanutest on osalenud eesti keele kursustel. Selle kõrge osalusprotsendi üheks põhjuseks võib olla asjaolu, et rahvusvahelise ja ajutise kaitse saajate jaoks on eesti keele õpe kohustuslik. Lisaks on eesti keele eksami edukas läbimine muutunud kohustuslikuks tähtajalise elamisloa pikendamisel.

Kõige sagedasemad põhjused, miks mõned vastajad ei ole eesti keele kursustel osalenud, on seotud vajaduse puudumisega („saan igapäevaelus hakkama ilma eesti keeleta“ – 34%), eesti keele keerukuse tajumisega (33%), kursuste aegade mittesobivusega (31%) ning väheste praktikavõimalustega eesti keele kasutamiseks (31%).

Joonis 20. Eesti keele õppe takistused.

Kahte eelnevalt välja toodud gruppi eristades, on kolmandatest riikidest pärit sisse­rändajatest käinud eesti keele kursustel 70%, samas kui 30% ei ole kursustel osalenud. Ukrainast pärit sisse­rändajatest on eesti keele kursustel käinud 81%, kuigi 18% neist, kes kursustel pole osalenud, on rahvusvahelise või ajutise kaitse saajad, kellele kursused peaksid olema kohustuslikud. Võimalikuks põhjuseks võib olla see, et umbes kolmandik kursustel mitte­käinutest saabus Eestisse 2024. aastal ning ei olnud küsitlusele vastamise ajaks veel jõudnud keele­õppesse registreeruda.

Huvitav on, et kolmandatest riikidest saabunud sisse­rändajatel on enam tunne, et nad saavad hakkama ilma eesti keeleta (32,8% kolmandate riikide vastajatest vs 23% Ukrainast tulnutest), kuigi Ukraina päritolu vastajatel on tegelikult vähem kontakte eesti keelega.

Ühe praktilise takistusena eesti keele õppimisel tuuakse välja kursuste aegade mitesobivust, mis on eriti oluline kolmandatest riikidest pärit sisse­rändajate jaoks (41%), võrreldes Ukrainast tulnud inimestega (25%). See erinevus tuleneb tõenäoliselt sellest, et kolmandate riikide grupis on rohkem tööga hõivatud inimesi, samas kui Ukraina sisse­rändajatel on olnud mitmeid baasvajadusi kaetud ja neil oli tõenäoliselt võimalik keelt õppida ajal, mil nad ei olnud veel tööturule jõudnud.

Mõlema grupi jaoks on ühine probleem vähesed võimalused eesti keele praktiliseks rakendamiseks ja inimestega keele harjutamiseks (30% kolmandate riikide vastajate seas, 33,7% Ukraina vastajate seas). Samas on paljudel eestlastel hea inglise, vene või soome keele oskus, mistõttu tekib paradoksaalne olukord – ühest küljest on olemas (tihti väljaütlemata) ootus, et sisse­rändajad peaksid õppima eesti keelt, samas aga on praktiline vajadus selle järele, eriti suuremates linnades, piiratud. Lisaks kipuvad eestlased tihti ebakindlalt eesti keelt rääkiva inimesega suhtlema automaatselt mõnes teises keeles, mis piirab sisse­rändajate võimalusi keele praktiliseks õppimiseks.

Eestis võib olla inimestega ka üsna keeruline kontakti saada, mis juba iseenesest vähendab võimalusi eestikeelsete tutvuste loomiseks. Üks osaleja kirjeldas Tallinna kui linna, kus praktilised võimalused eesti keelt igapäevaelu loomuliku osana kasutada on väga piiratud:

Ma tunnen, et ma ei oska (Tallinnas elades) isegi enam seda algtasemel eesti keelt, mille ma Tartus elades omandasin, sest ma ei räägi Tallinnas kellegagi eesti keelt. Tartus vältisin ma poodides

tahtlikult iseteeninduskassasid, et öelda üks või kaks sõna eesti keeles, kuid Tallinnas ei ole enamikus poodides isegi teenindajaid ja tuleb kasutada iseteeninduskassat. Ma saan aru, et eestlased tahavad säilitada oma keelt ja tahavad, et välismaalased räägiks seda, aga välismaalased ei saa eesti keelt rääkida, kui nad ei räägi inimestega.

Kolmandatest riikidest pärit sisse­rändajad märgivad sageli ka kursuste kõrget hinda probleemina (25%), Ukrainast tulijate jaoks on see vähem probleemiks (10%). Kuigi mõlemale grupile peaks olema mingil määral tasuta eesti keele õppe võimalusi, võib juhtuda, et kolmandate riikide sisse­rändajad ei ole piisavalt teadlikud tasuta õppe võimalustest või on Ukraina sisse­rändajad rohkem kasutanud Töötukassa pakutavaid tasuta kursusi.

Vähest huvi eesti keele õppimise vastu väljendas ainult 6,6% vastajatest, kellest kolmandik plaanib jääda Eestisse pikaajaliselt, ülejäänud pole kindlad või plaanivad edasi liikuda.

Kokkuvõtteks kattuvad selle uuringu tulemused varasemate uuringutega, mis käsitlevad sisse­rändajate eesti keele omandamist. Ühest küljest omab eesti keel eestlaste jaoks suurt sümboolset väärtust, teisalt on palju praktilisi takistusi keele õppimisel ja rakendamisel. Mõned neist on seotud korralduslike küsimustega (nt õppimisvõimaluste kättesaadavus, aeg, hind), kuid teised probleemid, nagu raskused eestlastega kontaktide loomisel, on keerulisemad lahendada. Näiteks 40% Ukrainast tulnutest ütleb, et neil puuduvad eestlastest sõbrad. Üle poole neist arvavad, et takistuseks on keelebarjäär või kontaktide puudumine, samas veerand usub, et eestlased ei ole huvitatud sõprussuhete loomisest. Kolmandatest riikidest pärit sisse­rändajatel on vastav näitaja 24%, kellest samuti üle poole leiab, et takistuseks on keelebarjäär või kontaktide puudumine. Kuid tervelt 58% neist arvab, et eestlased pole ise huvitatud suhtlemisest. Seega võiks keskenduda rohkem võimaluste loomisele, mis soodustaks eestikeelsete suhtlusruumide ja ühistegevuste tekkimist sisse­rändajate ja kohalike elanike vahel.

6. Kokkuvõte

Käesolev uuring keskendub Tallinnas elavate uussisserändajate analüüsimisele: kuidas nad oma elu ja identiteeti Tallinnas kohanemise käigus kujundavad ning millised tegurid mõjutavad nende pikaajalist lõimumist. Tulemused näitavad, et Tallinna kui elukeskkonna puhul väärtustavad uussisserändajad eelkõige turvalisust, puhtust ja kompaktsust. Elukeskkonna puhul tuuakse välja, et Tallinnas on lihtne liikuda, igapäevased teenused asuvad käepäraselt ning ühistransport toimib ladusalt. Samas ei puudu ka kriitika: väiksemas linnakeskkonnas võib teatud rühmade jaoks avalduda mitmete võimaluste piiratus, eriti kui puuduvad tugevamad kontaktid kohaliku kogukonnaga, näiteks suhtlusvõrgustiku, kontaktide või vabatahtliku tegevuse kaudu.

Teine oluline, kuid suuresti ootuspärane uuringu järeldus on, et keelebarjäär pidurdab paljude uussisserändajate kohanemist. Kuigi analüüs näitab, et Tallinnas saadakse hakkama nii inglise kui ka vene keele abil, leidub siiski olukordi, kus eesti keele nõrk valdamine takistab ligipääsu teatud teenustele või tegevustele. Kolmandaks tõusetub esile piiratud sotsiaalse võrgustiku ning kogukonnatunnetuse küsimus. Uuringu tulemused näitavad, et sisserändajatel oleks Tallinnas lihtsam kohaneda, kui rohkem toetataks võimalusi kohalike elanikega suhtlemiseks. Sõprussuhete ja toetava ümbruskonna olemasolu kiirendab kohanemis- ja lõimumisprotsessi märgatavalt: sõprade olemasolu ja selle mõju kohanemisele on üks väga tugevalt uuringu andmetest ja analüüsist ilmnenu seos. Samal ajal võivad aga puuduvad sotsiaalsed kontaktid tugevdada tajutud üksildust ja ebasõbralikkust, mis mõnede rühmade jaoks on osutunud tõsiseks probleemiks.

Lisaks näitavad tulemused, et sageli jääb Tallinna sisserändajatel vajaka informatsioonist, mis aitaks neil leida õigeid teenuseid või tugimeetmeid. Olgu need keeleõppeprogrammid, nõustamisteenused või muud konsultatsioonid – nende teenuste kohta saadav teave ei jõua nendeni alati õigeaegselt. Sellest johtuvalt on oluline teavitustegevust ja info pakkumist nende jaoks selgemalt struktureerida. Kui sisserändajal on keeruline harjuda Eesti kultuuri ja normidega, on positiivselt mõjuv tegur just informatsiooni kättesaadavus ja kontakt Tallinna linna ametnikega.

Uute teenuste lansseerimise võtmes on sisserändajatele kõige suurem vajadus teenuse järele, mis tutvustaks neile Eesti kirjutamata reegleid ja kombeid – seda soovis kaks kolmandikku vastanutest. Sellele järgneb kogukonnanõustaja teenus, ning soov tervikuna ka teiste (ankeedis vastajatele pakutud) teenuste järele on samuti olemas, kuigi mõnevõrra väiksemal määral.

Kokkuvõttes saame öelda, et Tallinna linnal on küllaltki head eeldused muuta uussisserändajate kohanemine võimalikult sujuvaks, ent selleks tuleks täiendada olemasolevaid teenuseid ning tugevdada koostööd nii asutuste sees kui ka kogukondade vahel. Kasu oleks paindlikumast keeleõppest – koostöös või sünkroniseeritult teiste riigiasutustega (nt INSA, Töötukassa jt), mitmekülgsemast nõustamisest, tõhusatest infokanalitest ning kogukonnapõhistest algatustest, mis võimaldaksid Tallinna uussisserändajatel kiiremini linnaellu kohaneda ja lõimuda. Nende sammude abil saab Tallinn kujuneda veelgi atraktiivsemaks elukeskkonnaks, kus igaüks leiab sobiva toe ning tunneb end osana linna arengust.

Uuringu tulemustele toetudes oleme välja toonud ka kuus peamist narratiivi, mis iseloomustavad Tallinna sisserändajate kogemusi:

A. Lõimumise ja kultuuriliste sideme loomise raskused. Mitmed sisserändajad kogevad Tallinnas raskusi sobiva ja taskukohase eluaseme leidmisel ning tunnetavad sageli otsest või kaudset diskrimineerimist, eriti rahvuslikul või keelelisel pinnal. See probleem on kõige teravamalt esile tõusnud viimastel aastatel Ukrainast saabunud sisserändajate seas, kes tunnevad kohati tugevat sotsiaalset survet ning kogevad mõnede venekeelsete elanike poolset tõrjuvat hoiakut. Selline negatiivne kogemus raskendab lõimumist, süvendab üksindustunnet ning suurendab vajadust aktiivsemalt osaleda struktureeritud kultuurilistes ja sotsiaalsetes tegevustes. Kohaliku kogukonnaga

sidemete loomine ei ole ainult sotsiaalselt oluline, vaid mõjutab otseselt ka uussisserändajate üldist rahulolu ning valmisolekut Tallinna eluga pikaajaliselt siduda.

B. Eesti keel – nii ühendaja kui ka oluline takistus. Eesti keele omandamise olulisus lõimumisel on sisserändajate jaoks üsna üheselt selge, kuid keele keerukus ning ebapiisavad õppimisvõimalused on paljude jaoks jätkuvalt probleemiks. Üle poole uuringus osalenud sisserändajatest on saabunud Tallinna viimase kahe-kolme aasta jooksul, mis tähendab, et nad kogevad keelebarjääri veel eriti teravalt. Sageli tuuakse välja, et kuigi igapäevases elus saab hakkama inglise või vene keelega, piirab eesti keele puudulik valdamine siiski olulisel määral juurdepääsu haridusele, tööturule ning teatud avalikele teenustele. Sellest tulenevalt on vajalik arendada senisest veelgi paindlikumaid ja mitmekesisemaid keeleõppe programme, mis võtaksid arvesse erinevaid elulisi vajadusi, õppimisstiile ja töögraafikuid.

C. Linna taristu ja kitsaskohad teenustes. Tallinnas elavad sisserändajad väljendavad muret linna taristu ning teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse pärast. Eriti tuuakse välja probleemid talveperioodil, kui halvasti hooldatud kõnniteed ja tänavad takistavad turvalist liiklemist ning muudavad liikumise sageli ohtlikuks. Lisaks taristu puudustele tuuakse välja ka mure bürokraatia, sealhulgas elamisloa taotlemise protsesside aegluse kohta. Sellised asjaolud võivad pikemas perspektiivis vähendada sisserändajate motivatsiooni jääda Tallinna ning mõjutavad otseselt nende üldist heaolu ja rahulolu.

D. Vajadus suurema ja kaasavama sotsiaalse suhtluse järele. Uussisserändajad tunnevad sageli tugevat üksindust ning väljendavad vajadust paremate võimaluste järele kohalike elanikega sotsiaalseks suhtluseks. Sotsiaalseid suhteid peetakse üheks olulisemaks faktoriks, mis aitab kaasa kiiremale lõimumisele ja üldisele kohanemisele. See on eriti oluline aktiivses eas sisserändajatele (vanuses 25–44 aastat), kelle jaoks on isiklikud sidemed, sõprussuhted ja kogukonnatunnetus otseselt seotud elukvaliteedi ning pikaajaliste plaanidega Tallinnasse jääda. Lisaks aitavad ühised kultuuriüritused ja kogukonnavalgetused vähendada võimalikke eelarvamusi ja suurendada vastastikust mõistmist nii kohalike kui ka sisserändajate vahel.

E. Tänutunne ja positiivsed kogemused. Vaatamata kohanemisega seotud väljakutsetele väljendavad paljud sisserändajad Tallinnas märkimisväärset rahulolu ja tänutunnet linna elukvaliteedi, turvalisuse ning üldise keskkonna suhtes. Korduvalt tuuakse välja linna puhtus, kompaktne ja kergesti liigeldav keskkond ning tõhusad ja hästi korraldatud digiteenused, mis aitavad lihtsustada igapäevaelu. Nad hindavad ka olemasolevaid lõimumisele-kohanemisele suunatud teenuseid ning näevad neid olulise toena oma kohanemisprotsessis. Positiivsed esmamuljed ja üldised kogemused ning emotsioonid loovad tugeva aluse edaspidisele lõimumistrajektoorsele, mille kaudu Tallinn saab veelgi tõhusamalt tugevdada sisserändajate sidusust kohaliku kogukonnaga.

F. Selge ja õigeaegse informatsiooni vajadus. Arvestades, et suur hulk vastanutest on saabunud Tallinnasse hiljuti (eriti pärast 2022. aastat), on tekkinud selge vajadus paremini struktureeritud ja õigeaegse informatsiooni järele just kohanemise-lõimumisega seotud teenuste kohta. Paljud tunnevad, et vajalik teave teenuste, tugiprogrammide ja üldise kohanemisprotsessi kohta ei ole alati piisavalt kättesaadav või jõuab nendeni liiga hilja. Informatsiooni nappus võib põhjustada segadust, frustratsiooni ja isegi tunnet, et linna teenused pole piisavalt läbipaistvad või toetavad. Seetõttu oleks oluline parandada ja struktureerida linna kommunikatsiooni sisserändajatega, pakkudes neile kiirelt leitavat, selget ja mitmekeelselt kättesaadavat infot, mis toetaks oluliselt nende kohanemis- ja lõimumisprotsessi.

6.1. Soovitused ja ettepanekud

Tallinna linnal tuleks kogu baasteenuste kohta käiv info koondada ühele keskssele veebiplatvormile, kus oleksid selgelt lingitavad juhised ja viited olulistele teenustele. Uussisserändajad on uuringu kohaselt kogenud, et praegu on teenuseid puudutav teave killustunud ja raskesti leitav. Selleks võiks

kaaluda ka mitmekeelse juturoboti loomist linna kodulehele, et aidata inimesi konkreetse teenuse leidmisel ja selle ligipääsetavuse paremaks mõistmisel.

Samuti on soovitatav koostada samm-sammult (*step-by-step*) esitatud juhendmaterjalid, mis aitavad äsja Eestisse elama asunud inimesel orienteeruda kohalikes teenustes ja võimalustes. See võiks toimida interaktiivse video või mobiilirakenduse vormis, pakkudes selgelt struktureeritud informatsiooni olulisematest sammudest ja kontaktidest, mis toetavad uussisserändajate esimestel kuudel toimetulekut ja integratsiooni.

Meditšiinisektoris on vaja paremini teavitada sellest, millised tervishoiutöötajad (perearstid, eriarstid jt) valdavad peale eesti keele ka inglise või muid võõrkeeli. Tervishoiuasutuste kodulehtedel peaks olema selgelt näha, milliseid keeli personal valdab, et patsientidel oleks võimalik otse pöörduda keeleliselt sobivate spetsialistide poole.

Haridusasutustes võiks rakendada spetsiaalseid kohanemist toetavaid programme, pakkudes uussisserändajatest lastele tuge läbi mentorite või lisaõpetajate, kes toetaksid neid keeleõppes ja üldises kohanemises. Koolide ja lasteaedade kodulehtedel peaks olema selge informatsioon, milliseid tugiteenuseid ja -võimalusi nad pakuvad uussisserändajate lastele ja peredele. Selline teavitus aitaks peredel teha teadlikumaid ja kindlamaid otsuseid haridusasutuste valikul. Vaata selle osas ka rändetaustaga laps Eesti koolis uuringu tulemusi ja soovitusi (Kaldur *et al* 2018).

Lõimumise soodustamiseks võiks linn toetada kultuurilisi ja sportlikke huviringe, kus uussisserändajad saavad osaleda koos eestlastega, õppida tundma Eesti kultuuri ja luua uusi sotsiaalseid sidemeid. Näiteks rahvusvahelised tantsurühmad ja laulukoorid on tõhusad viisid kultuuridevaheliste sidemete loomisel. Nagu uuringu tulemused näitasid, on Eesti sõprade olemasolu väga oluline mõjutegur paremal kohanemisel.

Lisaks juba planeeritavatele või tulevikus lansseeritavatele teenustele, tasub Tallinna linnal jätkata mentorlusprogrammide ning keeleõppevõimaluste toetamist või pakkumist, mille raames äsja linna kolinud inimesed saaksid kohalike elanikega kohtuda ja keelt harjutada. Sellised tegevused ühendavad keeleõppe praktilise nõustamise ja sotsiaalse lõimumisega.

Teiste riikide heade praktikate näitel ja positiivsete kogemuste eeskujul võiks linn rajada avalikesse kohtadesse „sotsiaalseid pinke”, mis innustaksid võõraid inimesi omavahel suhtlema ja vähendaksid üksildustunnet. Lisaks tasub kaaluda kampaaniate või tegevuste korraldamisi, mis julgustavad kohalikke kontakte looma uute elanikega.

Mitmed uussisserändajad sooviksid panustada vabatahtliku tegevuse kaudu Eesti ühiskonda, kuid sageli ei leia nad selleks piisavalt võimalusi või infot. Linn peaks koondama vabatahtliku töö võimalused ühele veebilehele, tagades, et see info oleks ka ingliskeelne ja kergesti leitav.

Tallinna linn võiks aktiivsemalt esile tõsta uussisserändajate edulugusid linnameedias ja avalikus ruumis, näiteks korraldades rändnäitusi või üritusi. Selline tegevus aitab vähendada ühiskonnas levinud stereotüüpe ja parandab üldist suhtumist uutesse linnaelanike rühmadesse.

Eesti keele õppimise soodustamiseks võiks Tallinn koostöös eraettevõtetega pakkuda uussisserändajatele tasuta ligipääsu digitaalsetele keeleõpperakendustele (nt Speakly) vähemalt esimesteks kuudeks pärast saabumist. See muudaks keeleõppe kättesaadavamaks ja suurendaks õpimotivatsiooni.

Linn peaks korraldama regulaarselt laagreid või kohtumisüritusi, kus uussisserändajad, sealhulgas lapsed, saaksid koos eestlastega vahetada kogemusi ja luua uusi suhteid. Sellised tegevused aitavad kaasa kultuuridevahelisele suhtlusele ja vastastikusele toetusele.

Mitmete oluliste teenuste kodulehed peaksid kindlasti olema saadaval ka inglise keeles ning regulaarselt uuendatud. Uuring näitas, et keelebarjäär ja info kättesaadavus on üheks peamiseks kohanemist takistavaks teguriks.

Kuna paljud uussisserändajad piirduvad suhtlemisel oma rahvuskaaslaste diasporaadega, oleks Tallinnal mõistlik arendada kogukonnaüritusi, mentorlusprogramme ja kultuuridevahelisi algatusi, mis loovad tugevamaid silde eri rahvusgruppide ja kohaliku elanikkonna vahel. Linn võiks ka aktiivselt toetada mitmekultuuriliste keskuste kasutamist, kus eri rahvusgrupid saavad omavahel ja eestlastega vabalt suhelda ja koostööd teha.

Mida hoida? Sisserändajate positiivne kogemus ja üldine rahulolu linna turvalisuse, puhtuse ja teenuste kvaliteediga on oluline ressurss linnatasandi lõimumispoliitika või üldise kohanemise edendamisel. Tallinn peaks jätkuvalt panustama linna turvalisuse ja puhtuse hoidmisele ning jätkuvalt arendama digitaalset taristut, mis lihtsustab igapäevaelu. Seda kõik toetaks ka eelnevalt väljatoodud kogemuslood- ja edulood sisserändajatest, kes on edukalt lõimunud, julgustades positiivse kuvandi loomist ja toetades üldist avatumat suhtumist sisserändesse.

Lisa 1. Uuringu metoodika ja ülevaade valimist

1. Sekundaarallikate analüüs

Uuringu esimene etapp oli sekundaarallikate analüüs, mille eesmärgiks oli kaardistada varasemad selle uuringu teema ja meetodiga (narratiivküsitlus) seotud uuringud ja analüüsid. Analüüs tugines mh varasematele uuringutele, nagu Eesti Integratsiooni Monitooringud, Tallinna linna analüüs Integratsiooni Monitooringu (2023) andmete põhjal ning muud seotud uuringud ja teadusartiklid (vt nimekirja aruande lõpus).

Sekundaaranalüüsi keskmes olid erinevad linnakeskkonnaga seotud faktorite tuvastamine ning nende oletatav mõju inimese kohanemisele, teenuste kasutamisele ja muudele seotud teguritele. Selle etapi järeldused olid aluseks nii ankeetküsitluse kui ka intervjuude küsimustike koostamisel, sh lõpparuandes tulemuste tõlgendamisele.

2. Ankeetküsitlus

Ankeetküsitluse eesmärk oli koguda sihtrühma valimilt andmeid, kaardistamaks uussisserändajate või rändetaustaga Tallinna elanike hoiakud, hinnangud ja emotsioonid Tallinna linna suunal, sh muudes teemades (nt teenuste kasutamine, keeleõpe jm). Tegemist oli mugavusvalimiga ning andmed koguti veebipõhise ankeetküsitlusena ning ankeeti levitati paljudes Tallinna sisserändajaid koondavates gruppides, Tallinna Rändekeskuse poolt, võrgustikuvärbamise kaudu ning sotsiaalmeedias (Facebook ja LinkedIn).

2.1. Valimi koostamine

Küsitluse sihtrühmaks olid Eesti Vabariigis elavad (uus)sisserändajad, kes on tulnud Eestisse viimase kümne aasta jooksul ja kes tänase seisuga elavad Tallinnas. Saavutatava valimi suuruseks oli planeeritud vähemalt 500 vastajat, kuid tegelik vastajate arv oli 560 vastajat (täielikult lõpetatud ankeete; lisaks ~200 ankeeti, mis jäeti pooleli).

Tabel 10. Ülevaade valimist.

TUNNUS	VÄÄRTUS
Keskmine vanus (aastates)	36-37
Meeste osakaal	43%
Eestis viibitud keskmine aeg aastates	4,2
Päritolu piirkond	-
– Ida-Euroopa	43%
– Lääne- ja Lõuna-Euroopa	13,2%
– Ladina-Ameerika	11,3%
– Lõuna-Aasia	10,7%
– Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika (MENA)	7,6%
– Põhja-Ameerika	4,4%
– Sahara-tagune Aafrika	3,6%
– Ida- ja Kagu-Aasia	2,5%
– Põhja-Euroopa	2,5%

2.2. Andmete analüüs

Küsitluse tulemuste analüüsimiseks kasutati andmete kombineeritud analüüsi, mis hõlmas kirjeldavat statistikat, regressioonianalüüsi ja avatud vastuste sisuanalüüsi, sh narratiivanalüüsi. Kirjeldava statistilise analüüsiga andsime ülevaate küsitluse vastajate demograafilistest ja sotsiaalsetest profiilidest, sealhulgas nende vanusest, soost, haridustasemest ja elukohast. Kvalitatiivne analüüs avatud vastuste põhjal lisas küsitlustulemustele täiendava mõõtme, võimaldades meil selgitada tulemusi ka vastajate isiklike kogemuste ja seisukohtade põhjal, ennekõike narratiivide põhiselt. Taoline kombineeritud lähenemine võimaldas uuringus kombineerida ja lõimida omavahel kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed tulemused, pakkudes seeläbi tervikliku ja praktilise ülevaate sihtrühma peamistest väljakutsetest ja ootustest.

3. Intervjuud

Individaalintervjuude ehk süvaintervjuude läbiviimisel oli peamiseks eesmärgiks nüansseerida ja valideerida ankeetküsitluse tulemusi, sh sellest tulenevaid järeldusi. Kokku viidi läbi 10 süvaintervjuud. Intervjuud viidi läbi pool-struktureeritud intervjuukava kaudu. Intervjuude sisend on integreeritud aruandes erinevate teemapeatükkide sisse.

Lisa 2. Kasutatud kirjandus ja allikad

- Ainsaar, M. (2024). Tallinna uussisserändajate teenuste kasutamine ja rahulolu. Tallinna Strateegiakeskus.
- Bamberg, M., & Georgakopoulou, A. (2008). Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis. *Text & Talk*, 28(3), 377–396. <https://doi.org/10.1515/TEXT.2008.018>
- Bruner, J. (1990). *Acts of Meaning*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Harder, N., Figueroa, L., Gillum, R. M., Hangartner, D., Laitin, D. D., & Hainmueller, J. (2018). Multidimensional measure of immigrant integration. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(45), 11483–11488. <https://doi.org/10.1073/pnas.1808793115>
- Kaldur, K., Jurkov, K., & Sildmäe, L. (2024). Work in Estonia tööstussektori välisspetsialistide värbamise ja vajaduse uuring. Balti Uuringute Instituut. <https://doi.org/10.23657/IBS.2024.2>
- Kaldur, K., Kivistik, K., Pohla, T., Veliste, M., Pertsjonok, N., Käger, M., & Roots, A. (2019). Uussisserändajate kohanemine Eestis. Balti Uuringute Instituut. <https://doi.org/10.23657/2019.4>
- Kaldur, K., Pertsjonok, N., Mäe, K., Adamson, A.-K., Khrapunenko, M., & Jurkov, K. (2021). Uussisserändajast lapse kohanemine Eesti üldhariduskoolis: olukord, tugisüsteem ja valmisolek mitmekultuuriliseks õpikeskkonnaks. Balti Uuringute Instituut. <https://doi.org/10.23657/IBS.2021.8>
- Khrapunenko, M., & Kaldur, K. (2023). Välistalendi teekond Eestis. Balti Uuringute Instituut. <https://doi.org/10.23657/IBS.2023.4>
- Krumm, H. J., & Plutzar, V. (2004). *Tailoring Language Provision and Requirements to the Needs and Capacities of Adult Migrants*. Council of Europe
- Oga-Baldwin W. L. Q. (2019). Acting, thinking, feeling, making, collaborating: the engagement process in foreign language learning. *System* 86:102128. doi: 10.1016/j.system.2019.102128
- Panicacci, A. (2019). Do the languages migrants use in private and emotional domains define their cultural belonging more than the passport they have? *International Journal of Intercultural Relations*, 69, 85–95. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2019.01.003>
- Ricoeur, P. (1984). *Time and narrative* (Vol. 1). University of Chicago Press.
- Rüdel, J., Joly, MP. (2024) Perceived loneliness: Why are Syrian refugees more lonely than other newly arrived migrants in Germany?. *CMS* 12, 37. <https://doi.org/10.1186/s40878-024-00398-9>
- Tammaru, T., Eamets, R., Kallas, K., Kaljulaid, K., Pehk, T., & Eesti Koostöö Kogu (Toim). (2017). *Eesti Inimarengu Aruanne 2016/2017: Eesti rändeajastul*. Eesti Koostöö Kogu.
- Vihalemm, T. et al (2023). *Eesti Integratsiooni Monitooring 2023*. Kultuuriministeerium.